

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний
університет**

**ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

(Київ, 15–16 квітня 2020 року)

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

УДК 336.02:330.3

Ф 59

Фінансова політика як складова економічного розвитку:
Ф 59 тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 квіт.
2020 р.) / відп. ред. І. Я. Чугунов. – Київ : Київ. нац. торг.-
екон. ун-т, 2020. – 184 с.

ISBN 978-966-629-985-0

DOI <http://doi.org/10.31617/k.knute.2020-04-15-16>

Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції містять
результати наукових досліджень, присвячених розкриттю актуальних
питань фінансової політики як складової економічного розвитку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК 336.02:330.3

Редакційна колегія: І. Я. Чугунов (відп. ред.), д-р екон. наук, проф.;
Т. В. Канєва, канд. екон. наук, доц.; Л. В. Козарезенко, д-р екон. наук,
проф.; Г. В. Кучер, д-р екон. наук, доц.; Ю. І. Маркуц, канд. екон.
наук, доц.

Відповідальний за випуск І. Я. Чугунов, д-р екон. наук, проф.

ISBN 978-966-629-985-0

© Київський національний торговельно-
економічний університет, 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10

СЕКЦІЯ 1 **ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО** **РЕГУЛЮВАННЯ**

ГОЛОВАЧ Н.А. Проблеми грошового обігу в Україні	11
ГУСАРЕВИЧ Н.В. Вплив валютної політики на економічний розвиток країни.....	13
КІРЄЄВА К.О. Особливості формування та реалізації монетарної політики	15
КОЗАРЕНКО Л.В. Фінансова політика розвитку людського потенціалу	17
МАР'ЯНОВИЧ М.Е. Фінансове забезпечення досягнення цілей сталого розвитку	19
МОСІЄВИЧ О.О. Підвищення ефективності функціонування механізму венчурного фінансування	21
МОСТИЦЬКА Н.А. Фінансова політика як складова державного регулювання економіки	24
ПЕТИК М.І. Фінансова спроможність територіальних громад в умовах децентралізації.....	27
ПЕТРОВА Т.С. Трансформаційні процеси фінансової системи України	28
ПІДХОМНИЙ О.М. Міжнародна політика нейтралізації ризиків фінансових порушень, пов'язаних з COVID-19	31

ТЕСЛЯ С.М., ПЕЛЕСАК М.О.	
Фінансовий механізм державного регулювання економіки	33
ШАЛАШНА А.О.	
Фінансова політика держави в умовах трансформації економіки	35
ЩЕТІНІНА О.К., КОТЛЯР В.Ю.	
Основні засади моделювання у фінансовій сфері	38

СЕКЦІЯ 2
БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

ЧУГУНОВ І.Я.	
Бюджетна політика економічного зростання.....	41
АРІСТОВ Ю.Ю.	
Бюджет у системі економічного розвитку країни	45
БИКОВ Б.Д.	
Фінансові ресурси територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації.....	47
ВАШЕКА Г.В.	
Формування бюджету в умовах трансформації економіки	49
ГРЕБЕНИК К.В.	
Формування та виконання державного бюджету України в умовах трансформаційної економіки	53
ДУДА Г.З.	
Інституційні засади системи бюджетного регулювання.....	55
ЖАРІКОВ А.Ю.	
Бюджетно-податкова політика економічного розвитку	57
ЖУКЕВИЧ О.М.	
Пріоритетні завдання податкової політики.....	60

КАНСВА Т.В.	
Бюджетна політика в умовах економічних перетворень	61
КАЧУЛА С.В.	
Інструменти бюджетно-податкової політики реалізації соціальної функції держави.....	64
КРИКУН Т.І.	
Видатки бюджету у системі забезпечення соціального захисту населення.....	67
КУЧЕР Г.В.	
Фінансова політика України в умовах глобалізаційних викликів	69
ЛИСЯК Л.В.	
Бюджетна політика розвитку територій України	71
МАКОГОН В.Д.	
Інституційні засади розвитку бюджетного прогнозування	73
МАРКУЦ Ю.І.	
Вплив валютної політики на рівень дефіциту бюджету	76
НІКІТШИН А.О.	
Формування податкової політики у системі фінансової безпеки держави	78
ПАСІЧНИЙ М.Д.	
Бюджетно-податкова політика держави в умовах трансформації економіки	80
САМОШКІНА О.А.	
Бюджетна заборгованість у системі управління бюджетними коштами.....	82
СОБЧУК С.І.	
Бюджетна політика в умовах сповільнення економічної динаміки	86
ТІТАРЧУК М.І.	
Інституційні засади формування бюджету економічного розвитку	88
ХОДАКОВСЬКИЙ В.В.	
Бюджетне регулювання соціально-економічного розвитку країни	91

ЧУГУНОВ В.І.

Бюджетна складова розвитку економіки..... 94

ЩИРИЙ Г.Л.

Посилення фіскальної та регулюючої функції акцизних податків 96

**СЕКЦІЯ 3
ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ
СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ**

БАРАБАШ Н.С.

Аналітичне забезпечення управління розрахунками за податковими зобов'язаннями 99

ЗАРЕМБА О.О.

Особливості та стан реформування обліку та контролю в державному секторі економіки 101

КУКУРУДЗ О.М.

Зарубіжний досвід державного фінансового контролю..... 103

НЕГОДЕНКО В.С., КОМІРНА О.В.

Аудит фінансової звітності в умовах трансформаційних процесів .. 105

МІНЯЙЛО В.П.

Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю суб'єкта господарювання..... 107

МИКИТЮК І.С.

Внутрішній контроль та внутрішній аудит в органах казначейства 109

РОЗДОБУДЬКО В.В.

Нагляд та аудит у публічних акціонерних товариствах..... 112

ШЕВЧЕНКО С.О.

Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів в умовах реформування бухгалтерського обліку державного сектору 113

СЕКЦІЯ 4 РИНОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

АНТОНЮК О.А. Проблеми діяльності банків в умовах трансформації економіки	116
БЕЛЯНКО Л.Л. Захист прав споживачів фінансових послуг у контексті фінансової інклюзії	118
ГВОЗДЬ В.С. Напрями удосконалення надання депозитних послуг в Україні.....	120
ГЕРБИЧ Л.А., ЕРКЕС О.Є. Система гарантування вкладів членів кредитних спілок: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії.....	122
ГУМИНСЬКА М.В. Контролінг платоспроможності як інструмент державного регулювання діяльності страхових компаній	125
ЖУРАХОВСЬКА Л.В. Інституційні засади функціонування фондів приватних інвесторів та венчурних фондів	127
ПЛИСАК Т.О., НЕТРЕБЧУК Л.О. Особливості бухгалтерського обліку у фінансових установах	129
РОТОВА Т.А. Діяльність страховиків в умовах економічних перетворень	131
СИДОРЕНКО В.А. Банківське інвестиційне кредитування	133
СМИРНОВА О.В. Перспективи розвитку світової крипто фінансової системи	135
СУНДУК Т.Ф., КАЛИТА О.В. Конкурентоспроможність банків на ринку фінансово-кредитних послуг	138
ШУЛЬГА Н.П. Управління ризиком репутації банку.....	140

СЕКЦІЯ 5
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬНОГО
РОЗВИТКУ

АБДІН А.В. Трансформація механізму фінансування системи охорони здоров'я в Україні.....	142
АДАМЕНКО І.П. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу	144
ВАСИЛЕНКО А.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній України.....	147
ВАТУЛЬОВ А.В. Державна фінансова політика соціально-економічного розвитку країни	149
ГРАБЧУК О.М. Фінансові та соціальні наслідки пандемії COVID-19	152
ІВАХ Н.В. Формування та розподіл прибутку підприємства.....	154
КАТАН Л.І., ЗУБКО О.В. Фінансове забезпечення розвитку рибництва.....	156
КОРОВІЙ В.В. Фінансова політика соціального забезпечення	158
КОТЕНКО У.М. Фінансова інклюзія та особи похилого віку.....	161
НАЗАРОВА К.О., ФЕДОРЕНКО О.П. Аудит ефективності діяльності мережевих ритейлерів як стратегічний вектор суспільного розвитку	163

НЕЖИВА М.О.	
Аудит як фактор підвищення ефективності та конкурентності підприємства	166
НЕПИТАЛЮК А.В.	
Фінансовий вимір демографічних процесів старіння населення	168
ОВЧАР О.А.	
Формування фінансових ресурсів та активів підприємства	170
ПОЛЩУК О.М.	
Фінансовий механізм економічного розвитку	172
ПРИЙМАК І.І.	
Фінансове забезпечення системи соціального захисту населення України у період пандемії COVID-19.....	175
РЯЗАНЦЕВА В.В.	
Фінансова політика в системі забезпечення економічного зростання	177
САВЧЕНКО Н.Г.	
Стан та розвиток державного пенсійного страхування	179
САС С.П.	
Фінансування державних закладів вищої освіти України в умовах трансформаційних змін.....	181

ШАНОВНІ КОЛЕГИ!

Фінансова політика є вагомим інструментом суспільного розвитку. Фінансове забезпечення економічного розвитку країни ґрунтується на сукупності заходів виваженої бюджетної політики, грошово-кредитного регулювання. Водночас фінансова політика нині недостатньо впливає на економічний розвиток, фінансове забезпечення соціального захисту населення, що є особливо важливим у період пандемії COVID-19. Необхідним є реалізація системних заходів у сфері бюджетно-податкового регулювання з урахуванням принципів субсидіарності, прозорості та збалансованості, подальшого розвитку перспективного бюджетного планування, що сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів. Державна фінансова політика є одним із вагомих інструментів впливу на соціально-економічний розвиток країни, яка має формуватися на основі науково обґрунтованої концепції удосконалення фінансово-економічних відносин, спрямованої на створення умов для підвищення темпів економічного зростання.

Матеріали конференції розкривають актуальні питання формування та реалізації фінансової політики в умовах трансформаційних перетворень, бюджетно-податкового регулювання соціально-економічного розвитку країни, обліку та контролю в державному секторі економіки, сучасні тенденції розвитку ринку фінансово-кредитних послуг, фінансового забезпечення суспільного розвитку. Науковий і практичний інтерес становлять підходи до забезпечення розвитку інституційних засад фінансової політики як складової економічного зростання, фінансових та соціальних наслідків пандемії COVID-19. Значну увагу приділено питанням формування державного та місцевих бюджетів у системі соціально-економічного розвитку країни та територій, подальшого розвитку програмно-цільового методу планування видатків бюджету, перспективного бюджетного прогнозування. У процесі обговорення науковцями визначено підходи до формування дієвої фінансової політики економічного розвитку країни, що сприятиме підвищенню ефективності функціонування публічних фінансів, бюджетного регулювання економічних відносин, ринку фінансових послуг.

**З повагою, Анатолій Мазаракі,
ректор КНТЕУ, доктор економічних наук, професор,
академік Національної академії педагогічних наук України,
заслужений діяч науки і техніки України**

СЕКЦІЯ 1

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

**Головач Н. А.,
Київський національний торговельно-економічний університет**

ПРОБЛЕМИ ГРОШОВОГО ОБІГУ В УКРАЇНІ

Стан економіки будь-якої країни багато в чому залежить від організації грошового обігу. Стійкий стан і стабільний розвиток сфери грошового обігу є необхідною умовою розвитку економіки, а порушення грошового балансу неминуче призводить до економічної кризи. Невпорядкованість грошового обігу є однією з найважливіших проблем грошово-кредитної політики країни. Україна належить до групи країн із високим показником рівня готівки в економіці. Аналіз грошового обігу за 2017–2018 рр. свідчить про те, що співвідношення готівкової маси грошей до безготівкової становить 25% до 75%. Рівень готівки в грошовій масі в Україні у 4 рази перевищує рівень провідних країн світу. Надмірно велика частка готівкового обігу зумовлена не потребою платежів і розрахунків, тим більше не поглибленням та розширенням сфери ринкових реформ, а насамперед інтересами і вимогами тіньової економіки. Прямим наслідком надання розрахункам готівкового характеру є послаблення кредитного потенціалу комерційних банків і країни в цілому, відтік готівки (грошового позичкового капіталу) в тіньовий оборот, зниження інвестицій та уповільнення зростання ВВП. Поширення готівкової сфери розрахунків вимагає великих витрат, передусім на друкування грошей, яких тіньова економіка на себе не бере, а перекладає на суспільство[2]. Із збільшенням потреби в готівкових коштах одночасно утворилися різні схеми і структури для їх отримання. В Україні почали діяти фіктивні фірми, через які неготівкові гроші конвертуються у готівку і переводяться за кордон. Крім того, не вирішується одна з найгостріших проблем української економіки – платіжна криза, яка паралізувала економічний оборот і господарське життя: кредиторська заборгованість більша від ВВП у 3,5 разів, а дебіторська – у 2 рази. Величезні капітали, які через інвестиції мають

стимулювати виробництво, перебувають в боргах і знаходяться у бездіяльному стані [1].

Всі ці фактори порушують весь грошовий механізм, створюють умови для різного роду зловживань. Неофіційна заробітна плата, яка видається готівкою, не відображається у розрахункових відомостях, а відтак не оподатковується. Цим послаблюється мультиплікативне збільшення грошей, оскільки готівка виходить з банківського обороту і не використовується для кредитування. Національні кредитні ресурси використовуються в другорядних цілях. Все це зумовлює виникнення таких проблем:

- через значні інфляційні коливання суб'єкти економічних відносин не мають повної довіри до дій перш за все Національного банку України та послідовності органів влади щодо курсу політики економічної та фінансової стабілізації;

- недостатній рівень розвитку банківської системи, що проявляється в низьких темпах реформування банківського сектору;

- високий ступінь взаємозаборгованості підприємств;

- недосконала податкова система та наявність великої частки тіньового сектору в економіці України [3].

Щодо безготівкових розрахунків в Україні, то це справа державного значення. В останні роки Україна вийшла на новий рівень розвитку технологій у сфері інформаційної безпеки: прийнято закони про електронний цифровий підпис і електронний документообіг. Вітчизняні операційні системи відповідають міжнародним і національним стандартам, конкурентоспроможні на міжнародних ринках і ні в чому не поступаються іноземним аналогам.

Україні потрібно збільшувати частку безготівкових платежів у грошовому обігу, що призведе до зростання споживання, зменшення обсягів тіньової економіки, збільшення бази оподаткування, зменшення витрат на обслуговування готівки, що, в свою чергу, є позитивним для розвитку економіки.

Перспективним напрямком покращення готівково-грошового обігу має стати вдосконалення нормативно-правової бази щодо регулювання готівкового обігу в країні, яка б, в свою чергу, сприяла підвищенню безготівкових платежів та довіри населення до банківської системи. Україні потрібно максимально повно врахувати досвід зарубіжних країн щодо розширення безготівкових форм платежів фізичних осіб та зменшення обсягів і питомої ваги готівки в структурі грошових агрегатів. Переведення української економіки в безготівкову може стати загальнонаціональним проектом, спрямованим на досягнення світових стандартів життя, та одним із механізмів якісних перетворень в Україні.

Список використаних джерел

1. Агапова А. В. Безготівкові розрахунки в Україні: проблеми та шляхи їх удосконалення / А.В. Агапова, К. В. Компанієць // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (27–28 травня 2014 р). Суми, 2014. Т. 1. С. 57–59.
2. Батракова Т. І. Сучасний стан готівкового обігу та проблеми безготівкових розрахунків в Україні / Т.І. Батракова, А. В. Полова // Молодий вчений. 2016. № 2. С. 5–8.
3. Юров А. В. Готівкові гроші та електронні засоби платежу: оцінка перспектив / А. В. Юров // Гроші і кредит. 2007. № 7. С. 37–42.

Гусаревич Н. В.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ВПЛИВ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

Валютна політика на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни представляє сукупність економічних, правових та організаційних заходів, які здійснюються центральним банком та відповідними органами державного регулювання щодо чинних у державі валютних взаємовідносин між суб'єктами господарювання, домашніми господарствами та органами державного управління.

Основними завданнями реалізації валютної політики є – забезпечення сталого економічного розвитку, підтримка макроекономічної рівноваги в країні, сприяння цінової стабільності, встановлення рівноваги платіжного балансу тощо. Суб'єктом здійснення валютної політики в Україні є Національний банк України. В умовах посилення фінансових дисбалансів у світі змінюються підходи до визначення пріоритетності цілей та інструментів щодо їх досягнення [1].

Національний банк України реалізує валютну політику відповідно до основних засад економічної політики держави. Основною метою валютної політики, як складової монетарної політики, є стабілізація курсу національної грошової одиниці та збалансованість платіжного балансу країни. Довгострокова валютна політика перед-

бачає дії, які будуть спрямовані на забезпечення макроекономічної стабільності, а також створення умов довіри до національної валюти для внутрішніх економічних агентів ринку й іноземного бізнесу, стимулювання розвитку експорту, повернення в країну заробленої іноземної валюти тощо. Що стосується короткострокової валютної політики, то основними завданнями є – забезпечення стабільності національної валюти та підтримка збалансованості платіжного балансу [2].

Одним із важливих завдань сучасної грошово-кредитної та валютної політики є створення механізму попередження стрімкого відтоку капіталу та різких коливань валютного курсу. Адже найбільш небезпечними для економіки країни є непередбачувані саме різкі коливання курсу національної валюти. Усі фінансові кризи зазвичай пов'язані з різкими коливаннями курсу національної валюти, і саме тому на сучасному етапі, для забезпечення стабільного економічного розвитку, необхідно активізувати систему прогнозування курсу валюти у взаємозв'язку з цінами, реальними доходами населення, бюджету та видатками бюджету на соціальний захист населення. Захист та стійкість національної валюти неможливо забезпечити шляхом підкорення грошово-кредитної політики, зниження інфляції.

При зниженні курсу національної валюти відбувається зниження цін на національні товари на міжнародному ринку, що в подальшому стимулює до їх експорту, тому що товари таким чином стають конкурентоспроможними в ціні з відповідними аналогічними іноземними товарами. При цьому починає рости ціна на імпортовані товари та це призводить до скорочення їх на внутрішньому ринку. А при зростанні курсу національної валюти відбувається ріст цін на товари національного виробника на міжнародному ринку та це призводить до скорочення експорту даних товарів. А як наслідком починає зростати імпорт іноземних товарів, адже ціни на них починають знижуватися. Від рівня внутрішніх цін залежить і рівень заробітної плати, тому через деякий час після зміни валютного курсу можуть змінитися і надходження від податку на прибуток. У видатках державного бюджету зміна валютного курсу вплине, по-перше, на вартість державних закупівель товарів і послуг, причому не тільки імпортних, а й вітчизняних, так як їх ціни теж будуть змінюватися. По-друге, можуть змінитися витрати на виплату заробітної плати державним службовцям та всім працівникам бюджетних установ. По-третє, суттєво зміняться витрати з погашення та обслуговування зовнішнього боргу, які обчислені в національній валюті.

Таким чином, в сучасних умовах вагомими завданням валютної політики країни є забезпечення фінансової стабільності економіки, яка включає стабільність національної валюти, та виступає необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Коляда Т.А. Проблемы координации фискальной и монетарной политики государства в условиях глобального роста государственного долга и дефляционных тенденций: уроки для Украины. Journal of Corporate Management and Economics «Maneko». Bratislava: Institute of Management of Slovak University of Technology in Bratislava. 2013. № 2. С. 209-219

2. Коляда Т.А., Мала Н.Л. Вплив валютної політики на економічний розвиток України. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №14 (2019), 97-101

3. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С.Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. К.:Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.

4. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018. № 1 (13). Ч.1. Р. 54–61.

Кірсєва К. О.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Починаючи з 2015 року Національний банк України послідовно впроваджує режим інфляційного таргетування з метою досягнення основної мети монетарної політики – цінової стабільності. Як наслідок, станом на 30.03.2020 року Національний банк України звітує про досягнення цілі з інфляції в країні на рівні $5\% \pm 1$ в.п., про що свідчить значення споживчої інфляції на рівні 2,4% [1]. Приведення рівня інфляції в країні до незначних розмірів, що не перевищують 5% та підтримання цього рівня протягом тривалого часу є фундаментом стійкого економічного зростання в країні.

Встановлюючи рівень облікової ставки, Національний банк України НБУ підтримує трансмісію своєї ключової процентної ставки як основного інструменту монетарної політики для впливу на рівень інфляції і забезпечення цінової стабільності в країні. Даний процес трансмісії забезпечується за рахунок прив'язки ціни основних операції НБУ з рефінансування банків та розміщення депозитних сертифікатів до рівня його облікової ставки. Станом на 30.03.2020 року рівень облікової ставки НБУ зафіксований на рівні 10%, що на 8 в.п. нижче, ніж на аналогічну дату 2019 року. Подібна динаміка рівня облікової ставки свідчить про пом'якшення монетарної політики НБУ, яке відображається у зниженні облікової ставки в результаті стійкого зниження базової інфляції в країні, що сприятиме економічному зростанню в Україні.

Поряд з цим, Національний банк України докладає значних зусиль для досягнення визначених Стратегією монетарної політики НБУ інфляційних цілей та забезпечення необхідних умов для успішного функціонування монетарного режиму, а саме:

- підвищує позитивне сприйняття суспільством і Урядом України використання режиму інфляційного таргетування для досягнення основної мети НБУ – цінової стабільності;

- посилює роль цілі НБУ щодо інфляції як «номінального якоря» монетарної політики;

- проводить подальший розвиток монетарних інструментів;

- посилює аналітичну підтримку прийняття рішень з монетарної політики, особливо щодо вдосконалення модельного інструментарію та проведення досліджень;

- удосконалює роботу та розвиток фінансових ринків і проводить післякризове відновлення банківської системи для поглиблення механізму монетарної трансмісії;

- створює умови у межах власної компетенції для зниження кредитних ризиків та посилює інші стимули для кредитування банківською системою реального сектору економіки;

- підвищує прозорість монетарної політики та вдосконалює комунікації із суспільством для ефективного управління очікуваннями економічних агентів [2].

В той же час, для досягнення більшої результативності позитивних наслідків монетарної політики Національного банку України на економічне зростання в країні, поряд з заходами НБУ важливо провести структурні реформи в економіці країни, удосконалити фіскальну політику, законодавчо врегулювати відносини з еквласниками неплатоспроможних банків.

Список використаних джерел

1. Важливі показники монетарної політики. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 30.03.2020).
2. Про Стратегію монетарної політики Національного банку України. Рішення Ради НБУ 13.07.2018 № 37-рд. Офіційний сайт ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr037500-18> (дата звернення: 30.03.2020).

Козарезенко Л. В.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Одним із пріоритетних напрямів фінансового регулювання людського розвитку є формування та реалізація державних та місцевих цільових програм на основі принципів системності, ефективності, врахування впливу екзогенних факторів, достатності фінансування, послідовності проведення оцінки на всіх стадіях виконання. Узгодженість з положеннями концепції розвитку людського потенціалу, відповідної стратегії фінансового забезпечення, відсутність дублювання цілей програм з іншими затвердженими програмами, а також досягнуті показники соціально-економічної ефективності, якості послуг та результативності управління є основними структурними складовими, які визначають ефективність вищезазначених програм. При оцінці дієвості програм розвитку людського потенціалу в сфері активізації ринку праці, галузях освіти та охорони здоров'я особливу увагу слід приділяти співвідношенню запланованого та досягнутого соціального ефекту. Реалізація системних заходів держави у сфері політики активізації ринку праці передбачає використання комплексу інституційних та фінансових заходів, які включають підвищення кваліфікації робітників з метою зниження розриву між кількістю безробітних та вакансій на ринку праці, створення нових робочих місць, в тому числі за рахунок державних субсидій, використання фінансової підтримки підприємництва.

В цілях підвищення рівня розвитку людського потенціалу важливим є пошук балансів між сукупністю інституційних обмежень, визначення відповідальності та стимулів для економічних агентів щодо зміцнення людського капіталу, посилення координації між державним та недержавним сектором економіки щодо досягнення даних цілей. Для відповідної складової системи розвитку людського потенціалу, яка представлена сферою суспільного виробництва існують різноманітні форми та методи їх фінансування. З огляду на зазначене, при проведенні структурних трансформацій системи фінансового забезпечення галузей та сфер суспільного виробництва необхідним є врахування зазначених особливостей та принципу адаптивної ефективності форм, механізмів та інструментів фінансування.

Складовою інституційної модернізації системи фінансового регулювання розвитку людського потенціалу є підвищення ефективності видатків державного та місцевих бюджетів на дані цілі. Оптимізація видатків бюджету, які впливають на зростання якісного рівня людського потенціалу, потребує виділення пріоритетів з закріпленням відповідальних виконавців щодо досягнення поставлених завдань. Визначено, що пріоритетними завданнями бюджетної політики є збільшення рівня результативності застосування інструментів програмно-цільового методу в бюджетному процесі, створення умов для підвищення якості надання суспільних послуг, посилення дієвості механізму проведення державних закупівель, вдосконалення механізмів державного фінансового контролю, забезпечення залучення громадян до процедур обговорення і прийняття рішень у сфері формування основних показників бюджету територіальної громади.

Обмеженість можливостей державних фінансів та високі показники ступеня зносу основних фондів, насамперед соціальної інфраструктури, вказують на доцільність інтенсифікації співпраці приватного та державного секторів економіки. Переваги державно-приватного партнерства як однієї з нових форм фінансування розвитку людського потенціалу полягають у здатності до залучення додаткових фінансових ресурсів, можливості розв'язати проблеми бюджетних обмежень шляхом залучення коштів приватного сектору для розбудови соціальної інфраструктури, підвищенні ефективності використання фінансових ресурсів, прискоренні запровадження інновацій у економічній діяльності.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. Київ: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.

2.Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу // Вісник КНТЕУ. 2017. №3. С. 116–132.

3. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. Київ: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.

Мар'янович М. Е.,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Україна, як і інші країни-члени Організації Об'єднаних Націй (ООН), приєдналася до процесу реалізації глобальної стратегії ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». Зазначеною стратегією визначено 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) та 169 завдань у економічній, екологічній та соціальній сферах, які мають бути вирішені на їх виконання.

ЦСР охоплюють велику кількість комплексних та складних у реалізації питань, а, отже, потребують запровадження серйозних механізмів для їх досягнення, важливішими з яких ООН визнає фінансові та інституційні.

Фінансові механізми досягнення ЦСР передбачені майже кожною ціллю й, особливо, ЦСР 17. Серед найбільш дієвих серед них слід відзначити: офіційну допомогу для розвитку, що надаватиметься переважно на грантових засадах для найменш розвинутих країн, та державно-приватне партнерство (ДПП), яке дасть змогу відбудувати (модернізувати) критичну для досягнення ЦСР інфраструктуру на засадах глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

У 2017 році Урядом України спільно з Офісом ПРООН в Україні було підготовлено та представлено суспільству Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» (далі – Національна доповідь). У цьому документі визначено базові показники, які мають бути досягнуті нашою країною у 2020 та 2030 роках в рамках ЦСР. Національна система ЦСР, сформована у цій доповіді, складається з 86 завдань розвитку, досягнення яких вимірюватиметься 172 показниками.

Виконання завдань, визначених у Національній доповіді, потребує удосконалення системи фінансового забезпечення сталого розвитку в Україні, базуючись на принципах та підходах, апробованих в світі. Аналіз відповідних досліджень та досвіду дає змогу зробити такі висновки.

Система фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку України поки ще не враховує необхідність планування бюджетних видатків та зовнішніх запозичень з урахуванням завдань, що мають бути вирішені в рамках досягнення національних цілей сталого розвитку.

Одним з пріоритетних завдань реформування державних фінансів в Україні має стати розроблення фінансових механізмів, що сприятимуть досягненню ЦСР, та імплементація їх у систему фінансового забезпечення реалізації довгострокових стратегій економічного зростання країни.

Розроблення фінансових механізмів у цій сфері має базуватися на дослідженні та узагальненні кращого світового досвіду та ретельному аналізі можливостей його запровадження в Україні.

Одними з першочергових завдань реформування фінансової сфери в контексті реалізації ЦСР мають стати:

- адаптація національної стратегії України та стратегій розвитку міст і регіонів до ЦСР, зокрема запровадження наскрізної системи цільових індикаторів виконання цих стратегій, що відповідають національним цілям сталого розвитку;

- запровадження системи пріоритезації інвестиційних проектів, що фінансуються за рахунок державних капітальних видатків та в рамках проектів МФО з урахуванням впливу цих проектів на досягнення індикаторів ЦСР;

- посилення координації та підвищення ефективності системи міжнародної технічної допомоги, що надається Україні, з урахуванням завдань, що поставлені для досягнення ЦСР у Національній доповіді;

– реформування податкового і бюджетного регулювання з метою забезпечення стимулювання залучення приватного бізнесу до реалізації завдань, що поставлені в рамках ЦСР;

– розвиток механізмів державної підтримки здійснення ДПП, що передбачені Законом України «Про державно-приватне партнерство» з урахуванням національних ЦСР;

– розвиток методологічних засад фінансового забезпечення сталого розвитку та підвищення на цій основі інституційного потенціалу працівників фінансової сфери на центральному та місцевому рівні;

– запровадження системи моніторингу в сфері досягнення Україною національних ЦСР з метою підвищення ефективності фінансових механізмів, що застосовуються у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.

2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.

3. Chugunov I., Pasichnyi M. (2018) Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. *Investment Management and Financial Innovations*. 15(4). pp.113–122

Мосієвич О. О.,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Державний інтерес у появі та розвитку венчурного фінансування полягає у підтримці його ефективного фінансування малого інноваційного сектору, який створює компанії такого класу, як Google,

Microsoft, Intel і т.д., та вирішує завдання впровадження нових технологій у виробничий процес, враховуючи, що перехід до економіки, заснованої на знаннях та інтелектуальному капіталі, є одним з пріоритетів [1].

Ринок венчурного фінансування в Україні є молодим і поки ще не сформованим, тому важливо розуміти основні виклики, що стоять сьогодні перед венчурною галуззю задля її ефективного розвитку. Для вирішення цих завдань автором було проведено дослідження та опитано 31 венчурного інвестора щодо головних викликів, які сьогодні стоять перед венчурною галуззю. Вдалось виділити основні чинники, які, на думку інвесторів проведеного опитування, перешкоджають розвитку венчурного фінансування в Україні, а саме:

Відсутність якісного потоку венчурних угод, що залежить від кількості потенційних венчурних проектів. Нерозвиненість інфраструктури, яка б сприяла появі нових швидкозростаючих технологічно-інноваційних підприємств, здатних стати привабливими об'єктами для венчурного інвестування.

Нерозвиненість організаційного механізму венчурного інвестування: невеликий об'єм капіталу венчурних фондів в управлінні, обмежені можливості збору коштів, малий досвід інвестування, відсутність виходів з інвестицій. Як наслідок, обмежені можливості вітчизняних венчурних інвесторів демонструвати свою додану цінність, а успішні венчурні проекти прямують до США / ЄС на самих ранніх етапах розвитку.

Низький рівень професійної підготовки кадрів компаній-реципієнтів, їх невміння працювати з венчурними інвесторами. Звідси значна кількість інвестиційних проектів низької якості. Бажання вітчизняних підприємців отримати швидкий прибуток. Існують складнощі з підбором команди, готової розвивати глобальний продукт.

Попадання венчурних компаній в так звані мертві інвестиційні зони: зазвичай інвесторам не вигідно вкладати невеликий капітал (до 1 млн. дол.), а українським компаніям часто для розвитку потрібно суттєво менше.

Нерозвиненість фондового ринку, що є вагомим інструментом вільного виходу венчурних фондів з проінвестованих проектів.

Непрозоре та недосконале законодавство, яке мало б регулювати та стимулювати діяльність венчурного інвестора в Україні. Слабкість інституту захисту інтелектуальної власності. В той же час, на думку опитаних венчурних інвесторів, спостерігається зарегульованість законодавства щодо підприємницької діяльності.

Відсутність прямої підтримки уряду та державних інвестицій у венчурний сектор.

Окрім зазначеного вище, вітчизняні інвестори стикаються також з проблемами глобального масштабу, що характеризуються високим обсягом капіталу на венчурному ринку та високими оцінками венчурних компаній, а звідси зменшення кількості інвестиційних можливостей з високою віддачою, збитковість венчурних фондів та низький показник ліквідності. Спостерігається пониження інновативності в результаті домінування Facebook, Amazon, Apple, Google. Вітчизняним проектам приділяється недостатньо уваги з боку інституційних інвесторів, оскільки ті намагаються інвестувати глобально. Глобалізація та швидкість змін призводять до зменшення циклу життя продукту компаній.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що для розвитку венчурного інвестування в Україні доцільно сформувати систему державних пріоритетів в області розвитку науки і технології, регіональні і галузеві переліки пріоритетних напрямків венчурного фінансування. Важливою умовою розвитку венчурного бізнесу є виважена державна політика, яка полягає у формуванні сприятливого інституційного клімату [2]. Його поліпшенню в Україні посприяли б процеси стандартизації та захисту інтелектуальної власності, авторських прав і торгових марок, захисту прав інвесторів. Для активізації залучення венчурного фінансування інноваційних компаній, і забезпечення для них рівних умов доступу до джерел венчурного капіталу необхідна відповідна інфраструктура підтримки.

Список використаних джерел

1. Sorensen M. (2007) 'How smart is smart money? A two-sided matching model of venture capital', *The Journal of Finance*, 62(6), 2725–2762.
2. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.-648 с.

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Фінансова політика має досліджуватись як вагома складова системи економічного регулювання, підвищення дієвості бюджетної та монетарної політики сприятиме посиленню результативності структурних змін економіки. В умовах трансформаційних перетворень посилюється необхідність стимулювання інвестиційної активності, вдосконалення механізму державного фінансового регулювання соціально-економічного розвитку країни. Відновлення темпів росту валового внутрішнього продукту є необхідним для вирішення нагальних суспільно-економічних проблем країни та підвищення її міжнародної конкурентоспроможності. Вагомим завданням фінансової політики є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення відповідних умов для довгострокового економічного зростання. Фінансова політика є складовою економічної політики держави, яка в свою чергу впливає на суспільний розвиток держави. Зазначена політика є комплексом державних заходів, що забезпечують ефективне функціонування фінансової системи, стимулює економічний розвиток і створює відповідне підґрунтя для здійснення державою покладених на неї функцій і завдань. Формування та реалізація ефективної політики у сфері державних фінансів займають достатньо важливе місце у процесі регулювання соціально-економічного розвитку держави. На сучасному етапі економічних перетворень вагомим значення набувають дослідження щодо забезпечення фінансової збалансованості. У зв'язку з цим важливим є розкриття теоретичних засад та обґрунтування напрямів державної фінансової політики, сутність якої полягає в розвитку фінансово-економічних відносин, що виникають з приводу розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту, пов'язаних з формуванням фінансових ресурсів держави.

Державне регулювання розвитку економіки є вагомою, динамічною складовою фінансового механізму економічного зростання, що спрямований на забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку суспільства. Необхідність реалізації механізму державного регулювання обумовлена, значною мірою, виконанням

державою економічної функції на належному рівні, потребою встановлення та підтримки оптимальної структури національної економіки, виявлення пріоритетних напрямів економічного розвитку, формування і подальшого удосконалення інституційного забезпечення функціонування економіки та соціальної сфери, покращання добробуту населення та надання йому відповідних соціальних послуг, підтримкою достатнього рівня зайнятості населення. Однією з вагомих ознак кожної країни є фінансова система та здатність проведення відповідними державними інститутами соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення потреб та інтересів суспільства. Фінансова політика як складова економічного розвитку є дієвим інструментом регулювання соціальних та економічних процесів. Вітчизняний та зарубіжний досвід становлення системи державного економічного регулювання свідчить, що найбільш важливими завданнями в процесі розробки та реалізації фінансової політики є підвищення якісного рівня життя населення, удосконалення системи державних фінансів, створення сприятливих умов для розвитку підприємництва, у тому числі шляхом покращання рівня інвестиційної привабливості країни та її адміністративно-територіальних одиниць, здійснення структурних змін в економіці, що спрямовано на підвищення темпів економічного зростання. Економічну сутність фінансової політики можна представити як складову соціально-економічного розвитку, яка полягає у використанні та реалізації сукупності відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку з стратегічними пріоритетами розбудови країни з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки.

Формування ефективного механізму фінансового регулювання є актуальним та взаємопов'язаним із розширенням функцій, необхідність виконання яких постає перед державою. Співвідношення між складовими архітектоники фінансової системи формуються з урахуванням державних та ринкових методів впливу на соціально-економічні процеси. Розробка заходів у сфері фіскальної та монетарної політики, регулювання фінансового ринку має враховувати стадії економічного циклу, сприяти активізації основних факторів економічного зростання, до яких належить технологічність економіки, рівень розвитку людського потенціалу. Важливим є покращення інституційного середовища, яке характеризує якість взаємодії економічних суб'єктів, ступінь впливу державного фінансового регулювання, що створює умови для розвитку економіки та соціальної

сфери. Основною метою фінансової політики є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення сприятливих умов для економічного зростання. Формування та реалізація дієвої фінансової політики має ґрунтуватися на принципах централізації, єдності, самостійності, збалансованості, обґрунтованості, системності, комплексності, що спрямовано на забезпечення оптимальних співвідношень між складовими системи фінансового регулювання.

Держава відіграє провідну роль у стимулюванні соціально-економічного розвитку. Фінансова політика є однією з найбільш вагомих складових системи державного регулювання, основою реалізації впливу держави на економічні процеси. На різних етапах становлення світової фінансової системи ступінь впливу державного регулювання на темпи економічного зростання був різним, що обумовлювалось обраною моделлю соціально-економічного розвитку країни, пріоритетами економічної політики, дієвістю фінансово-інституційних механізмів. Фінансова політика як складова інституційного розвитку економіки, полягає у використанні та реалізації сукупності відповідних економічних заходів, механізмів фінансово-економічного регулювання у взаємозв'язку з стратегічними пріоритетами розбудови країни з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки, що надасть можливість посилити дієвість трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. Вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017. №32/1.– С. 241 – 251.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.04.01. Інститут екон. прогнозування НАН України, 2003. 37с.

4. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни/ Чугунов І.Я., Собчук С.І.// Вісник КНТЕУ.–2018. – №3.– С. 103–116.

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Світовий досвід провадження державної регіональної політики наголошує на необхідності формування спроможних територіальних громад відповідно до потреб вирішення нагальних суспільно-економічних проблем в межах ресурсного потенціалу регіонів. Виключно складовою державного регулювання регіонального розвитку є розподіл фінансових ресурсів між територіальними одиницями, а також створення особливих умов, а, передусім, мотивації місцевих громад для збільшення фінансового потенціалу кожного окремого регіону.

Станом на 10.01.2020 р. становлять 267 млрд грн, а частка власних доходів місцевих бюджетів (загальний фонд) у ВВП держави становить 6,8 % (у 2014 р. – 5,1 %). Зростання доходів загального фонду місцевих бюджетів на 1 мешканця відбувалось за рахунок зростання власних доходів (+23,4 %), надходжень ПДФО (+25,8 %) та місцевих податків (+26,7 %). Водночас, варто відзначити зростання видатків на 1-го мешканця ОТГ, так порівняно з 2018 р. капітальні видатки зросли на 11,1 % (а середній рівень капітальних видатків по ОТГ становив 18%), на будівництво та регіональний розвиток – на 40,4 %, а на житлово-комунальне господарство – на 13,3 %.

Фінансову підтримку місцевим громадам держава здійснюється у вигляді субвенцій на соціально-економічний розвиток, розвиток інфраструктури ОТГ та розвиток медицини у сільській місцевості, а також надання коштів на підтримку секторальної регіональної політики, будівництво спортивних об'єктів та Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР). Протягом 2014-2019 рр. зросла державна підтримка місцевого та регіонального розвитку у 41,5 рази. Зокрема, на 2019 р. передбачено було 15,8 млрд грн державної підтримки за трьома програмами: ДФРР, субвенція на розвиток ОТГ та субвенція на сільську медицину, а також 14,7 млрд грн субвенції на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг місцевого значення.

Найменш залежними від дотаційних ресурсів з державного бюджету є громади-міста обласного значення, в яких із 27 ОТГ

найвищий рівень дотаційності становить лише 9,1 %, а найвищий рівень дотаційності є серед великих ОТГ, які охоплюють понад 15 тис. жителів.

Зауважимо також, що частка видатків на управління є вищою в ОТГ з меншою чисельністю населення. За підсумками 2019 року із загального фонду бюджетів 62,7 % від обсягу видатків загального фонду бюджетів ОТГ було здійснено видатків на фінансування заробітної плати.

Фінансова децентралізація передбачає передачу фінансових ресурсів та відповідальності за здійснення видаткових повноважень від центральних органів влади на місцевий рівень. Значні відмінності у ресурсному забезпеченні громад відповідним чином впливають на якість та обсяг публічних послуг, які отримують громадяни на різних територіях. Сьогодні органи місцевого самоврядування зацікавлені у створенні максимально сприятливих умов для розвитку підприємництва, адже ефективна діяльність суб'єктів господарювання призведе до збільшення податкоспроможності об'єднаних громад та можливості спрямовувати кошти на потреби громади – облаштування місцевої інфраструктури, модернізацію шкіл та лікарень, закупівлю пожежних машин тощо.

Децентралізація створює передумови підвищення рівня фінансового забезпечення та стабільності окремих територіальних громад, відтак в Україні відбувається активний процес об'єднання та розвитку територіальних громад.

Петрова Т. С.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Протягом останніх років пріоритетним напрямом трансформації фінансової системи є посилення інноваційного розвитку та модернізація в усіх сферах. Важливо, під час процесу трансформації фінансової системи враховувати розвиток як функціональної так і дієвої складової економічної системи.

В Україні реформа фінансового сектору активно розпочалася в 2014 році. Основні напрями сприяння макрофінансовій стабілізації і

зміцнення спроможності регуляторів та учасників фінансового ринку протистояти кризовим явищам окреслено в Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Реалізація програми спрямована на подолання системних проблем у фінансовому секторі та розбудову повноцінного ринкового конкурентоспроможного середовища згідно зі стандартами Європейського Союзу.

Продовження трансформації фінансової системи України спостерігається в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Основними завданнями якої передбачено продовження забезпечення фінансової стабільності, через ефективне регулювання фінансового сектору та удосконалення наглядових підходів, прозорість фінансового сектору, стійкість фінансового сектору до викликів (шоків), підвищення якості корпоративного управління та управління ризиками у фінансовому секторі. Прогнозовано макроекономічний розвиток, який полягатиме в забезпеченні стійкості державних фінансів, через сприяння кредитуванню економіки, посиленні захисту прав кредиторів та інвесторів, створенні умов для залучення довгострокових ресурсів. Продовжується впровадження підвищення рівня фінансової інклюзії, зокрема, підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами, посилення захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищення рівня фінансової грамотності населення. Державна фінансова політика спрямована на розвиток фінансового ринку та його інтеграції у світовий фінансовий простір. Активно запроваджується розвиток відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайта, забезпечення розвитку ринку FinTech, цифрових технологій та платформ регуляторів, забезпечується розвиток SupTech&RegTech, цифрової економіки [1].

Звичайно, в процесі реалізації запланованих напрямів можуть виникати певні ризики, які сповільнюватимуть терміни досягнення цілей та показників індикаторів виконання. Основними ризиками, які мають вплив на трансформацію фінансової системи, є відсутність чи невчасне прийняття реальних фінансових реформ, повільна або слабка реалізація схвалених реформ, неефективне чи неповне покращення потенціалу фінансової інфраструктури, невчасне прийняття нормативно-правових актів в усіх ланках фінансової системи щодо запланованих реформ, ризик не підвищення фінансової грамотності населення, масштабні антикризові програми, які призводять до виснаження державних фінансів і стають джерелом нових ризиків, інші системні та зовнішні ризики. Для ефективного запровадження реформ необхідно враховувати можливість виникнення ризиків ще при плануванні та реально оцінити сучасний стан в країні.

Водночас, велика кількість перетворень в функціонуванні фінансової системи спричиняє як переваги так і певні загрози стабільності державної економіки.

До переваг трансформацій можна віднести створення фінансової системи, що здатна забезпечувати сталий економічний розвиток, підвищення довіри до фінансової системи, забезпечення стабільності фінансового сектору, розширення доступу до фінансових послуг, перетворення фінансового сектору у конкурентоспроможне середовище з інвестиційно-інноваційним кліматом, забезпечення макроекономічної стабільності країни. Основним недоліком трансформації фінансової системи відповідно до стратегії розвитку, є велика кількість реформ за відносно короткий проміжок часу, що може спричинити виникнення нових ризиків чи дисбалансів. Ряд встановлених заходів, насамперед, сприятиме активному використанню цифрових фінансових інструментів в прийнятті управлінських рішень, збільшенню доступу до фінансування для малого та середнього бізнесу, формуванню сприятливого середовища для розвитку бізнесу та задоволення потреб населення.

До основних факторів, що визначають рівень соціально-економічного розвитку країни, відносяться дієве та ефективно інституційне забезпечення, встановлені соціальні стандарти та рівень життя населення, політична стабільність, рівень інтеграції національної економіки до світової, послідовність реформ в фінансовій політиці, рівень економічного потенціалу, інноваційний та інвестиційний розвиток. І саме комплексна реалізація всіх напрямів розвитку з адаптацією до сучасних реалій та врахуванням ризикових факторів сприятиме стабільному функціонуванню фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/about/refactoring/develop-strategy>
2. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С.Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка.– К.: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2017.– 648 с.
3. Chugunov I., Makohon V. Fiscal strategy as an instrument of economic growth. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5 No. 3. pp. 213–217.

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ РИЗИКІВ ФІНАНСОВИХ ПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З COVID-19

Поряд з багатьма іншими суб'єктами, члени FATF (Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей), як на внутрішньому, так і на багатосторонньому рівні, застосовують усі наявні ресурси для боротьби з пандемією COVID-19. Як розробник глобальних стандартів боротьби з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового ураження, FATF заохочує уряди різних країн співпрацювати з фінансовими установами та іншими діловими одиницями, щоб використовувати гнучкість, закладену в ризик-орієнтований підхід, для подолання викликів COVID-19, приділяючи увагу новим фінансовим ризикам. FATF заохочує найповніше використовувати надання цифрових фінансових послуг з огляду на заходи соціального дистанціювання [1]. Ефективне впровадження стандартів FATF сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій, що дає донорам більшу впевненість у тому, що їх підтримка у скрутних обставинах досягає призначених бенефіціарів. Постійне впровадження стандартів FATF сприяє цілісності та безпеці глобальної системи платежів через законні та прозорі канали з відповідними рівнями належної обачності як під час, так і після пандемії.

Правопорушники використовують обставини пандемії COVID-19 для здійснення фінансових шахрайств, зокрема, у сфері страхування життя, торгівлі сфальсифікованими лікарськими засобами, пропонують оманливі інвестиційні можливості. Кіберзлочини, збір коштів для фіктивних благодійних організацій та різні медичні афери характеризуються значною ймовірністю поширення, оскільки правопорушники намагаються отримати прибуток від пандемії, використовуючи людей, які потребують нагальної медичної допомоги, та добру волю широкої громадськості, розповсюджуючи дезінформацію про COVID-19. Національні органи влади та міжнародні організації попереджають громадян та підприємства про ці злочини, до яких належать шахрайські, інвестиційні та продуктові афери, а також інсайдерська торгівля фінансовими інструментами в умовах COVID-19. Терористи також можуть використовувати ці можливості для збору коштів.

Наглядові органи, підрозділи фінансової розвідки та правоохоронні органи повинні продовжувати обмінюватися інформацією з приватним сектором для визначення пріоритетних питань та зниження рівня ключових ризиків відмивання коштів, зокрема, пов'язаних із шахрайством, та ризиків фінансування тероризму в контексті проблематики COVID-19. Крім того, правопорушники та терористи можуть намагатися використати прогалини та недоліки в національних системах протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму. Такі недоліки можуть виникати через зосередження ресурсів контролю в інших проблемних зонах, що висуває більш критичні вимоги до нагляду на основі ризику та правозастосування. Фінансові установи та інші ділові одиниці мають залишатись пильними до ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму й забезпечувати ефективне зменшення цих ризиків шляхом повідомлень про підозрілу діяльність.

Використання цифрових / безконтактних платежів та цифрової реєстрації знижують ризик поширення вірусу. Відповідно до стандартів FATF, ця організація максимально заохочує використання фінансових технологій. Нещодавно FATF випустила Посібник з цифрової ідентифікації, в якому висвітлюються переваги надійної цифрової ідентичності для підвищення рівня безпеки, конфіденційності та зручності дистанційної ідентифікації людей як під час реєстрації, так і при проведенні транзакцій, що зменшує ризики відмивання коштів та фінансування тероризму. FATF закликає країни максимально глибоко дослідити можливості використання цифрової ідентичності, якщо це доречно для проведення фінансових операцій під час кризи.

Глобальна надзвичайна ситуація в галузі охорони здоров'я підкреслила важливість роботи благодійних та некомерційних організацій для боротьби з COVID-19 та наслідками його поширення. Протягом багатьох років FATF тісно співпрацює з неприбутковими організаціями, щоб удосконалити свої стандарти в частині забезпечення гнучкості й гарантування того, що благодійні пожертви можуть швидко проходити через законні та прозорі канали без перешкод.

Список використаних джерел

1. Statement by the FATF President: COVID-19 and measures to combat illicit financing. URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/statement-covid-19.html>

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Серед дієвих важелів значних макроекономічних трансформацій в державі виділяють систему державного управління економіки, тому актуальним є дослідження сутності і змісту фінансового механізму державного регулювання.

Фінансовий механізм державного регулювання економіки є складовою частиною господарського механізму в державі, який в свою чергу визначає характер економічної системи в цілому. Його застосування в сучасній економічній системі є основною формою регулювання економічних процесів у ринкових умовах [2].

Суб'єкти та об'єкти – обов'язкові елементи механізму державного регулювання економіки. До суб'єктів відноситься держава (включаючи регіональні і місцеві інституційні утворення), яка наділена економічною і політичною владою, а також недержавні суб'єкти (недержавні спілки, союзи, об'єднання). Об'єкт – підприємства, населення, інші країни та міжнародні інституції, також можуть бути регіони, галузі та сектори економіки.

Слід зауважити, що фінансовий механізм державного регулювання представляє собою багатокomпонентну систему, яка складається із сукупності окремих сегментів, які діють самостійно, але в межах системи, забезпечуючи при цьому досягнення загальної мети та дає можливість цілеспрямовано впливати на фінансово-економічні процеси, враховуючи зовнішні та внутрішні фактори впливу, забезпечуючи незначне, але стабільне зростання національної економіки. Тому до фінансового механізму державного регулювання економіки потрібно також включити мету і завдання.

Основною метою є забезпечення економічної та соціальної стабільності шляхом створення сприятливих умов для сталого економічного розвитку та подальшого економічного зростання в Україні, досягнення соціальної стабільності, підвищення рівня глобальної конкурентоспроможності країни.

До основних завдань фінансового механізму державного регулювання економіки України належать: забезпечення стабільного економічного зростання та розвитку; досягнення повної, ефективної

та продуктивної зайнятості трудових ресурсів; прозорий та справедливий перерозподіл доходів населення і зменшення соціальної напруженості; досягнення й послідовне підвищення економічної ефективності в країні; збалансування зовнішньоторговельного балансу країни, забезпечення стабільності цін і грошей. Виконання цих завдань сприятиме створенню необхідних умов для економічного розвитку та вирішення соціальних проблем [3].

Досягнення мети і реалізація поставлених завдань державного регулювання економіки потребує певних дій, використання різних способів впливу, що досягається за допомогою різноманітних методів або механізмів. Застосовують правові, адміністративні, економічні, а також специфічні методи (прямі та непрямі).

Система засобів та інструментів державного регулювання економіки складається з таких груп: засоби державного регулювання: економічні (податки, мита та збори, державні інвестиції та субсидії, субвенції, кредити, інструменти НБУ); адміністративні (нормативи, дозволи, обмеження, ліміти, штрафи); інформаційні (публікації у засобах масової інформації, документи). Інструменти державного регулювання: законодавчо-правові (закони, постанови, укази); нормативно-адміністративні (накази, рішення, інструкції та положення); організаційно-економічні (плани, проекти, державний та місцевий бюджети, державне замовлення, цільові програми) [1].

Отже, фінансовий механізм державного регулювання економіки є одним з найважливіших аспектів економічної діяльності держави. Всі його елементи є складовою частиною єдиного цілого і, в той же час, функціонують самостійно. Таким чином, фінансовий механізм включає комплексну взаємодію фінансових інструментів за допомогою яких забезпечуються оптимальні параметри формування фінансових ресурсів та максимальна ефективність їх використання для забезпечення економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Безгуба М.А. Фінансовий механізм державного регулювання економіки / М. Безгуба // Економічний вісник університету. 2016. № 28/1. С. 158–165.

2. Дедушек Г. І. Фінансовий механізм як складова державного регулювання національної економіки / Г. Дедушок // Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. 2012.

3. Сафонов Ю.М. Григор'єв Г.С. Механізм державного регулювання фінансово-економічних процесів / Ю. Сафонов М. Безгуба // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2018. № 1.

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Фінансова політика є одним з основних інструментів впливу на соціально-економічний розвиток держави та сприяє забезпеченню раціонального розподілу фінансових ресурсів між галузями економіки і регіонами, концентрації коштів на важливих напрямках економічного розвитку та створенню ефективної системи управління державними фінансами. Основними напрямками змін у бюджетній та податковій політиці є створення сприятливих умов для розвитку наукоємного виробництва, стимулювання сталої економічної і соціальної розбудови держави; реалізація виваженої боргової політики; надання послуг для задоволення суспільних потреб виходячи з принципу забезпечення їх надання з урахуванням наявних державних фінансових ресурсів; поступове підвищення соціальних стандартів; удосконалення міжбюджетних відносин з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку територій. Для досягнення зазначених цілей необхідно утримання граничного розміру дефіциту бюджету на рівні не більш як три відсотка прогнозованого річного обсягу валового внутрішнього продукту; збереження частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через зведений бюджет на рівні, що не перевищує прогнозований на поточний рік. Утримання обсягу державного боргу доцільно на економічно безпечному рівні з метою забезпечення економічної та фінансової стабільності. Важливим є посилення стимулюючої складової міжбюджетного регулювання, підвищення фінансової спроможності місцевого самоврядування шляхом закріплення за ними додаткових дохідних джерел; підвищення рівня зацікавленості місцевого самоврядування у зростанні обсягу надходжень до місцевих бюджетів; збільшення інвестиційної складової частини місцевих бюджетів, зокрема шляхом зростання кількості джерел надходжень до бюджету розвитку; удосконалення методології середньострокового бюджетного планування шляхом запровадження відповідних бюджетних обмежень; посилення зв'язку річного і перспективного бюджетного планування.

Фінансова політика на сучасному етапі повинна мати соціальну спрямованість, що передбачає здійснення стратегії заміни системи пільг на адресну грошову допомогу та інші грошові виплати найбільш вразливим верствам населення; створення умов для розширення зайнятості населення; створення умов для розвитку пенсійної системи; недопущення заборгованості по заробітній платі і соціальним виплатам громадянам; розроблення і здійснення довгострокової програми подолання бідності в країні. Основними напрямками податкової реформи повинні стати удосконалення інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності платників податків і зборів, їх відповідального ставлення до виконання податкових зобов'язань; установлення чітких правил регулювання взаємних зобов'язань держави і суб'єктів підприємницької діяльності, дієвого контролю за їх дотриманням; поетапне зниження податкового навантаження на економіку; здійснення заходів щодо легалізації доходів та майна. Інституційні перетворення соціально-економічної моделі розвитку суспільства обумовлюють необхідність посилення дієвості фінансової політики. Фінансове забезпечення економічного розвитку країни має ґрунтуватися на використанні сукупності заходів виваженої бюджетної політики, грошово-кредитного регулювання. Фінансова політика має адаптивно реагувати на економічну циклічність за необхідності досягнення зростання реального валового внутрішнього продукту. Вагомого значення набувають питання подальшого розвитку перспективного бюджетного планування. Доцільним є реалізація системних заходів у сфері бюджетно-податкового регулювання з урахуванням принципів субсидіарності, прозорості та збалансованості, що сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів.

Фінансове забезпечення економічного розвитку країни як складова державної політики дієвого розвитку суспільно-економічних відносин полягає у сукупності інституційних принципів, інструментів, механізмів системи фінансового регулювання, передбачає застосування ефективних інноваційних підходів до формування державних фінансових ресурсів з врахуванням положень фінансово-економічної архітекtonіки, бюджетно-податкової, грошово-кредитної політики, підвищення якісного рівня державного управління економікою з метою забезпечення суспільних потреб, збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки, що створить належні умови ефективного впливу фінансового механізму на

економічне зростання, забезпечення розвитку людського потенціалу, підвищення якості і доступності соціальних послуг, результативність економічних перетворень. Проведення виваженої і послідовної фінансової політики надасть можливість забезпечити підтримку макроекономічної стабільності, збалансованість та стійкість бюджетної системи, утримання бюджетного дефіциту в економічно безпечних межах, підвищення якості надання соціальних послуг та посилення соціального захисту громадян, що сприятиме соціально-економічному розвитку країни та підвищенню рівня життя і добробуту громадян. Динамічність фінансових перетворень обумовлює доцільність синтезу та взаємодії інструментів бюджетно-податкового та грошово-кредитного регулювання. Основними завданнями фінансового регулювання є забезпечення економічного зростання на засадах інституційно-інвестиційного розвитку та структурних змін фінансової системи, створення сприятливих умов для стимулювання обсягів внутрішнього попиту. Важливою складовою регулювання фінансової сфери є координація діяльності фінансових інститутів і забезпечення транспарентності процесів формування бюджетної та монетарної політики. Бюджетно-податкова політика має бути спрямована на відтворення та стимулювання розвитку людського капіталу з огляду на необхідність посилення конкурентоспроможності економіки.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
2. Чугунов І.Я., Брижан К.В. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017. №32/1–. С. 241 – 251.
3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика як інструмент регулювання економічних процесів // Зб. наук. пр. «Бюджетна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання».– Київ: Міністерство фінансів України, 2001.– С. 242–246.
4. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни/ Чугунов І.Я., Собчук С.І.// Вісник КНТЕУ. 2018.– № 3.– С. 103–116.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ МОДЕЛЮВАННЯ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Принципи, закладені у виробництво та перерозподіл національних багатств (далі – НБ), є фундаментальною основою існування соціально-економічних систем (далі: СЕС), а відповідно і базовим чинником побудови соціально-економічних моделей. Сучасне суспільство характеризується наявністю двох відносно виокремлених сегментів: виробничим та розподільчим, діалектична рівновага яких суттєво порушена. Іншим важливим чинником, що потребує врахування при соціально-економічному моделюванні, є діалектична рівновага індивідуальної та усупільненої корисності, яка також сьогодні критично зсунута в бік домінування інтересів окремих груп суспільства. Модель поведінки людини займає центральне місце майже у всіх економічних теоріях (далі: ЕТ), яка намагається максимізувати свою корисність в умовах ринкової невизначеності та можливості певних альтернатив. Така модель виводиться з наперед встановлених передумов (аксіом) про природу людини і відображає її раціональний характер. Саме ці передумови вперше введені у відомій монографії Дж. Фон Неймана і О. Моргенштерна. Програмована раціональність повністю не враховувала психологічні особливості людини, сприйняття нею ризику та його соціальну природу. Тому як спростовувалась (парадокс Алле, 1953р.), так і постійно вдосконалювалась (теорія перспектив, Д. Канеман та А. Тверські). Сьогодні модель RREEMM (resourceful, restricted, evaluating, expecting, maximizing man – людина винахідлива, що відчуває обмеження, що має очікування, що оцінює і максимізує), сприймається багатьма економістами та соціологами в якості еталонної, хоча процес виокремлення недоліків в ній та корекції перманентно продовжується. На переконання авторів, ця модель містить суттєві недоліки. Серед них, по-перше, прив'язка RREEMM до розподільчого сектору СЕС. Homo economicus (з лат. – «людина економічна», «людина раціональна», синонім RREEMM) неприродно виокремлюється з виробничого сектору, де вона «виробник, творець, вихователь, дбайливо відноситься до виробничої сфери та оточуючого середовища», і перетворюється у паразитарну істоту, що нескінченно

нарощує свої потреби. Оскільки базовим механізмом розподільчого сектору об'явлено «ринок», адже згідно неокласичної ЕТ, «все, організоване в неринковий спосіб, неефективне та малопродуктивне», то людина-RREEMM реалізує свою корисність лише через ринковий обмін пропорційно обсягу особистих фінансів. Відповідно, лише «ринок» виступає єдиною ефективною технологією перерозподілу НБ, а фінанси – інструмент цієї технології. З іншого боку, «ринок» не виробляє НБ, а лише їх перерозподіляє. Відтак, максимізувати свою корисність можливо тільки за рахунок інших учасників ринку. Таким чином, «ринок» перетворюється у ігорний майданчик, де перевагу отримують фахівці фінансових технологій, та головними його бенефіціарами стають власники фінансових інструментів, а всі інші учасники ринку – лише їх орендатори на свій розсуд, ризик та заставне майно. Порядок на такому ринку буцім-то підтримується «невидимою рукою» (А. Сміт) або «спонтанним порядком» (Ф. Хаєк). По-друге, модель RREEMM передбачає прямий вільний вибір альтернатив. В той же час, більшість членів сучасних суспільств активно «грають» на біржі, приймаючи участь у перерозподілі НБ, навіть не підозрюючи про це. Сучасна людина – пасивний латентний гравець, від імені якого «ставки» роблять уряди, банки, пенсійні фонди та страхові компанії, користуючись специфічними фінансовими інструментами – деривативами. Так боргові інструменти України – облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) – емітуються та обслуговуються за принципом класичної фінансової піраміди: кожна нова емісія спрямовується переважно на покриття витрат попередньої, досягаючи майже 40% у бюджеті країни на 2020 рік. До речі, сьогодні ми спостерігаємо «схлопування» цієї фінансової «бульбашки». По-третє, моделі типу RREEMM не враховують діалектики індивідуального та суспільного у розподільчому сегменті СЕС. Окремі засади класичної політекономії і сьогодні виглядають вкрай актуальними. Першочергово це стосується процесів усупільнення праці та засобів виробництва. Вони стали підґрунтям науково-технічної революції у виробничому сегменті та загального цивілізаційного прогресу СЕС. Разом з тим, процес усупільнення торкнувся також і розподільчої сфери суспільства. Адже виробничі цілі передбачали створення не тільки певних індивідуальних благ, але й турботу щодо суспільного надбання. Усі зазначені блага мали часом досить суттєві обмеження. Таким чином, на розподільчий сегмент покладалась необхідність генерації таких ідей та механізмів розподілу

благ, які б найкраще відповідали умовам існування, конкурентності та розвитку спільноти в цілому. Суспільне благо якраз і є результатом процесу усупільнення корисності, яке втілюється в ідеях та механізмах розподільчого сегменту СЕС. Індивідуальна корисність кожної окремої людини, втілена в моделях homo economicus, вступає в діалектичну зв'язку з усупільненою корисністю. Виокремлення першої негативно позначається на всьому суспільстві, руйнуючи його «каркас». Ідеї, закладені в принципах функціонування розподільчого сегменту сучасних СЕС, відповідають нав'язаним уявленням щодо неоднорідності та ієрархічності суспільних відношень та уособленості суспільної верхівки на основі хибних наротивів типу: «Все, що корисно для еліт, корисно і для всього суспільства!». Це незворотно спричиняє порушення балансу в діалектичній системі «індивідуальна корисність – усупільнена корисність», на що неодноразово звертали увагу вчені та дослідники.

СЕКЦІЯ 2

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Чугунов І.Я.

Київський національний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Бюджетна політика виступає важливою складовою державного фінансового регулювання та ефективним інструментом реалізації економічної політики країни щодо забезпечення макроекономічної рівноваги в умовах інституційних перетворень. Метою бюджетного регулювання є створення відповідного суспільного середовища для стійкого економічного зростання та формування дієвих інституційних взаємовідносин щодо визначення пріоритетів здійснення бюджетної та податкової політики, вдосконалення методологічних засад фінансово-бюджетного планування та прогнозування, розподілу та перерозподілу наявних фінансових ресурсів, здійснення дієвого контролю за їх використанням, реалізація основних завдань та стратегічних цілей суспільного розвитку. Важливим є адаптація бюджетної політики до тенденцій циклічного економічного розвитку, що передбачає формування сучасних фінансових інститутів, збалансування фіскального навантаження, утримання індикативних значень дефіциту бюджету та державного боргу при сприянні інноваційній перебудові економіки. Довгострокова збалансованість бюджету характеризує показники виконання дохідної та видаткової частини бюджету, частку дебіторської та кредиторської заборгованості зведеного, державного та місцевих бюджетів у загальній сумі видаткової частини відповідного бюджету, рівень податкового навантаження на економічну систему, фінансування дефіциту бюджету та державного боргу. Рівень збалансованості бюджетного регулювання впливає як одночасно, так і з лагами у часі, на інтегрований показник запасу стійкості бюджетної системи, що відображає можливість своєчасного виконання фінансових зобов'язань державними органами управління

та місцевого самоврядування. Важливим є розробка обґрунтованих засад перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, визначення пріоритетних напрямів використання бюджетних коштів та реалізація низки заходів щодо досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни.

Бюджет як суспільно-економічна категорія відображає відповідні відносини у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту щодо вироблення, розподілу, споживання послуг і регулювання соціально-економічного розвитку з метою задоволення потреб суспільства. Бюджетна політика є одним із вагомих інструментів економічного зростання, оскільки у процесі її формування здійснюється розробка основних напрямів використання бюджетних коштів, керуючись необхідністю вирішення завдань, які стоять перед країною на певному етапі. Рівень збалансованості бюджетної політики впливає на темпи економічного розвитку, а також на інтегрований показник запасу стійкості бюджетної системи, який визначається сукупністю вагомих бюджетних показників, що характеризують стан бюджетної системи. Важливо запровадити відповідну методологію розрахунку на певному інтервалі часу показника запасу стійкості бюджетної системи, який повинен враховувати, передусім, показники питомої ваги дебіторської та кредиторської заборгованості зведеного, державного та місцевих бюджетів до загальної суми видаткової частини відповідного бюджету, аналогічний показник заборгованості за соціальними виплатами, податкове навантаження на економіку, рівень виконання дохідної та видаткової частин бюджету, рівень фінансування дефіциту бюджету, питому вагу державного боргу у валовому внутрішньому продукті. Розробка і реалізація бюджетної політики має спиратися на науково обґрунтовані положення та результати проведених досліджень з питань бюджетних відносин, що безперечно посилять збалансованість державних фінансів та створить необхідні умови для підвищення рівня керованості економічних процесів країни. Основним завданням бюджетного регулювання є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка у необхідних межах запасу стійкості бюджетної системи.

Інституційний підхід передбачає розгляд бюджетного регулювання як динамічної системи, що постійно вдосконалюється та адаптується до основних завдань соціально-економічного розвитку країни. Доцільним є використання адаптивної інституційної архі-

тектоніки бюджетної системи, яка ґрунтується на системі бюджетного регулювання та враховує оптимальні співвідношення між елементами зазначеної системи і циклічність соціально-економічного розвитку. Адаптивні інституційні зміни у бюджетній системі є необхідною складовою економічного зростання. З метою розробки і реалізації збалансованого бюджетного регулювання протягом певного часового інтервалу бюджетна політика має визначатися, виходячи, з одного боку, з циклічності економічного розвитку, з іншого, – зі стану державних фінансів і запасу стійкості бюджетної системи, суттєве зменшення якого може призвести до ускладнень у проведенні ефективного бюджетного регулювання для позитивного впливу на економічне зростання.

Пріоритетними напрямками бюджетної політики мають стати вдосконалення інституційного середовища фінансового регулювання, підвищення дієвості фінансово-бюджетного планування і прогнозування, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із циклічністю економічного розвитку, забезпечення макроекономічної збалансованості. Вагомим є подальше зміцнення ролі бюджетної складової в забезпеченні економічного зростання. Для стимулювання економічного зростання необхідним є активне використання дефіциту бюджету з метою збільшення видаткової частини бюджету, особливо в умовах відносного зменшення податкового навантаження на економіку, проте розмір державного боргу та економічні можливості держави по його обслуговуванню є фактором обмеження обсягу дефіциту бюджету. В періоди сталого економічного зростання при необхідності, особливо за умови наявності значного обсягу державного боргу, доцільним є використання профіциту бюджету. В умовах обмеженості фінансових ресурсів вагомим завданням бюджетної політики є спрямування видатків на пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку країни, обґрунтування цілей, завдань та принципів бюджетної політики, узгодження фінансових можливостей бюджету щодо їх реалізації в межах бюджетних періодів. Динамічна трансформація економічної системи визначає необхідність збалансування бюджетів усіх рівнів з урахуванням циклічних коливань реального валового внутрішнього продукту, індексу споживчих цін, державного боргу, валютного курсу. Доцільним є формування бюджетної політики на основі засад, що передбачають стабільність, передбачуваність податкового регулювання, обмеження бюджетного дефіциту та державного боргу, формування бюджету з

урахуванням прогнозу основних фінансово-економічних показників, що покладені в основу бюджетного планування.

Подальший розвиток програмно-цільового методу у бюджетному процесі передбачає: забезпечення прозорості бюджетного процесу; здійснення оцінки діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей та виконання завдань за результатами виконання бюджету, проведення аналізу причин неефективного виконання бюджетних програм; упорядкування системи організації діяльності головних розпорядників бюджетних коштів щодо формування і виконання бюджетних програм шляхом чіткого розмежування відповідальності за реалізацію відповідної бюджетної програми між визначеними головним розпорядником бюджетних коштів відповідальними виконавцями бюджетних програм; посилення відповідальності головного розпорядника бюджетних коштів за дотримання відповідності бюджетних програм законодавчо визначеній меті його діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання; підвищення якості розроблення бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів. З метою посилення впливу бюджетної політики на економічне зростання необхідно здійснювати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості і прозорості бюджету, ефективності використання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого державного фінансового контролю. Необхідним є не тільки розробка прогнозних бюджетних показників на середньострокову перспективу але й визначення довгострокової бюджетної стратегії з урахуванням циклічності економічного розвитку, що підвищить керованість бюджетного процесу.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я.Чугунов та ін.; за ред. В.Р.Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

БЮДЖЕТ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Бюджет є одним з вагомих інструментів впливу на соціально-економічний розвиток країни. Забезпечення цілеспрямованого впливу на темпи та якість економічного зростання потребує формування відповідної системи фінансового регулювання, спрямованої на управління результатами на основі удосконалення інституційного забезпечення фінансово-економічних перетворень. Основним завданням бюджету є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку країни, однак при цьому важливою є підтримка у необхідних межах запасу стійкості бюджетної системи, яка є одним з вагомих інструментів впливу на економічне зростання, разом з цим, з лагом у часі бюджетна система виступає як об'єкт впливу з боку макроекономічного стану, тому важливим є визначення ступеня взаємовпливу бюджетної системи і соціально-економічного розвитку країни. Бюджетна політика суттєво впливає на створення відповідних умов для дієвої структурної перебудови економіки з врахуванням ендогенних чинників економічного зростання, розвитку людського капіталу, розробки та впровадження наукоємних, конкурентоспроможних технологій. Доцільним є планування найбільш ефективних та дієвих бюджетних програм та суспільних послуг, що спроможні забезпечувати економічний розвиток у перспективі, використання системи відповідних показників оцінки бюджетної результативності, дотримання принципу прозорості та підзвітності органів державного управління громадськості. Бюджет як суспільно-економічна категорія відображає відповідні відносини у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту щодо вироблення, розподілу, споживання послуг і регулювання соціально-економічного розвитку з метою задоволення потреб суспільства.

Важливими завданнями є створення умов для розвитку інституційної структури бюджетного простору, забезпечення макроекономічної стабільності та економічної збалансованості, сприяння структурній перебудові економіки та розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. Оцінюючи ефективність інституційного середовища формування і реалізації бюджетної стратегії важливим є врахування дієвості бюджетного інституційного середовища; адаптивності бюджетної політики до соціально-економічних процесів;

прозорості бюджетної політики; результативності діяльності та відповідальності органів державного управління і місцевого самоврядування за досягнення поставлених цілей.

Досягненню стратегічних завдань бюджетної політики сприятиме розвиток інструментарію оцінки та моніторингу бюджетних програм, що надасть можливість забезпечити взаємозв'язок між досягнутими результатами та використаним обсягом бюджетних коштів, визначити чинники, які надають можливість виконати бюджетну програму на необхідному рівні та забезпечити досягнення запланованих результативних показників, обґрунтувати напрями підвищення ефективності прийняття рішень органами державного управління спрямованих на забезпечення ефективності та результативності використання бюджетних коштів.

Подальший розвиток системи планування та виконання бюджетів, що ґрунтується на принципах програмно-цільового методу, потребує удосконалення бюджетного процесу щодо запровадження середньострокового планування, посилення спрямованості бюджетного планування на кінцеві результати та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів. На кожному етапі економічного розвитку є необхідність розробки такого бюджетного механізму, який забезпечив би втілення поставлених завдань перед державою. З економічної точки зору, бюджетний механізм – це сукупність певних видів бюджетних відносин, методів формування та використання бюджетних коштів.

Бюджетна політика як вагомий інструмент системи державного регулювання економіки має спиратися на довгострокову програму економічного та соціального розвитку країни. Упорядкування регулюючих цілей бюджетної політики, дозволяє досягти відповідного збалансування процесу перерозподілу фінансових ресурсів у суспільстві, рівня задоволення суспільних потреб. Необхідним є забезпечення перетворення бюджетного механізму в дієвий засіб реалізації соціально-економічної стратегії, підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Соціальні пріоритети бюджетної політики мають зменшувати нерівномірність ринкового механізму розподілу доходів, вирішувати питання подолання бідності. Розбудова інституту бюджетної політики, що включає розробку відповідних норм, правил, інституцій сприятиме вирішенню проблем, які існують у сфері державних фінансів. Архітектоніка бюджетної політики має створювати належні інституційні умови функціонування фінансової моделі у суспільстві, які у сукупності повинні формувати механізм впливу на економічне зростання, сприяти підвищенню добробуту суспільства.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Чугунов І.Я., Собчук С.І. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни/ Чугунов І.Я., Собчук С.І.// Вісник КНТЕУ. 2018.– № 3.– С. 103–116.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017.– №32/1.– С. 241–251.

Биков Б. Д.,

Університет митної справи та фінансів

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Необхідною умовою формування фінансово самодостатніх місцевих бюджетів та виконання органами місцевого самоврядування суспільно необхідних функцій і завдань є достатній обсяг фінансових ресурсів. Можливість органів місцевого самоврядування забезпечувати як поточні потреби громади, так і завдання розвитку території, визначати пріоритетні напрямки використання бюджетних коштів має стати важливим результатом бюджетної децентралізації.

Рівень бюджетної децентралізації в Україні поступово зростає, через місцеві бюджети розподіляється біля 15 % валового внутрішнього продукту. Однак, на сьогодні рівень самозабезпеченості територіальних громад в Україні все ще залишається недостатнім, наслідком чого є неналежна якість послуг, що надаються населенню. Значне зростання частки місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів за останні роки є досягненням бюджетної децентралізації. Водночас, зростання частки міжбюджетних трансфертів у доходах місцевих бюджетів свідчить про низький рівень фінансової самостійності місцевих бюджетів. Так, в 2018 р. надходження міжбюджетних трансфертів до місцевих бюджетів

становило 298,9 млрд грн. (при розмірі власних доходів – 263,5 млрд грн.), тоді як в 2014 році – 130,6 млрд грн. (при розмірі власних доходів – 101,1 млрд грн.). Тобто місцеві бюджети все ще значною мірою залежать від фінансової підтримки з центру. Проблема достатності фінансових ресурсів від власних джерел доходів об'єднаних територіальних громад для здійснення своїх обов'язків потребує вирішення.

Збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів закріплено законодавчо за рахунок передачі певних видів доходів із державного бюджету, запровадження змін та розширення бази оподаткування тощо. Надано право органам місцевого самоврядування підвищувати свою фіскальну незалежність, зокрема шляхом визначення ставок місцевих податків і зборів та встановлення пільг із їх сплати. Також змінено систему збалансування всіх місцевих бюджетів шляхом впровадження системи горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти й охорони здоров'я запроваджено освітню та медичну субвенції з державного бюджету.

Основним джерелом забезпечення видатків місцевих бюджетів мають бути місцеві податки і збори, адже суспільні послуги повинні оплачувати їх споживачі. Збільшення податкових надходжень можливо за рахунок зміцнення податкової бази чи внесення змін до бюджетно-податкового законодавства. Зміцнення податкової бази потребує стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності нарощувати показники своєї діяльності та відповідно сплачувати більшу суму податків у відповідні бюджети. Тому однією з важливих функцій діяльності органів місцевого самоврядування є покращення стану соціально-економічного середовища, що у довгостроковій перспективі призводитиме до збільшення доходів громади.

Високий рівень дотаційності місцевих бюджетів має бути сигналом до прийняття стратегічних рішень щодо необхідності впровадження структурних змін не лише у системі управління на рівні місцевого самоврядування, а й у створенні сприятливого соціально-економічного середовища, стимулюванні розвитку підприємництва.

Місьцеве самоврядування має виступати у якості партнера для розвитку підприємницької та іншої економічної діяльності, що призведе до зміцнення податкової бази та збільшення фінансових ресурсів майбутньому. Разом з тим, маючи не лише фінансову

автономію, а й автономію у прийнятті рішень, органи місцевого самоврядування повинні створювати стратегію сталого розвитку, базуючись на наявних ресурсах та можливих залучених активів, що дозволить покращити соціально-економічний стан громади. Питання залучення коштів на місцевому рівні також дає змогу впливати на сталий розвиток територіальних громад за умови раціонального використання фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках та ефективного і відповідального управління. Окреслені пріоритети мають коригуватися у залежності від специфіки території, конкретизуватися у залежності від вагомості проблем її розвитку. Це стосується чисельності населення, щільності його розміщення на території тощо. Для здійснення ефективної бюджетної децентралізації та формування необхідного обсягу фінансових ресурсів необхідно: продовження процесу укрупнення територіальних громад, впровадження та використання прогресивних методів управління та планування у бюджетному процесі, розширення горизонту бюджетного планування, підвищення достовірності і якості прогнозування.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р.Сіденко, М.І.Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 648 с.

2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018. № 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

3. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова. – Київ: Глобус-Пресс, 2018. – 354 с.

Вашека Г.В.,
Київський національний торговель-економічний університет

ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Бюджетна політика відіграє вагомий роль в процесах забезпечення макроекономічної стабільності, яка є необхідною передумовою для підтримки стійкого економічного розвитку країни. Належний рівень обґрунтованості, послідовності та виваженості управлінських рішень

державних інститутів у сфері бюджетного регулювання сприяє зростанню рівня зайнятості, економічної активності, підвищенню якості людського потенціалу. Важливим є проведення збалансованої бюджетної політики, що потребує узгодження соціальних доміант розвитку суспільства з можливостями їх фінансового забезпечення. Разом з тим, в умовах економічних перетворень важливим є обґрунтування пріоритетів бюджетної політики з урахуванням цілей та завдань державної стратегії соціально-економічного розвитку. Еволюція суспільства зумовлює необхідність відповідних змін у взаємовідносинах між учасниками бюджетного процесу. Доцільним є розвиток методологічних підходів щодо підвищення адаптивності бюджетної політики. Подальше впровадження інструментів середньострокового бюджетного планування, актуалізація розробки та оцінки бюджетних програм сприятиме підвищенню ефективності відповідних заходів державної фінансової політики.

Співвідношення між складовими системи бюджетного регулювання постійно адаптуються до стадій економічного циклу, пріоритетів соціально-економічного розвитку країни. За умов економічного спаду для відновлення позитивної динаміки реального валового внутрішнього продукту доцільним є використання механізму державного регулювання у сфері бюджетних видатків. Разом з тим, зростання вагового показника видатків бюджету взаємопов'язано із посиленням податкового навантаження на економіку та збільшенням бюджетного дефіциту, що стримує процеси економічного відновлення. Крім того, розміри державного боргу та видатків бюджету на його обслуговування знижують можливості стимулюючого впливу відповідних бюджетних заходів. Важливим є запровадження інституційних обмежень показників інвестиційної та соціальної складової бюджету, дефіциту бюджету та структури джерел його фінансування. Бюджетна складова суспільного розвитку впливає на якісний рівень та доступність послуг у сфері освіти, науки, охорони здоров'я, духовного і фізичного розвитку, соціального захисту та соціального забезпечення населення. Вагомого значення набувають питання розвитку моделі соціального захисту населення, пошуку оптимальних форм взаємодії бюджетної та страхової складової, механізмів гарантування суспільного добробуту в майбутньому.

На сучасному етапі розвитку державних фінансів важливим є підвищення ефективності видатків бюджету як дієвого інструменту впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. Економічна сутність ефективності державних видатків як складової системи бюд-

жетного регулювання соціально-економічного розвитку полягає у сукупності досягнутих результативних показників, що відповідають основним цілям та завданням бюджетних призначень з урахуванням обсягу здійснених видатків бюджету, дієвості інституційних перетворень розвитку суспільного середовища. Доцільним є удосконалення інституційних засад результативності бюджетної системи, у тому числі формування доходів бюджету з урахуванням виваженої податкової політики, ефективного планування та використання видатків бюджету, регулювання міжбюджетних відносин, управління державним боргом виходячи з циклічності економічного розвитку, стану державних фінансів, що сприятиме підвищенню динамічної збалансованості бюджету як вагомому інструменту розвитку соціально-економічних відносин країни.

Запровадження показників ефективності у бюджетне планування потребує удосконалення не тільки механізмів фінансування, а й управління державним сектором економіки в цілому. Доцільним є удосконалення механізму посилення впливу держави на економічний розвиток шляхом переходу від управління видатками до управління відповідними результатами як складової програмно-цільового методу планування бюджету. Подальший розвиток системи планування та виконання бюджетів, що ґрунтується на принципах програмно-цільового методу, потребує удосконалення стадій бюджетного процесу щодо запровадження елементів середньострокового планування, посилення спрямованості бюджетного планування на кінцеві результати та підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів.

При формуванні бюджетної політики необхідним є врахування впливу екзогенних та ендогенних факторів на економічну систему, які визначають тенденції соціально-економічного розвитку. До екзогенних факторів відносяться темпи росту валового внутрішнього продукту країн, що формують попит на основні групи товарів вітчизняного експорту, рівень цін на продукти експорту та імпортовані енергоносії, обсяги та структура іноземних інвестицій, кон'юнктура на світових фінансових ринках, яка впливає на можливості держави здійснювати запозичення та операції по рефінансуванню державного боргу. До внутрішніх економічних факторів належить частка перерозподілу валового внутрішнього продукту через бюджет та державні цільові фонди, прогнозований обсяг бюджетних доходів та видатків, дефіциту бюджету, обсяг державного боргу.

В умовах економічної рецесії доцільним є використання інструментів фінансово-бюджетного регулювання, що спрямовано на стимулювання економічного зростання, розвиток соціальної сфери. Держава збільшуючи обсяг видатків стимулює внутрішній попит, здійснює інвестиції в виробництво та людський капітал, розвиває інфраструктуру. Належне фінансування освіти, науки, охорони здоров'я сприяє зміцненню інституційних засад фінансово-економічної політики країни. Розвиток людського капіталу є пріоритетним напрямом державної політики з огляду на його значущість у сфері підвищення рівня дієвості соціально-економічних відносин. З метою активізації впливу бюджетної системи на соціально-економічний розвиток суспільства потрібно вживати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості й прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, удосконалення міжбюджетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого фінансового контролю.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.
2. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни/ Чугунов І.Я., Собчук С.І.// Вісник КНТЕУ.2018 –. №3.– С. 103–116.
3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика як інструмент регулювання економічних процесів // Зб. наук. пр. «Бюджетна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання».– Київ: Міністерство фінансів України, 2001–. С. 242–246.
4. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017.– №32/1.– С. 241–251.

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Державний бюджет виступає головною ланкою фінансової системи країни та представляє собою єдиний план формування та використання коштів держави відповідно до планів соціально-економічного розвитку та бюджетних програм. Бюджетно-податкова політика являє собою комплекс заходів уряду, направлених на формування державної фіскальної політики, проведення комплексного, результативного фінансового контролю на кожній стадії бюджетного процесу, мінімізацію рівня безробіття в країні, виробництво валового внутрішнього продукту та ін.

Плановий обсяг надходжень до бюджету на 2019 рік, що був затверджений на законодавчому рівні, становив 1 027,6 млрд. грн. (без урахування міжбюджетних трансфертів), фактичний обсяг доходів становив 989,6 млрд. грн. (план виконано на 96,3%). Приріст відносно попереднього 2018 р. становив 68,8 млрд. грн., або 7,5%.

Податок на доходи фізичних осіб в обсязі 40% валових надходжень за звітний рік зараховується до державного бюджету. Надходження цього податку зросли на 18,3 млрд. грн., або на 20% – із 91,7 млрд. грн. у 2018 році до 110,0 млрд. грн. у 2019 році. В цій групі надходжень важливо також виокремити військовий збір, що в повному обсязі зараховується і залишається в розпорядженні державного бюджету, фактичний обсяг акумулювання якого у 2019 році становив 22,4 млрд. грн., що є більшим на 3,7 млрд. грн. (або 19,8%) відносно 2018 року.

Відсоток виконання плану по зарахуванню надходжень до державного бюджету від оподаткування прибутку підприємств склав 112,1% – фактично було зараховано 107,1 млрд. грн. при планових розрахунках 95,5 млрд. грн. Відносно 2018 року надходження збільшились на 10,2 млрд. грн., або на 10,5%.

Плановий показник по зарахуванню до зведеного бюджету рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів виконаний у 2019 році лише на 80,2%, коли у базовому 2018 році план було виконано на 97,3%. Фактичний обсяг зарахування доходів

до бюджету у 2019 році становив 46,7 млрд. грн., що є більшим на 3,1% відносно базового року (або на 1,4 млрд. грн.).

Фактичний обсяг зарахувань від оподаткування акцизом вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) у звітному 2019 році становив 69,9 млрд. грн. (зменшення надходжень відносно базового року становило 1,2 млрд. грн.), від ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – 53,5 млрд. грн. (приріст відносно 2018 року – 12,2%, або 5,8 млрд. грн.).

Податок на додану вартість в повному обсязі зараховується до державного бюджету. Приріст надходжень становив 12,4% (або 9,8 млрд. грн.) – фактичний обсяг зарахувань у 2019 році становив 88,9 млрд. грн., а у базовому – 79,1 млрд. грн.

За рахунок ввізного мита до держбюджету було зараховано 29,9 млрд. грн. (зростання відносно базового 2018 року становило 3,3 млрд. грн., або 12,4%). План по оподаткуванню митом товарів, що вивозяться суб'єктами господарської діяльності за результатами звітнього 2019 року виконано на 31,3% (обсяг надходжень становив 230,6 млн. грн., що є меншим відносно попереднього року на 285,6 млн. грн., або на 55,3%).

Обсяг зарахувань до бюджету екологічного податку становив 3,9 млрд. грн. (приріст становив 1,1 млрд. грн., або 39,3%).

Загальний обсяг неподаткових надходжень становив 186,8 млрд. грн. (план виконано на 105,9%). По даній групі доходи складаються із: 114,4 млрд. грн. – від власності та підприємницької діяльності; 10,4 млрд. грн. – адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; 15,8 млрд. грн. – інші неподаткові надходження; 46,2 млрд. грн. – власні надходження бюджетних установ). Приріст неподаткових надходжень відносно 2018 року склав 13,3%, або 22,1 млрд. грн.

За результатами 2019 року до бюджету було зараховано 183,0 млн. грн. від продажу основного капіталу, реалізації державних запасів, продажу землі і нематеріальних активів.

Обсяг офіційних трансфертів від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ становив 1 139,9 млрд. грн. Зменшення надходжень у порівнянні із базовим 2018 роком становило 22,2% або 324,9 млн. грн.

До Фонду соціального захисту інвалідів у 2019 році було зараховано 210,5 млн. грн. та 1 560,3 млрд. грн. – до цільового фонду для забезпечення оборони і безпеки держави. Обсяг надходжень до цільових фондів у 2018 році становив 187,5 млн. грн.

Бюджетно-фіскальна політика реалізується за рахунок податкових та неподаткових надходжень, що акумулюються до державного та місцевих бюджетів. Шляхом комплексного поєднання інструментів фіскальної архітекtonіки із урахуванням циклічності соціально-економічного розвитку бюджетно-податкова політика здійснює значний регулятивний вплив на розвиток економічної системи.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13).– Ч.1. pp. 54–61.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.04.01. Інститут екон. прогнозування НАН України/ Чугунов І.Я. – Київ, 2003.– 37 с.

4. Чугунов І. Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни/ Чугунов І. Я., Собчук С. І. // Вісник КНТЕУ. 2018.– № 3.– С. 103–116.

Дуда Г. З.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Система бюджетного регулювання є сукупністю фінансово-бюджетних і економічних складових: дохідна та видаткові частини бюджету, дефіцит (профіцит) бюджету, державний борг, податкове регулювання, міжбюджетні відносини, економічні процеси країни та взаємозв'язки між ними. Інституційна архітекtonіка бюджетної політики являє собою систему, елементи якої поєднуючись та співвідносячись між собою спрямовані на забезпечення ефективного

функціонування системи бюджетного регулювання. До таких елементів належать правила, норми, законодавчі акти, установи, органи законодавчої та виконавчої влади.

Система інституційного забезпечення бюджетного процесу складається з сукупності підсистем, що залежать один від одної: інституційне забезпечення складання бюджету, його прийняття, виконання та контроль за виконанням. До останньої підсистеми можна віднести аналіз бюджетного процесу за відповідний період та відповідне коригування відносин у майбутніх періодах. Всі підсистеми є взаємозалежними.

Інституційна архітектура бюджетної політики є динамічною системою. Динаміка визначається здатністю розвиватися та трансформуватися в залежності від змін в економічному, соціальному, політичному становищі суспільства. З іншого боку інституційне середовище розкриває вплив бюджетного механізму на показники економічного та соціального розвитку. Інституційні засади системи бюджетного регулювання визначаються відповідними нормативно-правовими актами, які регламентують порядок створення централізованого грошового фонду. Такий фонд формується разом із напрямками використання бюджетних коштів, які забезпечують виконання органами державного та місцевого управління свої функції.

Інституційне середовище визначає основні принципи, положення, згідно з якими відбувається економічна діяльність. Функціонування будь-якої системи сфери економіки визначається природою її інституційної основи, тому важливим є можливість адаптації інститутів до зміни середовища. Без зміни інституційної моделі неможливо створити умови для зміни траєкторії розвитку суспільства. Архітектура бюджетної політики повинна створювати умови функціонування бюджетного механізму спрямованого на економічне зростання, всебічний розвиток суспільства, підвищення добробуту населення.

Впровадження інституційного підходу до дослідження бюджетної політики включає визначення ознак інституту бюджетного регулювання та інституційного середовища, яке забезпечує його функціонування. Інститут бюджетного регулювання є одним з найважливіших соціально-економічних інститутів економічного розвитку та має визначати правила й механізми формування та реалізації основних засад бюджетної політики. Інститут бюджету визначає економічні правила й обмеження та формує умови взаємодії учасників бюджетних відносин.

Теорія інституціоналізму відображає економічне становище країни, враховує історичні традиції, рівень правової організації й

систему ціннісних орієнтирів суспільства, дає змогу визначити складові, що регулюють бюджетні відносини, проаналізувати ефективність інституційних перетворень бюджетної системи.

Список використаних джерел

1. Чугунов І. Я. Інституційна архітектоніка бюджетної системи / І. Я. Чугунов // Фінанси України.– 2008.– № 11.– С. 3–10.

2. Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.04.01. Інститут екон. прогнозування НАН України/ 2003. 37 с.

3. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

Жаріков А.Ю.,
Київський національний торгово-економічний університет

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Інституційні перетворення соціально-економічної моделі розвитку суспільства обумовлюють необхідність посилення дієвості бюджетно-податкової політики. Важливим є підвищення ступеню координації між її складовими у сфері підтримки розвитку реального сектору економіки та забезпечення макроекономічної стабільності. Бюджетно-податкова політика має ґрунтуватись на використанні сукупності заходів податкового регулювання, реалізації виваженої бюджетної політики для забезпечення економічного зростання, достатньо низького рівня інфляції. З метою активізації структурних змін в економіці важливим є застосування збалансованого підходу до формування бюджету. Фіскальна політика має адаптивно реагувати на економічну циклічність за необхідності досягнення позитивного бюджетного балансу в умовах відновлення зростання валового внутрішнього продукту. Особливого значення набувають питання запровадження державного стратегічного та перспективного бюджетного планування. Формування прогнозних бюджетної показників має узгоджуватись з державною фінансовою

стратегією. Вагомим є вплив бюджетно-податкової політики на динаміку внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту, яка ґрунтується на комплексному поєднанні бюджетних, податкових механізмів з врахуванням лагових ефектів, рівня інституційного забезпечення, зміни екзогенного та ендogenous економічного середовища, що дозволить підвищити результативність фінансової складової суспільного розвитку.

Доцільним є розвиток положення щодо оцінки ефективності вітчизняної бюджетно-податкової політики на основі критеріїв збалансованості бюджету, стабільності податкової системи, динаміки індексу споживчих цін, передбачуваного рівня валютного курсу, сальдо платіжного балансу, що сприятиме посиленню конкурентоспроможності економіки. Динамічність змін економічної кон'юнктури обумовлює необхідність формування виваженої та адаптивної фінансової політики, що сприятиме забезпеченню умов для відновлення економічного зростання та соціальної стабільності у суспільстві. Бюджетно-податкова політика як вагомий економічний інститут має відігравати провідну роль у визначенні цілей, завдань структурних перетворень податкової, бюджетної системи з посиленням якісного рівня їх управління. Формування та реалізація дієвої бюджетно-податкової політики має базуватися на принципах функціональної збалансованості, обґрунтованості, системності, адаптивної ефективності, що спрямовано на забезпечення оптимальних співвідношень між її складовими. Можливості використання заходів фінансової політики пов'язані з умовами та результатами виробництва, рівнем розвитку продуктивних сил та економічних відносин, характером споживання суспільного продукту.

Бюджетно-податкова політика має бути спрямована на відтворення та стимулювання розвитку людського капіталу з огляду на необхідність посилення конкурентоспроможності економіки. Від рівня обґрунтованості рішень у сфері справляння податків, регулювання видатків бюджету, дефіциту бюджету залежить інвестиційна активність економічних суб'єктів, обсяг тінізації економіки, перспективи соціально-економічного розвитку суспільства. Дослідження процесів формування та реалізації фіскальної політики потребує використання збалансованого підходу виходячи із поставлених завдань щодо забезпечення відповідного рівня фінансування бюджетних зобов'язань та створення фундаментальних умов для стійкого економічного зростання. Інституційні зміни в податковій політиці мають забезпечити залучення додаткових інвестицій у реальний сектор економіки. Подальший розвиток підходів щодо розробки податкової політики надасть мож-

ливість підвищити ступінь адаптивності впливу оподаткування на соціально-економічне середовище та якісний рівень керованості державними фінансами. Податкова політика є більш волатильною в країнах з трансформаційною економікою, що проявляється у зміні кількості податків, їх ставок, бази, податкових пільг, перегляду переліку та пропорцій розподілу загальнодержавних податків і зборів між державним та місцевими бюджетами.

Стабільність податкової системи визначає наміри економічних суб'єктів щодо реалізації діяльності у середньостроковій перспективі. Встановлені правила регулювання підприємництва, дія механізмів захисту прав власності, прозорий механізм адміністрування податків, а також помірність їх ставок у розрізі груп платників є визначальними умовами для прийняття рішень щодо інвестування в проекти та розвиток економіки. Пріоритетними заходами податкової політики у напрямі зниження рівня податкового навантаження для формування сприятливих умов економічної діяльності є здійснення інституційних змін системи взаємовідносин фіскальних органів і платників податків, проведення упорядкування видаткової частини бюджету, удосконалення системи бюджетного планування і прогнозування. Важливим є подальше спрощення процедур виконання податкових зобов'язань, підвищення якісного рівня послуг, зменшення витрат часу на сплату податків, з одночасним посиленням дієвості податкового контролю.

Бюджетно-податкова політика має бути спрямована на формування дієвої моделі перерозподілу фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи, сприяти соціально-економічному розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць. Належний рівень обґрунтованості управлінських рішень щодо формування бюджетних показників надасть можливість підвищити ефективність фінансової політики держави. Процеси фінансової глобалізації обумовлюють уніфікацію систем оподаткування, спрощення механізмів адміністрування податків. Механізм публічних закупівель має ґрунтуватись на принципах транспарентності, справедливості та ефективності.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.— Київ : Глобус-Пресс, 2018. 354 с.

2. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни / Чугунов І.Я., Собчук С.І.// Вісник КНТЕУ. 2018.— № 3.— С. 103–116.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика як інструмент регулювання економічних процесів / Чугунов І.Я. // Зб. наук. пр. «Бюджетна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання».– Київ: Міністерство фінансів України, 2001.– С. 242–246.

4. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017.– №32/1.– С. 241–251.

Жукевич О. М.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Пріоритетом державної податкової політики є забезпечення стабільності податкової системи, зокрема підвищення ефективності та полегшення податкового адміністрування з мінімізацією можливостей для порушень.

Завдання, які визначені у Постанові Верховної Ради України Про основні напрями бюджетної політики на 2019-2021 роки полягають у наступному: перегляд ставок акцизного податку на алкогольні напої, екологічного податку та рентної плати, визначених в абсолютних значеннях, з урахуванням індексу споживчих цін та індексу цін виробників промислової продукції (щороку); продовження роботи з поступового наближення ставок акцизного податку на тютюнові вироби до рівня, передбаченого директивою ЄС, шляхом збільшення специфічних ставок акцизного податку та мінімального податкового акцизного зобов'язання на тютюнові вироби на індекс девальвації гривні до долара США; проведення переговорів щодо міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування з Німеччиною, Францією, Індією, Казахстаном, Чорногорією, Об'єднаними Арабськими Еміратами, Молдовою та внесення змін до діючих договорів України з метою зменшення податкових перешкод для закордонних інвестицій та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи і капітал; опрацювання питання впровадження моделі оподаткування податком на виведений капітал.

Необхідним є проведення модернізації податкового адміністрування для зниження витрат платників податків на дотримання

вимог законодавства. Дослідження у сфері бюджетно-податкової політики свідчать, що податкова ставка є найбільш впливовим регулятором, особливо щодо оподаткування доходів громадян та прибутку підприємств. Наслідком цього є високий рівень чутливості об'єкта оподаткування до підвищення податкових ставок, що одночасно зі зростанням податкових надходжень може призводити до тінізації економіки країни. Тому при проведенні бюджетно-податкової політики цей інструмент повинен застосовуватися виважено та супроводжуватися сильною адміністративною складовою. В сучасних умовах в Україні істотну роль відіграє податкова політика. Саме від дієвого механізму її здійснення залежить економічне зростання та суспільний добробут населення, оскільки через податкову політику акумулюються фінансові ресурси, необхідні державі для виконання своїх функцій, а також для регулювання економіки.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.— Київ: Глобус-Пресс, 2018.— 354 с.
2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61
3. Чугунов І.Я., Нікітішин А.О. Податкова безпека держави //Вісник КНТЕУ. 2019.— № 4.— С.31–41.

Канєва Т.В.,

Київський національний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Здійснення ефективної бюджетної політики займає вагоме місце у процесі регулювання економічного розвитку країни. Розвиток суспільства зумовлює необхідність відповідних інституційних змін у взаємовідносинах між учасниками бюджетного процесу та підвищення ефективності бюджетної політики у системі державного регулювання економіки. Від якості та своєчасності прийняття рішень

щодо управління державними фінансами залежить збалансованість бюджетної системи та результативність бюджетного регулювання. Важливим є визначення економічної сутності та напрямів бюджетної політики як інструменту зростання економіки, запровадження дієвих бюджетних механізмів у системі інституційного середовища суспільства, підвищення результативності програмно-цільового методу планування видатків бюджету як складової державного регулювання економіки. Перспективне прогнозування та планування бюджету впливає на обґрунтованість показників соціально-економічного розвитку країни. Основні напрями бюджетної політики визначають відповідні обсяги та структуру видатків бюджету. Фінансові ресурси бюджету впливають на економічне зростання, структурні перетворення у економіці, підвищення якісного рівня соціального захисту населення.

Формування бюджетної політики в умовах економічних перетворень як складова системи державного фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку країни полягає у поєднанні адаптивної фінансово-бюджетної архітектоніки дохідної частини бюджету, податкового навантаження, видаткової частини бюджету, міжбюджетних відносин, дефіциту бюджету, державного боргу з урахуванням циклічності економіки, змін економічного середовища, ефективності використання бюджетних коштів, дієвості державного фінансового контролю, що надасть можливість підвищити якісний рівень бюджетного планування та прогнозування, у тому числі на рівні головних розпорядників бюджетних коштів, динамічної збалансованості бюджетної системи, результативності бюджетного механізму економічного зростання, посилити взаємозв'язок між основними функціями, завданнями учасників бюджетного процесу, бюджетними призначеннями та пріоритетами суспільного розвитку.

Бюджетна політика як складова державного регулювання суспільного розвитку є сукупністю фінансових відносин, інституційного забезпечення щодо формування та використання бюджетних коштів, спрямованих на досягнення фінансово-економічної збалансованості, результативності економічних перетворень. Доцільним є удосконалення інституційних засад результативності бюджетної системи, у тому числі формування доходів бюджету з урахуванням виваженої податкової політики, ефективного планування та використання видатків бюджету, регулювання міжбюджетних відносин, управління державним боргом виходячи з циклічності економічного розвитку, стану державних фінансів, що сприятиме підвищенню

динамічної збалансованості бюджету як вагомого інструменту розвитку соціально-економічних відносин країни. Бюджетне регулювання виступає як сукупність механізмів, що координують фінансові взаємозв'язки щодо формування та використання бюджетних коштів. Основним завданням фінансового, у тому числі бюджетного регулювання, є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка передусім запасу стійкості бюджетної системи. Механізм реалізації бюджетної політики має інтегруватися в єдину систему державного регулювання економіки. Бюджетна політика є дієвим інструментом економічного зростання, суттєво впливає на трансформаційні перетворення у галузях економіки, підвищення якісного рівня людського потенціалу, інноваційного розвитку економіки.

У сучасних умовах розвитку економіки доцільним є визначення відповідних інституційних засад бюджетного регулювання, розробка і проведення виваженої фінансово-бюджетної політики, підвищення результативності виконання бюджетних програм, посилення взаємозв'язку бюджетного планування та основних пріоритетів соціально-економічного розвитку країни, удосконалення системи управління державними фінансами з урахуванням необхідності забезпечення належного рівня соціальних стандартів, внутрішнього споживання, стимулювання економічної діяльності країни. Формування та здійснення бюджетної політики як складової державного регулювання суспільного розвитку має ґрунтуватися на підходах спрямованих на досягнення фінансово-економічної збалансованості, дієвості економічних перетворень, забезпечення економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Інституційний підхід передбачає розгляд бюджетної політики як динамічної системи, що постійно вдосконалюється відповідно до основних макроекономічних завдань. Створення відповідних інституційних умов для формування та реалізації ефективної бюджетної політики потребує використання адаптивної системи бюджетного регулювання, що сприятиме досягненню збалансованого та стійкого соціально-економічного розвитку країни. Необхідність забезпечення цілеспрямованого впливу на темпи економічного зростання вимагає формування відповідного якісного рівня системи бюджетного регулювання, яка ґрунтується на сукупності бюджетних інструментів, удосконалення інституційних засад фінансово-економічних перетворень. Інституційні засади бюджетної політики ґрунтуються на інтеграції

складових фінансового механізму у сфері формування доходів бюджету, планування видатків бюджету, міжбюджетних відносин, управління державним боргом, виходячи із циклічності економічного розвитку, стану державних фінансів, що сприяє підвищенню дієвості бюджетного механізму як вагомого інструменту розвитку соціально-економічних відносин суспільства.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

Качула С. В.,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ІНСТРУМЕНТИ БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Податки є важливими інструментами бюджетно-податкової політики, як вагової складової державної фінансової політики. Для реалізації соціальної функції держава має вибудувати справедливу та достатню податкову систему, що може реалізуватися внаслідок податкового реформування.

В ринкових умовах господарювання домінуючим джерелом формування доходів державного та місцевих бюджетів України є податки і збори, які надходять у формі обов'язкових систематичних платежів від платників податків згідно законодавства.

Податки, як економічна категорія, нерозривно пов'язані із бюджетом. Співвідношення таких категорій, як бюджет і податки, відображає співвідношення як «загальне» (бюджет) та «особливе»

(податки). Податки відображають імперативні грошові відносини, пов'язані з формуванням бюджету. Сутність податків, як і інших економічних категорій, проявляється у їх функціях. Розширення спектру досліджень сутності та інструментального характеру податків по мірі розвитку суспільства дозволило виокремити, крім фіскальної та регулятивної, їх соціальну функцію.

Запровадження податків ґрунтується на їх використанні як різноманітних інструментів регулювання відтворювального процесу, соціально-економічного розвитку, забезпечення необхідного рівня соціального захисту, соціальних гарантій тощо. Вагому роль у реалізації соціальної функції держави відіграє регулююча функція податків, адже вона реалізує непрямий (економічний) вплив держави на розвиток різноманітних сфер господарського життя країни, включаючи і соціальну сферу.

Для здійснення виваженої і результативної діяльності у сфері оподаткування та забезпечення високої ефективності бюджетно-податкової політики важливо дотримуватись основоположних принципів побудови соціально орієнтованої податкової системи, соціалізації податкової політики, тобто наповнення її новим змістом. Важливими завданнями держави в умовах макроекономічної нестабільності та глобальних викликів є проведення реформ оздоровлення соціальної сфери, забезпечення соціальної безпеки, сприяння розвитку людського потенціалу, підвищення якості життя населення. Саме потреба держави у вирішенні зазначених завдань змушує її розширювати соціальну функцію і вдосконалювати механізми її реалізації. Тобто в умовах кризи та макроекономічної нестабільності посилюється потреба а активізації соціальної політики держави, формуванні середнього класу.

Соціалізація податкової політики соціально орієнтованої держави – це процес, інституційні умови, реальний прояв і певний результат формування податкової системи у суспільстві. Соціалізація податкової політики передбачає формування соціально орієнтованого оподаткування, що сприятиме реалізації прав людини в соціально-трудої сфері, забезпеченні добробуту всіх членів суспільства, усуненні нерівності у аспекті доступу до різних благ, мінімізація поляризації суспільства.

Основними пріоритетами податкової політики соціального типу, на нашу думку, мають бути: удосконалення системи оподаткування податку на доходи фізичних осіб, як одного з ключових джерел доходів бюджету, диференціація податкової бази (зокрема, при

даруванні, отриманні спадщини, виграшу); підвищення дієвості та ефективності реалізації податкової політики шляхом впровадження соціально спрямованого податкового адміністрування, податкового контролю тощо. У середньостроковій перспективі реалізація окреслених пріоритетів підвищить фінансові можливості держави та певним чином забезпечить формування інституту соціальної справедливості та довіри населення до фіскальних дій держави.

В сучасних умовах вагомим стає питання узгодження цілей бюджетно-податкової та соціальної політики, зокрема у стратегічно важливих та проблемних питаннях: стабілізація і зростання чисельності населення, подолання бідності; збільшення тривалості життя; підвищення частки середнього класу у суспільстві. Виважена й збалансована бюджетно-податкова політика має усувати диспропорції у доходах населення, забезпечення доступності необхідних благ і послуг, зокрема, житла, якісної освіти, охорони здоров'я, культурних та духовних цінностей тощо.

Таким чином, податки в соціальній державі є головним джерелом фінансування державних соціальних видатків, матеріальною основою бюджетної політики та одночасно – дієвим інструментом регулювання соціально-економічних процесів. Однією з необхідних умов успішної реалізації соціальної функції держави є дієва бюджетно-податкова політика соціального спрямування.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Чугунов І.Я. Еволюція фінансового механізму пенсійного забезпечення/ Чугунов І.Я., Насібова О.В. // Вісник КНТЕУ. 2016.– № 1.– С. 80–97.

3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Держава здатна відігравати значну роль у забезпеченні суспільного розвитку, регулюванні соціально-економічних процесів, забезпеченні макроекономічного зростання, соціальних гарантій та захисту населення. Важливими завданнями на сучасному етапі суспільного розвитку України залишаються підвищення якості, рівня життя, зростання добробуту населення, на що мають вливати відповідні структурні зміни в економіці, підвищення її конкурентоспроможності як основи для збалансованого зростання стандартів та показників економічного розвитку. Соціальна політика держави змінюється та коригується у відповідності до стану соціально-економічного розвитку країни, що впливає на необхідність визначення відповідної тактики та стратегії у формуванні та реалізації системи соціального захисту та підтримки населення, формування необхідної бюджетної політики у сфері бюджету. Основним призначенням держави є фінансове забезпечення тих потреб, які не можуть бути задоволені через ринковий механізм, а також особисто кожною людиною через певні причини. До них, зокрема, належать правопорядок, освіта, охорона здоров'я, оборона, підтримка громадян, які на ринку праці є не конкурентоспроможними – інваліди, діти, люди похилого віку, соціальний захист населення від стихійних лих і техногенних катастроф та низка інших.

Відповідно до Конституції Україна є соціальною державою. В Україні конституційне закріплено поняття «соціальний захист», яке включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також по старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, здійснюваним за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними (стаття 46 Конституції України). Нині законами та підзаконними актами України визначено понад сто

двадцять видів пільг та соціальних допомог, якими користуються близько 15 млн. громадян. Усі види допомог (крім пенсій), пільг, які визначені законодавством України, фінансуються органами місцевого самоврядування за рахунок субвенцій з державного бюджету. В сучасних умовах, найвищу питому вагу в бюджетних видатках займають видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, видатки на освіту та на загальнодержавні функції.

Вихідним елементом в аналізі бюджетного фінансування соціального захисту населення є видатки бюджету. Бюджетна політика у сфері видатків повинна бути спрямована на виконання завдань соціально-економічного розвитку суспільства, сприяти структурним перетворенням економіки та розбудові соціальної інфраструктури, враховувати динаміку макроекономічних процесів, оперативно реагувати на зміни пріоритетів фінансової та соціальної політики держави. Щоб побачити реальний обсяг видатків на сферу соціального захисту населення, необхідно визначити ті з них, які на практиці фінансуються за рахунок інших видаткових статей бюджету, але фактично спрямовуються на вирішення окремих питань у цій сфері. Бюджетне фінансування соціального захисту населення ґрунтується на загальних принципах фінансування, але має й певні відмінні риси. Значна частина соціальних потреб задовольняється людиною за місцем проживання, в межах місцевих громад. Тому для місцевого самоврядування на відміну від інших рівнів влади, соціальні проблеми є переважаючими. Останнім часом здійснюється складний перехід шляхом передачі функцій управління в соціальній сфері з державного рівня на міський та районний рівень. Також відбуваються постійні зміни у визначенні теоретичних підходів до встановлення критеріїв визначення верств населення, потребуючих заходів соціального захисту; постійно змінюються технології та методики нарахування розмірів різних видів фінансової допомоги, яка направляється на реалізацію завдань соціальної підтримки та захисту населення країни. Нині система соціального захисту населення України знаходиться у процесі постійного реформування, які направлені на необхідність вирішення як питань поточного характеру, так і завдань у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко,

В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

2. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни/ Чугунов І.Я., Собчук С.І. //Вісник КНТЕУ. 2018.– № 3.– С. 103–116.

3. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

Кучер Г. В.

Київський національний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Динаміка та тенденції світового розвитку останні роки свідчать про взаємопроникнення, взаємозалежність, багатополлярність та неоднозначність. Формування загальносвітових стратегій розвитку забезпечує певну координацію дій урядів різних країн, але одночасно потребує врахування національними урядами особливостей загальносвітового та національного розвитку, національних інтересів та пріоритетів при розробці фінансової політики та стратегії розвитку держави.

Ситуативність та вибірковість, непослідовність діяльності та неузгодженість планів, заходів і дій, визначених недосконалістю фінансової політики формують додаткове навантаження на бюджетні фонди, зростання боргового навантаження, низьку результативність фінансового регулювання, знижують ефективність державних видатків. Визначені стратегічні пріоритети суспільного розвитку мають забезпечуватися відповідним комплексним фінансуванням з залученням ресурсів усіх учасників суспільного відтворення. При цьому важливим є врахування поточних інтересів та перспектив розвитку усієї спільноти.

Світова інтеграція дозволяє використовувати фінансовий, виробничий, науково-інтелектуальний потенціал різних учасників, але при цьому варто забезпечувати реалізацію національних інтересів і дотримання критеріїв національної безпеки. Нові шоки, що впливають на

сьогодення та майбутнє окремих країн та світу в цілому, нагадують про важливість фінансування розвитку національного виробництва, науки, медицини, освіти тощо. З одного боку, це відображає Цілі розвитку третього тисячоліття, що визначені ООН, з іншого, пояснює загальносвітові тенденції розвитку та місце країни в загальносвітових індикаторах розвитку [1].

Незважаючи на те, що тривалий час для України важливим було забезпечити «інституційний і інфраструктурний розвиток, макроекономічне середовище, ефективність та розвиток фінансового, товарного та ринку праці, технологічний та інноваційний розвиток» та підвищити якість ведення бізнесу [2], зорієнтованість на суспільний та людський розвиток у світі потребувала активних дій уряду та відповідних коректив фінансової політики.

Важливим залишається посилення якості фінансового планування та прогнозування, забезпечення державного та суспільного контролю за фінансовими потоками в державі. Сучасні фінансові технології забезпечують прискорення руху грошових потоків, отримання прибутків, але одночасно формують можливості для порушень, приховування доходів, отримання неправомірних вигод тощо. В умовах погіршення соціально-економічних прогнозів розвитку країн необхідно підвищити якість фінансової політики та впроваджуваних заходів для її реалізації, посилити відповідальність уповноважених осіб за виконання поставлених завдань і цілей, а також співпрацю органів місцевої влади та громад. Проголошені, але нереалізовані заходи моніторингу та контролю поглиблюють дестабілізуючий вплив неефективного менеджменту.

Залишковий підхід до фінансування людського розвитку (освіти, науки, медицини і в цілому суспільних відносин), оборони та національної безпеки призвели до зниження рівня соціально-економічного добробуту, посилення міграційних процесів та опосередковано до військової агресії з боку Росії. Виклики, сформовані епідемією COVID-19 доводять важливість людино-орієнтованого розвитку, засвідчили недосконалість здійснюваних реформ та необхідність переосмислення поточних та стратегічних цілей фінансової політики. Важливим поряд з дотриманням заходів щодо забезпечення національної безпеки, обороноздатності країни в умовах військової агресії Росії, має бути забезпечення фінансування заходів, спрямованих на підвищення індикаторів транспарентності суспільного розвитку (у тому числі управління державою, місцевими громадами, приватними фінансами), інноваційно-технологічного розвитку, людського потенціалу та здоров'я, охорони навколишнього середовища та забезпечення економічного добробуту.

Список використаних джерел

1. UN: Five years on, most human rights recommendations remain valid. 165 с. URL: <http://www.un.org.ua/en/publications-and-reports>
2. Кучер Г. В. Державні фінансові ресурси: монографія/ Г.В. Кучер.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018.– 600 с.
3. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

Лисяк Л. В.,
Університет митної справи та фінансів

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Поглиблення процесу бюджетної децентралізації в умовах загострення нестабільності макроекономічного й незрілості інституційного середовища актуалізує формування та реалізацію виваженої, дієвої бюджетної політики розвитку територій, забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів. Бюджетна політика, як цілеспрямована системна діяльність у сфері бюджетних відносин, спрямована на вирішення тактичних і стратегічних завдань розвитку країни та її територій. Протягом останніх десятиліть у багатьох зарубіжних державах спостерігається тенденція до посилення бюджетної децентралізації, розширення функцій та обов'язків органів місцевого самоврядування, що свідчить про підвищення їх ролі як суб'єктів бюджетної політики.

Активне впровадження принципів децентралізованого управління бюджетними потоками в Україні останні роки здійснюється шляхом реформування бюджетної системи та запровадження нової моделі міжбюджетних відносин. Внаслідок реформування відбулися суттєві позитивні зрушення: підвищена фінансова спроможність місцевих бюджетів; розширено видаткові повноваження органів місцевого самоврядування.

В результаті добровільного об'єднання громад впродовж 2015–2019 років на прямі взаємовідносини з державним бюджетом

перейшли 806 об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які безпосередньо отримують міжбюджетні трансферти. Об'єднані громади здобули повноваження та ресурси, які мають міста обласного значення. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), як основний бюджетоутворюючий податок, зараховується до бюджетів ОТГ в обсязі 60 відсотків на покриття делегованих їм повноважень. Окрім того, на місцях повністю залишаються надходження прибутку від підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля). Таким чином, у територіальних органах влади та місцевого самоврядування з поглибленням бюджетної децентралізації зростає можливість формування і реалізації дієвої та результативної бюджетної політики, спрямованої на підвищення якості публічних послуг, розвиток соціальних і економічних процесів на певній території у межах власних бюджетних повноважень.

Формування і реалізація бюджетної політики територій є об'єктивно необхідним завданням з огляду на існуючу специфіку їх проблем, все ще значну диференціацію у ресурсному забезпеченні громад, поглиблення міжрегіональних диспропорцій, нерівномірність соціально-економічного розвитку, що відповідним чином відображається на якості та обсягах публічних послуг, які отримують громадяни на різних територіях.

Бюджетна політика на місцевому рівні є відносно самостійною, враховуючи її взаємопов'язані напрями: забезпечення органами місцевого самоврядування реалізації основних пріоритетів держави шляхом виконання делегованих повноважень та виконання власних повноважень, спрямованих на проведення власної політики органів місцевого самоврядування та фінансове забезпечення місцевих програм соціального і економічного розвитку (за рахунок власних доходів). Цілі бюджетної політики на місцевому рівні формуються з урахуванням цілей бюджетної політики держави, конкретизованих на місцевому рівні, і цілей територіальних громад, які мають узгоджуватися із загальнодержавним цілям. Тобто трансформація загальнодержавних цілей та цілей розвитку державних фінансів у цілі та пріоритети бюджетної політики певної території є концептуальною основою розвитку місцевих фінансів та має бути складовою концепції бюджетної політики держави.

У сучасних умовах основними цілями бюджетної політики є: забезпечення сталого розвитку територіальних утворень на основі єдності державних і місцевих пріоритетів; посилення ролі органів місцевого самоврядування та місцевих органів влади, підвищення їх

фінансової спроможності в стимулюванні динамічного територіального розвитку; удосконалення міжбюджетних відносин. Відповідно бюджетна політика на рівні територіальних утворень має максимально відповідати інтересам розвитку певної території, населення, бути прозорою, адекватною потребам розвитку, підконтрольною. Вагомим аспектом є подальше узгодження і збалансування інтересів центру і територій, належне якісне виконання місцевими органами своїх повноважень і зобов'язань.

Серед важливих цілей і завдань бюджетної політики як ефективного інструменту розвитку територіальних утворень в умовах децентралізації є формування достатніх бюджетних коштів для активного стимулювання інноваційних, соціальних й економічних процесів, гармонізація структури місцевих бюджетів, забезпечення їх збалансованості та стійкості.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13).– Ч.1. pp. 54–61.

3.Chugunov I., Kachula S. State financial policy as a component of socioeconomic development of society. The potential of modern science. volume 2. Sciemcee Publishing.London,United Kingdom. 2019. pp. 29-44.

Макогон В. Д.,
Київський національний торговельно-економічний університет

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Розвиток суспільних відносин зумовив створення нових соціально-економічних умов спрямованих на дієву організацію системи управління державними фінансами та її складових на основі обґрунтованих та реалістичних фінансово-бюджетних прогнозів, які враховують як економічні так і політичні пріоритети, що дає мож-

ливість для забезпечення бюджетної збалансованості, комплексного взаємозв'язку заходів державного управління соціально-економічними процесами у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Прогнозні бюджетні показники виступаючи в якості цільових орієнтирів формування фіскальної політики певним чином визначають умови функціонування національної економіки та рівень життя населення. Оскільки в процесі розробки бюджетних прогнозів взаємоузгоджуються планові державні витрати та джерела їх фінансування, визначаються можливості виконання органами державного управління своїх функцій та обґрунтовується рівень податкового навантаження. Розробка дієвих прогнозних моделей виходячи із інституційних змін у фінансово-економічному середовищі надасть можливість реагувати на вплив ендогенних та екзогенних чинників, зберігаючи параметри цілісного розвитку бюджетної системи та бюджетної збалансованості в умовах економічних перетворень.

Процес бюджетного прогнозування як в країнах з розвинутою так і трансформаційною економікою складається з декількох етапів, зокрема: моніторинг та аналіз даних; збір вихідних даних необхідних для прогнозування, що включає розробку прогнозів наближених значень основної податкової бази та складників макроекономічного прогнозу; формування припущень щодо фіскальної політики та стану економіки для прогнозних періодів; прогнозування та процес оцінювання прогнозу, що включає розробку або вдосконалення моделей прогнозування, збір оцінок експертів, комбінування альтернативних прогнозів, оцінювання прогнозу; внутрішнє узгодження результатів прогнозу разом з оцінкою впливу змін фіскальної політики; уточнення прогнозу на підставі внутрішнього узгодження; публікація звіту щодо прогнозних бюджетних надходжень.

Разом з цим, існує значний спектр методів бюджетного прогнозування, що використовуються як в країнах з розвинутою так і трансформаційною економікою. Зокрема, згідно з «Manual on Fiscal Transparency, 2007» до основних методів бюджетного прогнозування належать: ефективної ставки податку; прогнозування за моделями з використанням макроекономічних змінних, зокрема еластичності до макроекономічних показників, авторегресійне інтегроване ковзне середнє, векторна авторегресія, векторна модель з коригуванням похибок, експоненційне згладжування Хольта-Вінтерса; мікроімітаційні моделі.

Прогнозування за моделями з використанням макроекономічних змінних широко застосовується з метою прогнозування бюджетних надходжень. Дані методи базуються на врахуванні взаємозв'язків між динамікою певної макроекономічної змінної, зокрема реального ВВП та темпів зростання бюджетних надходжень. При цьому існує компроміс між складністю моделі та якістю прогнозу. Можливі ситуації, в яких використання простих моделей забезпечує прогнози належної точності і потребує менших зусиль виходячи із певного рівня залучених ресурсів і часу. Складніші моделі загальної рівноваги дозволяють оцінити динамічні зв'язки між бюджетно-податковими змінними та макроекономічними параметрами, а також оцінити вплив змін у фіскальній політиці, але розробка таких моделей вимагає стабільних структурних зв'язків в економіці, істотного обсягу даних та зусиль, що унеможливорює застосування даних методів в країнах з трансформаційною економікою.

Разом з тим, найбільш дієвою методологією бюджетного прогнозування вважається комбінування різних методів прогнозування, що сприяє підвищенню рівня точності прогнозів. Відповідно при значному рівні невизначеності щодо майбутньої ситуації доцільним є комбінування методів прогнозування, застосування різних вагових коефіцієнтів прогнозів, отриманих за різними моделями. При цьому вагомим завданням є розробка економіко-математичної моделі, що базується на оцінці можливостей національної економіки виходячи із оцінки макроекономічних пропорцій і відповідних соціально-економічних умов суспільного виробництва.

Список використаних джерел

1. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія в умовах економічних перетворень/ Чугунов І.Я., Макогон В.Д. //Вісник КНТЕУ. 2018.– № 5.– С. 5–18.
2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.
3. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.–Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

ВПЛИВ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ НА РІВЕНЬ ДЕФІЦИТУ БЮДЖЕТУ

В умовах фінансової глобалізації та розвитку міжнародних економічних відносин стає актуальним ефективний і збалансований вплив держави на валютно-фінансову сферу. На сучасному етапі вагомими стратегічними напрямками зовнішньоекономічної політики є: зовнішньоторговельна політика, політика в області залучення іноземних інвестицій та регулювання національних капіталовкладень за кордоном, валютна політика, а також вирішення завдань збалансованості зовнішньоекономічних операцій з окремими державами і регіонами.

Валютний курс впливає на напрями міжнародних потоків капіталу. Динаміка валютного курсу, ступінь і частота його коливань є показниками економічної та політичної стабільності країни. Таким чином валютний курс є об'єктом і інструментом макроекономічної політики. В результаті коливання курсу національної валюти змінюються об'єми зовнішньоторговельного обороту країни, а отже і наповнення бюджету країни, за рахунок загальнообов'язкових податків, зборів та платежів, а саме митного збору.

Оскільки зміна валютного курсу впливає на рівень внутрішніх цін, будуть змінюватися обсяги надходжень і від внутрішніх податків, перш за все непрямих (ПДВ, акцизи та ін.), суттєво зміняться витрати з погашення та обслуговування зовнішнього боргу, обчислені в національній валюті.

Обмеженість у власних фінансових ресурсах, які необхідні країні для підтримки курсу національної валюти, покриття бюджетного дефіциту, виконання внутрішніх та зовнішніх боргових зобов'язань, фінансування проектів, призводить до використання урядом позик.

Зростання видатків державного бюджету та скорочення доходів призводить до збільшення дефіциту державного бюджету, який викликає ослаблення валютного курсу і нарощування боргів країни як на міжнародному ринку так і на внутрішньому, а профіцит – до зростання валютного курсу. У більшості випадків дефіцит бюджету супроводжується збільшенням пропозиції грошової маси, що обмежує

пропозицію іноземної валюти, тому що учасники ринку очікують девальвацію грошової одиниці.

Поряд з цим, кожна країна з метою підтримки безпечного рівня бюджетного дефіциту та державного боргу визначає свої граничні показники. Зокрема, відповідно до Основних напрямів бюджетної політики на 2019–2021 роки в Україні граничний обсяг дефіциту державного бюджету передбачено на рівні 2,2% ВВП, граничний обсяг державного боргу на рівні не більше 56% ВВП.

Значний рівень бюджетного дефіциту в умовах реформування системи державних фінансів здебільшого спричиняє зростання процентних ставок. При штучному утриманні яких активізуються інфляційні процеси та зростає попит на кредитні ресурси, що відповідно зумовлює нераціональний розподіл фінансових ресурсів.

Таким чином, стан державного бюджету країни в результаті коливання валютного курсу може як покращитися, так і погіршитися, що залежить від багатьох чинників, а саме: величини і структури зовнішнього боргу, частки доходів від зовнішньоекономічної діяльності в загальній структурі доходів бюджету, системи оподаткування, частки імпорту в загальній структурі державних закупівель товарів та послуг.

Збереження збалансованості, стійкості та стабільності бюджетів різних рівнів є стратегічним завданням бюджетної політики, особливо в умовах трансформаційних змін. Реалізація бюджетної збалансованості і як наслідок подолання дефіциту бюджету і мінімізація державного боргу передбачає удосконалення політики щодо дефіциту бюджету та державного боргу; скорочення дефіциту державного бюджету, здійснення дієвого контролю за станом державного боргу; обґрунтування обсягів позик для реалізації проектів соціально-економічного розвитку країни.

Важливими є забезпечення ефективної взаємодії валютної і бюджетної політики як одного з найважливіших факторів розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Матеріали офіційного сайту Міністерства фінансів України
URL: <https://www.minfin.gov.ua/>
2. Igor Chugunov, Valentyna Makohon and Yuliya Markuts.
Budgetary policy of the emerging countries in conditions of institutional

transformations. Problems and Perspectives in Management. 2019. Vol. 17(4), 252–261

3. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Нікітішин А. О.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Податки виступають головним важелем формування дохідної частини зведеного, державного та місцевих бюджетів, від ефективності їх адміністрування залежить стан фінансової безпеки держави, задоволення потреб суспільства та зростання його добробуту. На сучасному етапі економічних перетворень важливо забезпечити розвиток сфери фінансової безпеки держави на основі підвищення інституційної спроможності органів, які реалізують податкову політику. Зазначене дозволить прискорити темпи економічного зростання країни, регіонів та адміністративно-територіальних одиниць, посилити збалансованість та стійкість бюджетної системи, підвищити результативність бюджетно-податкового регулювання, якість виконання дохідної та видаткової частини бюджетів усіх рівнів, забезпечити виконання державою основних та додаткових функцій.

Перехід до ринкової економіки зумовив посилення ролі бюджетів усіх рівнів у вирішенні завдань соціально-економічного розвитку країни. Бюджет виступає важливим інструментом державного регулювання економіки країни, дієві механізми та інструменти формування його дохідної частини є необхідною умовою ефективної бюджетно-податкової політики. Зазначене вимагає обґрунтування підвищення ролі податкової політики при формуванні доходів бюджету країни з метою більш повного та виваженого використання фіскального потенціалу податків і зборів у ринковому механізмі без шкоди для економічного зростання, що створить стабільну фінансову основу для зростання добробуту суспільства.

Визначено, що частка дохідної частини Зведеного бюджету України (без урахування міжбюджетних трансфертів) у ВВП за період 2000-2019 років складає в середньому 29,62 %, податкових надходжень – 22,70 %, неподаткових надходжень – 6,15 %, доходів від операцій з капіталом – 0,32 %, офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій – 0,08 %, цільових фондів – 0,37 %. При забезпеченні фінансової безпеки держави необхідно враховувати індикатори зовнішнього та внутрішнього макроекономічного середовища.

Податкові надходження виступають ваговою складовою формування доходів Зведеного бюджету України, стабільно складають основну частину ВВП, яка перерозподіляється через бюджетний механізм. Вони становлять найбільшу частку у ВВП в розрізі періодів: 2000–2009 років – 20,19 %, 2010–2019 років – 25,20 % та періодів: 2000–2004 років – 18,36 %, 2005–2009 років – 22,01 %, 2010–2014 років – 23,37 %, 2015–2019 років – 27,03 %. Аналіз розвитку податкового регулювання за період 2000–2019 років показав зростання ролі податкових надходжень у перерозподілі ВВП у розрізі періоду 2010-2019 років в порівнянні 2000–2009 років на 5,01 в. п. та в кожному з наступних періодів: 2005–2009 років в порівнянні з 2000-2004 років на 3,65 в. п., 2010–2014 років в порівнянні з 2005–2009 років на 1,36 в. п., 2015–2019 років в порівнянні з 2010–2014 років на 3,66 в. п.

Найбільша частка ВВП розподілялася через податкову систему у 2017 році – 27,75 %, дещо зменшившись до 27,70 % у 2018 році [1]. У 2008 році та 2011-2019 роках частка податкових надходжень до Зведеного бюджету України (без урахування міжбюджетних трансфертів) у ВВП перевищувала середній показник за період 2000-2019 років – 22,70 %. На формування максимального показника 2017 року вплинуло значне зростання основних джерел, які формують податкові надходження. Загальна сума податкових надходжень за 2017 рік зросла, порівняно з 2016 роком на 27,3 %, а в розрізі основних джерел надходжень: ПДВ (сальдо) – на 33,3 %, акцизного податку – на 19,3 %, податку на прибуток підприємств – на 21,9 %, ПДФО – на 33,8 %. Факторами фіскальної ефективності найважливішого бюджето-утворюючого податку – ПДВ є рівень адміністрування, обсяг тіньової економіки, стан розвитку галузей економіки, інвестиційна активність та зовнішньоекономічна діяльність [2].

Підвищення ролі податкової політики у системі фінансової безпеки держави вимагає покращення регулюючої функції податків, які відіграють найважливішу роль у податковій системі.

Список використаних джерел

1. Нікітішин А. О. Податкова політика в умовах економічних перетворень : монографія/А.О. Нікітішин.— Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019.— 480 с.
2. Chugunov, I., & Pasichnyi, M. (2018). Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. *Investment Management and Financial Innovations*, 15 (4), 113–122. doi: 10.21511/imfi.15(4). 2018. 09.
3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. *Scientific bulletin of Polissia*. 2018. № 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

Пасічний М. Д.

Київський національний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТНО-ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В історичній ретроспективі бюджетно-податкова політика неодноразово використовувалась як інструмент забезпечення макроекономічної стабілізації та економічного розвитку. Застосовуючи широкий спектр фіскальних інструментів і важелів здійснюється певне регулювання ділової активності економічних агентів, інвестиційного та споживчого попиту, доходів домогосподарств. Модель бюджетної політики залежить від фази економічного циклу та потенціалу застосування дискреційних мір. Велика Рецесія істотно вплинула на процес розробки бюджетної і монетарної політики не лише у період свого проходження, але й у подальші роки посткризового відновлення та сучасного періоду. Заходи контр циклічного державного фінансового регулювання стали обмеженими, що є глобальним викликом для забезпечення подальшого економічного розвитку. В розвинутих країнах світу (G-7 та ОЕСР) процентні ставки центрального банку залишаються близькими до нуля, у певних випадках продовженні програми кількісного пом'якшення, хоча темпи росту ВВП є позитивними, проте не стійкими. В країнах з емерджентною економікою з огляду на широкий спектр інституційних проблем та ситуацію недосягнення цінової стабільності, монетарні заходи стимулюючого типу не розглядаються як пріоритетні, щоб не похитнути

макроекономічну рівновагу або ж не мають високого ступеню дієвості. З огляду на зазначене, посилюється увага наукових шкіл і публічних інституцій до ролі та функціоналу бюджетної політики в якості інструменту макроекономічного регулювання.

За умов економічного спаду та рецесії особливої значущості набувають питання розробки бюджетно-податкової політики стимулюючого типу, основними інструментами реалізації зазначеного виступають податкове регулювання та бюджетне регулювання у сфері видатків з метою підвищення сукупного попиту. Рішення щодо формування бюджетної політики приймаються із часовим лагом, враховуючи інерційність розробки фіскальних заходів можна констатувати про невисоку частоту структурних змін політики в залежності від економічної динаміки. Фіскальна політика реагує на суспільно-економічні виклики з певним запізненням. Однак в інституційно слабких країнах це запізнення може мати суттєві деструктивні наслідки для подальшого розвитку економіки. Сучасний світ знаходиться в активному пошуку протидії пандемії та жорсткого карантину, який призводить до крутого піке в більшості галузей економіки. Наразі надзвичайно актуальним є забезпечення фінансової підтримки населення та надання фіскальних стимулів. Пріоритетними заходами держави є: підтримка незахищених верств населення, виплата у другому кварталі мінімальної заробітної плати домогосподарствам, річні доходи яких менші за 120 тис. гривень; підтримка малих підприємств – на 2 квартал 2020 року надання 3 мінімальних заробітних плат для підприємств на яких працює до 5 осіб, 5 мінімальних заробітних плат – до 10 осіб; підтримка середніх підприємств – надати довгострокові стабілізаційні кредити за рахунок державних банків під «знижену» ставку за рахунок коштів бюджету, співфінансувати «простій» працівників у розмірі 1/3 від місячного фонду заробітної плати на місяць; підтримка великих підприємств, на яких працює понад 200 осіб – докапіталізувати у разі необхідності ці підприємства, співфінансувати «простій» працівників у розмірі 1/3 від місячного фонду заробітної плати на місяць; підтримка достатньої ліквідності фінансових інституцій внаслідок тимчасового призупинення виплати іпотечних та споживчих кредитів; тимчасове замороження премій та додаткових виплат для державного апарату, менеджменту та наглядових рад державних підприємств; секвестр непродуктивних видатків бюджету, в розвинутих країнах в умовах рецесії не зменшують видатки на освіту і науку, інфраструктуру та культурний розвиток; з третього кварталу 2020 року запуск програми

стимулювання зайнятості населення за прикладом Нового курсу Рузвельта; з третього кварталу 2020 року запустити пакет фіскального стимулювання економіки як в частині податкової складової, так і в частині надання пільгового кредитування та цільових дотацій, це потребуватиме додаткових видатків бюджету на економічну діяльність.

Згадані бюджетні заходи фінансової підтримки населення та стимулювання економіки в сучасних умовах можуть становити близько 10 % від валового внутрішнього продукту країни, які можна профінансувати за рахунок додаткових запозичень та частини міжнародних резервів, цільових випусків облігацій державної позики.

Список використаних джерел

1. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018. № 1 (13). Ч.1. pp.54–61.

2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М.Д.Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.

3. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Самошкіна О. А.,

Київський національний торговельно-економічний університет

БЮДЖЕТНА ЗАБОРГОВАНІСТЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ

На сучасному етапі розвитку бюджетних відносин питання врегулювання бюджетної заборгованості є достатньо актуальними з точки зору забезпечення бюджетної збалансованості, підвищення ефективності і результативності використання бюджетних коштів при реалізації стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни.

Бюджетна заборгованість є показником, який характеризує ефективність управління бюджетними коштами і свідчить про рівень керованості бюджетними процесами. Тенденції до збільшення бюджетної заборгованості в умовах обмеженості бюджетних ресурсів розбалансовують процес виконання бюджету, зменшують фінансові можливості держави по виконанню своїх зобов'язань, у тому числі пов'язаних із соціальним захистом населення, економічними та управлінськими функціями, фінансуванням соціально-культурної сфери.

Кредиторська бюджетна заборгованість виникає у зв'язку з відсутністю у бюджетної установи коштів для виконання своїх бюджетних зобов'язань у повному обсязі, розрахунку за отримані товари (виконані роботи, надані послуги). Прийняття бюджетних зобов'язань і проведення видатків розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів за загальним фондом бюджету допускається тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами, за спеціальним фондом бюджету – в межах відповідних фактичних надходжень до цього фонду бюджету. Відповідно до вимог Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 №309, для своєчасного отримання бюджетних асигнувань на проведення видатків і зменшення бюджетної кредиторської заборгованості шляхом оплати, розпорядникам бюджетних коштів необхідно своєчасно зареєструвати взяті зобов'язання в органах Державної казначейської служби України. Обсяг бюджетних зобов'язань, взятих бюджетною установою протягом бюджетного року повинен забезпечити зменшення рівня заборгованості за бюджетними призначеннями минулих періодів та недопущення виникнення заборгованості за бюджетними зобов'язаннями в поточному році. На кінець бюджетного року сума бюджетних фінансових зобов'язань повинна відповідати сумі бюджетної кредиторської заборгованості.

Аналіз динаміки кредиторської заборгованості Державного бюджету України протягом останніх років свідчить про тенденцію щодо поступового зростання її обсягу: станом на 01.01.2020 року кредиторська заборгованість по загальному фонду Державного бюджету України порівняно з попереднім роком збільшилась на 3,4 млрд. грн. або у 3,3 рази і становила 4,8 млрд. гривень. У структурі кредиторської заборгованості загального фонду Державного бюджету України на 01.01.2020 року найбільшу питому вагу мала

заборгованість по Міністерству соціальної політики України – 68,9 відсотка, Міністерству аграрної політики та продовольства України – 6,1 відсотка, Міністерству оборони України – 4,1 відсотка, Національній академії медичних наук України – 3,7 відсотка, Міністерству розвитку громад та територій України – 3,3 відсотка. Найбільший приріст кредиторської заборгованості мав місце по Міністерству соціальної політики України – на 3,1 млрд. грн., що становить 91,2 відсотка загального приросту кредиторської заборгованості по загальному фонду Державного бюджету України у 2019 році, Міністерству оборони України – на 149,9 млн.грн., Міністерству енергетики та захисту довкілля України – на 55,3 млн. грн., Національній академії медичних наук України – на 34,3 млн. грн., Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – на 27,5 млн. гривень.

Практика здійснення обліку зобов'язань розпорядників бюджетних коштів свідчить про недостатню дієвість механізмів щодо попередження зростання бюджетної заборгованості. Серед основних причин утворення кредиторської бюджетної заборгованості протягом останніх років слід виділити наступні: прийняття нормативно-правових актів щодо надання пільг, компенсацій та гарантій населенню, що не були забезпечені у повному обсязі бюджетними ресурсами; недоотримання бюджетних ресурсів, що призводило до фактичного виділення коштів на фінансування видатків бюджету у менших обсягах, ніж було заплановано; недосконалість системи фінансового контролю у частині обліку зобов'язань бюджетних установ та відповідальності за взяття зобов'язань понад бюджетні призначення; низька якість планування бюджетними установами кошторисів щодо забезпечення повної потреби в бюджетних коштах за напрямками видатків; низький рівень фінансової дисципліни розпорядників бюджетних коштів щодо взяття бюджетних зобов'язань в межах бюджетних асигнувань. Попередженню збільшення кредиторської заборгованості сприятиме застосування у процесі виконання бюджету тимчасового обмеження бюджетних асигнувань, що передбачає обмеження права на взяття нових зобов'язань, якщо підсумки виконання бюджету свідчать про недоотримання надходжень для здійснення бюджетних видатків.

Дебіторська бюджетна заборгованість виникає у зв'язку з переплатою бюджетною установою коштів або проведенням попередньої оплати за матеріальні цінності, роботи, послуги. Наявність значного обсягу дебіторської заборгованості свідчить про відво-

лікання бюджетних коштів, що можна характеризувати як нецільове та неефективне їх використання.

Станом на 01.01.2020 року дебіторська заборгованість по загальному фонду Державного бюджету України порівняно з попереднім роком збільшилась на 4,7 млрд. грн. або на 20,9 відсотки і становила 27,4 млрд. гривень. У структурі дебіторської заборгованості загального фонду Державного бюджету України на 01.01.2020 року найбільшу питому вагу мала заборгованість по Міністерству оборони України – 36,1 відсотка, Міністерству охорони здоров'я України – 31,0 відсотка, Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України – 9,2 відсотка, Міністерству внутрішніх справ України – 6,6 відсотка, Міністерству культури України – 3,3 відсотка. Найбільший приріст дебіторської заборгованості мав місце по Міністерству оборони України – 3,8 млрд. грн., що становить 81,3 відсотка загального приросту дебіторської заборгованості по загальному фонду Державного бюджету України, Міністерству охорони здоров'я України – 488,4 млн. грн. або 10,3 відсотка відповідно, Міністерству внутрішніх справ України – 344,2 млн. грн. або 7,3 відсотка відповідно, Міністерству соціальної політики України – 169,2 млн. грн. або 3,6 відсотка відповідно, Національній академії медичних наук України – 156,1 млн. грн. або 3,3 відсотки відповідно.

Тенденції до зростання обсягу дебіторської заборгованості Державного бюджету України свідчать про недостатньо ефективне управління бюджетними ресурсами розпорядниками і одержувачами бюджетних коштів, особливо в умовах наявності кредиторської заборгованості по державному бюджету, оскільки за рахунок більш ефективного управління дебіторською заборгованістю можна створити умови для погашення кредиторської заборгованості у значному обсязі.

Бюджетна заборгованість є одним з важливих критеріїв ефективності функціонування бюджетної системи, від науково обґрунтованих підходів до врегулювання її рівня залежить збалансованість бюджету та ефективність вирішення соціально-економічних завдань розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Чугунов І.Я., Самошкіна О.А. Видатки бюджету в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку країни /

Чугунов І.Я., Самошкіна О.А. // Вісник КНТЕУ. 2019.– № 2. С. 103–121.

2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

3. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.

Собчук С. І.,

Міністерство соціальної політики України

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СПОВІЛЬНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ

Трансформація цілей і завдань бюджетної політики, що обумовлена посиленням впливу негативних ендогенних та екзогенних факторів на соціально-економічні процеси в країні, актуалізує необхідність формування дієвого механізму реалізації бюджетної політики з метою відновлення сталого економічного зростання.

Аналізуючи дані щодо моніторингу видатків державного бюджету та резюмуючи дослідження вітчизняних вчених щодо питань шляхів оптимізації видатків державного бюджету України, всі заходи можна розділити на дві різнобічні групи: структурні та організаційні. Структурні заходи в першу чергу стосуються зміни головних напрямів фінансування, а саме: стабілізація, тобто, зниження до оптимального рівня видатків на забезпечення органів державного управління; підвищення до оптимально можливого рівня видатків підприємствам державної форми власності для їх економічного розвитку та стабілізації; раціоналізація та оптимізація видатків на соціальну сферу (перегляд пільг, поширення платних послуг). Отже, зменшення фінансування в сферу управління надає змогу спрямувати фінансові ресурси на інвестиції в розширення виробництва та забезпечення високого добробуту населення. Серед організаційних заходів для раціоналізації видатків державного бюджету України важливим є організація державного контролю за використанням ресурсів бюджету, затвердження обґрунтованого

бюджету, оптимізація мережі виконавців бюджетних програм, узгодженість законодавства бюджетного і податкового до норм, які стосуються збалансованості дохідної та видаткової частин.

Для країн із обмеженим доступом до залучення кредитних фінансових ресурсів, в сповільнення економічної динаміки, є потреба у проведенні стимулюючої бюджетної політики з метою забезпечення довготривалого економічного зростання, натомість, можливою видається лише реалізація заходів щодо зниження рівня дефіциту та боргового навантаження на бюджет, що спрямовано на досягнення стабілізації фінансово-економічного становища країни. Від своєчасності та обсягу фінансування заходів бюджетної консолідації залежить рівень економічного зростання. В умовах кризових трансформацій економіки бюджетна консолідація негативно впливає на економічне зростання у короткостроковому періоді, водночас у середньо- та довгостроковій перспективі сприяє розвитку економіки та посиленню рівня стійкості фінансової системи. Важливим і необхідним є посилення взаємозв'язку регулювання дефіциту бюджету із циклічністю економічного розвитку [1].

Пріоритетними заходами бюджетно-податкової політики є зниження показників структурного дефіциту бюджету та державного боргу, оптимізація бюджетних видатків, надання фіскальних стимулів для економіки, посилення дієвості механізму бюджетного планування та прогнозування. Важливим є реалізація системних заходів щодо підвищення рівня поточної ліквідності фінансової системи; викупу у фінансових інститутів проблемних активів для поліпшення стану їх балансів та розширення можливостей кредитування економіки; здійснення державних інвестицій в капітал фінансових інституцій. Можливості стимулювання економіки за рахунок бюджетної політики є обмеженими, тому одночасно проводяться структурні зміни системи державних фінансів та посилюється вплив дивергентних факторів на економічні процеси [2].

Економія бюджетних видатків внаслідок удосконалення процедур навіть при збереженні діючої структури бюджетної сфери спроможна пом'якшити проблему бюджетної розбалансованості та нестачі фінансових ресурсів держави, проте лише у короткостроковому періоді. Системне вирішення цих питань в рамках перебудови бюджетної політики на засадах економічного прагматизму вимагатиме структурних змін, спрямованих на: оптимізацію сфер відповідальності держави, органів місцевого самоврядування, підвищення соціальної відповідальності суспільства і бізнесу; оптимізацію

соціальних зобов'язань держави та перехід від патерналізму в соціальній сфері до партнерства між державою, бізнесом і громадянами в усіх аспектах соціальної допомоги; організаційну перебудову процесів, які є об'єктом державного фінансування; підвищення ефективності матеріального забезпечення зазначених процесів.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки : монографія / І. Я. Чугунов, Т.В.Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018. № 1 (13). Ч.1. pp. 54–61.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.04.01. Інститут екон. прогнозування НАН України/І.Я. Чугунов.–Київ, 2003.– 37 с.

4. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни/ Чугунов І.Я., Собчук С.І.// Вісник КНТЕУ.2018. – №3.–С. 103–116.

Тігарчук М.І.,

Київський національний торгово-економічний університет

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Вагомим завданням фінансово-бюджетної політики є адаптація до змін структури суспільних відносин, впливу зовнішніх економічних факторів, інституційних перетворень економічної системи. З метою підвищення темпів економічного зростання та посилення результативності структурних перетворень економіки доцільним є проведення інституційних змін системи бюджетних відносин. Важливим є досягнення макроекономічної стабільності та удосконалення інституційного середовища бюджетного механізму економічного зростання. Сукупність правил, норм, законів, процедур державних органів управління, установ визначають комплексний інституційний

механізм державної фінансової політики, який є дієвим інструментом впливу на соціально-економічний розвиток країни. Інституційний механізм включає наступні складові: нормативно-правову систему, фінансово-економічну систему інститутів; інститути регулювання. Комплексна взаємодія даних складових значним чином визначає рівень ефективності здійснюваної бюджетної політики.

Система встановлених фінансово-економічних інститутів є результатом розвитку та постійного вдосконалення відповідних взаємовідносин у процесі формування, регулювання та використання валового внутрішнього продукту з метою задоволення потреб та інтересів суспільства відповідно до основних завдань соціально-економічного розвитку країни. Інституційні засади формування бюджетної політики визначаються відповідними нормативно-правовими актами, які направлені на забезпечення виконання покладених завдань та функцій державними органами управління та органами місцевого самоврядування, а також визначають ступінь та порядок їх взаємодії та координації. Водночас, система фінансово-бюджетних інститутів є інституційною складовою бюджетної архітектури. Ступінь розвитку бюджетної системи, сукупність фінансових інституцій та інструментів, значним чином визначають інституційні обмеження соціального-економічного розвитку країни. Бюджетним інститутам належить вагомий роль у реалізації політики економічного розвитку.

Важливим у процесі розробки та реалізації бюджетної політики є удосконалення системи управління державними фінансами, посилення ефективності регулятивної функції бюджетно-податкових механізмів, здійснення структурних змін в економіці, спрямованих на підвищення темпів економічного зростання.

Формування бюджету економічного розвитку має адаптивно враховувати економічну циклічність при необхідності дієвого регулювання індикативних значень дефіциту бюджету та державного боргу. Підвищення ефективності бюджетних видатків потребує узгодження цілей бюджетних програм з пріоритетами соціально-економічного розвитку країни, використання дієвих форм державної фінансової підтримки. Особливого значення набувають питання запровадження системи середньострокового та стратегічного бюджетного планування. Разом з тим, в умовах економічних перетворень важливим є подальший розвиток інституційних засад розробки та реалізації бюджетної політики. Необхідним є забезпечення взаємоузгодженого використання важелів, інструментів та механізмів бюджетного регулювання з метою

стимулювання економічного розвитку країни. Посилення довгострокової збалансованості бюджетної системи потребує дієвості функціональної моделі державного фінансового регулювання та підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Доцільним є розвиток підходів до формування основних засад бюджетної політики економічного розвитку, запровадження дієвих бюджетних інструментів у системі інституційного середовища суспільства, системи міжбюджетних відносин, підвищення результативності програмно-цільового методу планування видатків бюджету, визначення впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток країни.

Бюджетна політика як інструмент економічного розвитку полягає в реалізації низки фінансових заходів з метою досягнення відповідних соціально-економічних цілей розвитку країни, з врахуванням необхідності оптимізації управління державними фінансами, зменшення рівня дефіциту бюджету й темпів зростання державного боргу, підвищення ефективності фіскального регулювання, розробки планів та прогнозів основних бюджетних показників, забезпечення інноваційного спрямування наявних бюджетних коштів та проведенням контролю за їх використанням. Важливим є удосконалення бюджетного механізму для стимулювання сукупного попиту, зайнятості населення, підвищення дієвості системи державного інвестування, проведення відповідної соціальної політики виходячи з трансформаційних перетворень економіки.

Сучасний стан економічних перетворень зумовлює необхідність посилення впливу державного фінансового регулювання на економічні процеси, вдосконалення бюджетного механізму економічного зростання. Пріоритетними напрямками бюджетної політики на середньострокову перспективу мають стати вдосконалення інституційного середовища бюджетного регулювання, підвищення дієвості бюджетного планування і прогнозування, забезпечення макроекономічної збалансованості. Водночас, необхідним є удосконалення інституційних засад бюджетного забезпечення соціальної сфери, що надасть можливість підвищити рівень соціальних гарантій держави. Вагомим є подальше зміцнення ролі бюджетної складової розвитку суспільства в забезпеченні економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.— Київ : Глобус-Пресс, 2018.— 354 с.

2. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни / Чугунов І.Я., Собчук С.І. // Вісник КНТЕУ.2018.– №3.– С. 103–116.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.04.01. Інститут екон. прогнозування НАН України /І.Я. Чугунов. Київ, 2003.– 37 с.

4. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки/ Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017.– №32/1.– С. 241–251.

Ходаковський В.В.,

Київський національний торгово-економічний університет

БЮДЖЕТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Одним з основних інструментів реалізації економічної політики держави є бюджетна політика, яка значною мірою уособлює місце та роль держави у регулюванні економічних процесів та забезпеченні макроекономічного зростання. Вагомою складовою бюджетного регулювання є бюджетний механізм, який виступає інструментом розвитку соціально-економічних відносин у суспільстві. Основним завданням фінансового, у тому числі бюджетного регулювання, є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка передусім запасу стійкості бюджетної системи. Бюджетне регулювання виступає як сукупність механізмів, що координують фінансові взаємозв'язки щодо формування та використання бюджетних коштів.

Основним завданням бюджетного регулювання є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка у необхідних межах запасу стійкості бюджетної системи. Бюджет є одним з основних макроекономічних інструментів відтворювальних процесів, спрямований на реалізацію стратегічних пріоритетів розвитку суспільства. Відносини з приводу перерозподілу валового внутрішнього продукту формують основу системи державного регулювання соціально-економічних процесів. Інституційні засади бюджетного регулювання ґрунтуються на інтеграції складових фінансового механізму у сфері формування доходів бюджету,

планування видатків бюджету, міжбюджетних відносин, управління державним боргом, виходячи із циклічності економічного розвитку, стану державних фінансів, що сприяє підвищенню дієвості бюджетної політики як вагомого інструменту розвитку соціально-економічних відносин суспільства. Необхідність забезпечення цілеспрямованого впливу на темпи економічного зростання вимагає формування відповідного якісного рівня системи бюджетного регулювання, яка ґрунтується на сукупності бюджетних механізмів, удосконалення інституційних засад фінансово-економічних перетворень. Використання фінансових методів у системі бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку країни передбачає коригування рівня оподаткування, напрямів та обсягів використання видатків бюджету. Перетворення системи бюджетного регулювання значною мірою пов'язане зі зміною інституційного середовища суспільства, складові бюджетної політики вдосконалюються виходячи з економічної стратегії, стану соціально-економічного розвитку країни.

Із метою розробки та реалізації збалансованого бюджетного регулювання протягом певного часового інтервалу бюджетна політика повинна визначатися, з одного боку, з урахуванням циклічності економічного розвитку, з іншого – стану державних фінансів і запасу стійкості бюджетної системи, суттєве зменшення якої може призвести до ускладнення проведення ефективного бюджетного регулювання для позитивного впливу на економічне зростання. Система бюджетного регулювання як одна з основних складових системи державного регулювання економіки є сукупністю функціональних фінансово-бюджетних та економічних елементів, зокрема, дохідна частина бюджету, видаткова частина бюджету, дефіцит бюджету, державний борг, податкове регулювання, міжбюджетні відносини, економічні процеси країни, зовнішнє економічне середовище та взаємозв'язки між ними.

Бюджетна політика забезпечення та регулювання пріоритетів подальшого розвитку суспільства повинна враховувати відповідну переорієнтацію економіки на переважно ендогенні чинники економічного зростання з огляду на євроінтеграційні процеси. При цьому бюджет як вагомий елемент системи державного регулювання економіки має спиратися на довгострокову програму економічного й соціального розвитку країни. Основні напрями бюджетної політики мають формуватися із чітким виділенням пріоритетів, на засадах комплексного підходу з урахуванням виявлених проблем та аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів, які визначають процеси розвитку суспільства.

Із метою посилення впливу бюджетної системи на соціально-економічний розвиток суспільства потрібно вживати заходи, спрямовані на підвищення рівня збалансованості і прозорості бюджету, ефективності витрачання бюджетних коштів, удосконалення міжбюд-

жетних відносин, забезпечення якісного виконання бюджетів усіх рівнів, здійснення дієвого фінансового контролю. Таким чином бюджетна політика як інструмент державного регулювання суспільного розвитку є сукупністю фінансових відносин, інституційного забезпечення щодо формування та використання бюджетних коштів, спрямованих на досягнення фінансово-економічної збалансованості, результативності економічних перетворень.

Подальший соціально-економічний розвиток країни у певній мірі залежить від підвищення якісного рівня системи планування та використання бюджетних видатків. Формування видаткової частини бюджету повинно здійснюватися у відповідності до визначених пріоритетів розвитку економіки, досягнення результативності від здійснених бюджетних видатків. Програмно-цільовий метод планування видатків бюджету як інструмент бюджетного регулювання надає можливість встановити пріоритети в межах граничних обсягів бюджетних асигнувань, регулювати розподіл коштів між бюджетними програмами, сприяти більшій ефективності та прозорості використання бюджетних ресурсів, посилити взаємозв'язок між використаними бюджетними коштами та отриманими відповідними результатами, рівнем наданих суспільних послуг.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни / Чугунов І.Я., Собчук С.І.// Вісник КНТЕУ.2018.– №3.– С. 103–116.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика як інструмент регулювання економічних процесів / Чугунов І.Я. // Зб. наук. пр. «Бюджетна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання».– Київ: Міністерство фінансів України, 2001.– С. 242–246.

4. Чугунов І.Я., Брижан К.В. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. – Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017.– №32/1.– С. 241–251.

БЮДЖЕТНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Бюджетна політика суттєво впливає на темпи суспільного розвитку країни, створення оптимальних умов для структурної перебудови економіки, активізацію процесів інноваційного розвитку, сприяє розбудові соціальної інфраструктури, що є передумовами забезпечення дієвого суспільного розвитку. У сучасних умовах бюджетна стратегія визначається довгостроковими завданнями модернізації соціально-економічної системи країни. Бюджетна складова економічного зростання повинна бути спрямована на проведення модернізації вітчизняної економіки, створення відповідних умов для підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, довгострокового економічного розвитку, покращення інвестиційного середовища. Проте впродовж останніх років бюджетна політика не у достатній мірі забезпечувала інноваційний розвиток економіки та дієві структурні перетворення. Враховуючи зазначене актуальним питанням залишається визначення відповідних інституційних засад подальшого розвитку бюджетної політики із врахуванням основних напрямів економічного розвитку країни .

Становлення бюджетних відносин відбувається внаслідок розвитку економіки, однак можливості використання бюджету в макроекономічному регулюванні пов'язані з умовами і результатами виробництва, рівнем розвитку економічних відносин. Бюджетна політика є адаптивним механізмом у системі регулювання економіки, спрямованим на забезпечення адекватності регулятивних заходів внутрішнім і зовнішнім змінам економічного середовища з метою економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць. Основним завданням бюджетного регулювання є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак при цьому важливою є підтримка запасу стійкості бюджетної системи у необхідних межах. Слід зазначити, що бюджетна система є одним з вагомих інструментів впливу на економічне зростання, разом з цим, з лагом у часі бюджетна система виступає як об'єкт впливу з боку макроекономічного стану країни, тому важливим є визначення

ступеня взаємовпливу з лагами у часі бюджетної системи і соціально-економічного розвитку країни.

Основу бюджетної політики складають напрями і завдання, які визначають: довгострокову перспективу формування і використання фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів; шляхи вирішення завдань, що впливають з особливостей суспільного розвитку країни та циклічності економічних процесів; динамічну збалансованість, стійкість та стабільність бюджетної системи. Досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку країни залежить від ступеня врахування в бюджетній стратегії тенденцій розвитку інституційного середовища фінансово-бюджетного простору, динаміки суспільного розвитку. Підвищення дієвості бюджетної політики та її взаємозв'язків з фінансовими інститутами на сучасному етапі розвитку системи державних фінансів обумовлює необхідність поглиблення дослідження бюджетної архітектури, розробки концепції її інституціоналізації на основі обґрунтування оптимальних співвідношень бюджетних, податкових, соціальних, державних боргових складових, що визначають бюджетний простір. Важливого значення набуває удосконалення системи середньострокових та довгострокових бюджетних прогнозів, які надають можливість для прийняття обґрунтованих, раціональних рішень, оцінки їх наслідків у майбутньому. Підвищення дієвості системи управління бюджетним процесом передбачає формування бюджетної політики на основі сталого, довгострокового підходу.

Підвищення ефективності державного управління в сучасних фінансово-економічних умовах набувають особливої значущості. З метою реалізації соціально – економічних пріоритетів розвитку країни необхідне підвищення якісного рівня функціонування бюджетної системи, у тому числі запровадження середньострокового бюджетного планування у розрізі головних розпорядників бюджетних коштів, бюджетних програм; удосконалення методологічних засад програмно-цільового методу планування бюджету; застосування дієвих підходів управління державними фінансами. З метою проведення збалансованої бюджетної політики важливим є забезпечення подальшого розвитку методологічних засад середньострокового бюджетного прогнозування та програмно-цільового методу планування видатків бюджету, посилення взаємозв'язку річного і перспективного бюджетного планування, застосування сучасних форм і методів управління бюджетними коштами, державним та місцевим боргом, зміцнення фінансової основи місцевих бюджетів,

удосконалення системи державного внутрішнього фінансового контролю та посилення відповідальності учасників бюджетного процесу; посилення стимулюючої функції податкової системи та приведення її у відповідність з пріоритетами державної політики економічного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.04.01. Інститут екон. прогнозування НАН України / І.Я. Чугунов. –Київ, 2003.– 37 с.

4. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

Щирий Г. Л.,

Університет митної справи та фінансів України

ПОСИЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ТА РЕГУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ АКЦИЗНИХ ПОДАТКІВ

Завдання дотримання вимоги стабільності функціонування бюджетної системи та можливості забезпечення суспільного розвитку потребує мобілізації достатніх коштів у державному і місцевих бюджетах. Важливим джерелом у сукупності податкових джерел формування дохідної частини бюджету є непрямі податки, а у їх складі – акцизний податок. Акцизний податок є вагомим джерелом надходжень державного бюджету та інструментом державного регулювання виробництва і обігу підакцизних товарів. Про значний фіскальний потенціал акцизних податків та необхідність його збереження свідчить як вітчизняний, так і зарубіжний досвід. Водночас,

забезпечення розвитку регулюючої функції акцизного податку є важливим для збереження балансу інтересів держави, товаровиробників підакцизних товарів та споживачів.

За період справляння в Україні акцизів до підакцизних товарів відносився доволі значний перелік, який з розвитком вітчизняної податкової системи поступово скорочувався. На сьогодні до підакцизних віднесено переважно високорентабельні та шкідливі для здоров'я населення товари, які мають негативний соціальний ефект. Серед них – алкогольні напої та тютюнові вироби. Алкоголь і тютюнові вироби вважаються шкідливими товарами, адже вони викликають залежність, значне погіршення здоров'я, тому рівень їх споживання у суспільстві обмежується, а для певних категорій потенційних споживачів, як правило, забороняється (зокрема, дітей та осіб, що не досягли певного віку). Так, у переважній більшості держав згідно законодавства купувати тютюнові вироби можна з 18 років, а в Японії – з 20 років. Акцизні податки є одним із вагомих інструментів обмеження споживання таких товарів.

Введення в дію Податкового кодексу України (далі – ПКУ) та наступні зміни до нього, що пов'язані з оподаткуванням підакцизних товарів, поступово сприяють удосконаленню механізму справляння акцизного податку. В період загострення кризових явищ в Україні використовувалась властивість акцизного податку забезпечувати швидкий приріст доходів бюджетів за рахунок підвищення ставок акцизів. Такий підхід застосовували в період світової фінансової кризи більшість країн світу. В Україні затверджено план підвищення акцизів на тютюнові вироби впродовж 2018–2024 рр. з метою поступового досягнення мінімального європейського рівня оподаткування сигарет, який становить 90 євро на 1000 штук.

Зміни в ПКУ спричинили до зростання надходжень акцизного податку у бюджетній системі України. Водночас, таке підвищення є абсолютним, темпи приросту податкових надходжень від підакцизних товарів є незначними. Досвід країн ЄС також свідчить, що посилення фіскальної функції акцизного податку не завжди приносить очікувані результати, а зменшення його регулюючого впливу на виробництво і обіг підакцизних товарів має негативні наслідки для суспільства. Останні роки підвищення акцизних ставок на алкогольні напої та тютюнові вироби відбулося практично у кожній країні ЄС. Так, у середньому близько 70% від ціни пляшки спиртного в країнах ЄС становить податок. Таке підвищення акцизів не сприяло відповідному зростанню надходжень до бюджетів. Наприклад, в Португалії

збільшення ставок акцизу на алкоголь протягом 2001-2014 років на 43% призвело до зниження доходів в бюджет від акцизних податків за цей період на 32%, а в 2012 році реальні бюджетні надходження виявилися на 20% нижче, ніж планові. Недостатньо виважена акцизна політика держави суттєво впливає на розширення нелегального ринку ряду підакцизних товарів. Так, у Греції, де тіньовий ринок алкоголю складає 40%, ставки акцизів з 2008 по 2014 рік зросли на 125%. При цьому, за підрахунками фахівців, нелегальний обіг алкогольної продукції спричиняє до 140 млн. євро річних втрат доходів бюджету. Основна тенденція останніх років щодо тютюнового ринку в Україні полягає у падінні обсягів легального ринку. Приблизно кожна восьма сигарета реалізовується нелегальними каналами збуту.

Акцизні податки, як складові системи непрямих податків, збільшують ціни підакцизних товарів що, на думку ряду дослідників, дозволяє реалізувати принцип перенесення податкового навантаження із сфери виробництва на сферу споживання. Водночас, вони є фактором підвищення цін, отже зниження попиту на підакцизну продукцію. За цих умов виробники підакцизної продукції повинні мати змогу адаптуватися до нових умов господарювання. Важливим у контексті реалізації регулюючої функції акцизних податків є питання створення фіскальних умов для такої адаптації, тобто використання ефективного набору інструментів для скорочення тіньового сегмента ринку підакцизної продукції. В умовах зовнішніх ризиків і внутрішніх обмежень в економічній і бюджетно-податковій сферах важливо продовжити удосконалення акцизного оподаткування, його фіскальної і регулюючої функцій, зокрема, на основі реалізації антикризових податкових заходів, податкового стимулювання, підвищення якості податкового адміністрування, подальшої гармонізації з країнами ЄС.

Список використаних джерел

1. Chugunov, I., & Pasichnyi, M. (2018). Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. *Investment Management and Financial Innovations*, 15 (4), 113–122. doi: 10.21511/imfi.15(4). 2018. 09.
2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. *Scientific bulletin of Polissia*. 2018. № 1(13). Ч.1. pp. 54–61.
3. Нікітішин А. О. Податкова політика в умовах економічних перетворень : монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 480 с.

СЕКЦІЯ 3

ОБЛІК ТА КОНТРОЛЬ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Барабаш Н. С.,
Київський національний торговельно-економічний університет

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ ЗА ПОДАТКОВИМИ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ

Аналіз стану розрахунків за податковими зобов'язаннями спрямований на удосконалення регулювання грошових потоків, визначення можливостей зростання прибутку за рахунок економії податкових платежів, упередження сплати пені і податкових штрафів.

Залежно від поставлених завдань аналіз стану податкових розрахунків може здійснюватися в оперативному режимі, а також за обраний звітний період в цілому за податковими платежами або вибірково за окремими їх видами.

Основні етапи здійснення аналізу стану розрахунків за податковими зобов'язаннями :

Перший етап. Оцінка динаміки і визначення відхилення від встановленої податковим плануванням величини податкових платежів, нарахованих до сплати в бюджет, а також всієї сукупності в абсолютній сумі і у відношенні до загальної величини отриманих підприємством доходів.

Відношення суми всіх податків до величини доходів являє собою частку податкових платежів у загальному обсязі доходів і є характеристикою рівня сукупного податкового навантаження підприємства.

Зміна рівнів податкового навантаження за досліджуваний період є характеристикою платоспроможності суб'єктів господарювання щодо своєчасності сплати податків у повному обсязі. Зниження рівня податкового навантаження слід оцінювати як фактор сприяння економічного розвитку підприємства, вирішення його інвестиційних завдань та реалізації інших цілей діяльності.

Для якісної реалізації функцій податкового менеджменту доцільно також проводити структурний аналіз платежів за податковими зобов'язаннями суб'єктів господарювання.

Другий етап. Оцінка ефективності обраної підприємством податкової політики, тобто зниження (зростання) податкового навантаження внаслідок обраного способу визначення бази оподаткування.

Третій етап. Виявлення причин, що впливають на величину кожного з нарахованих податків, розрахунок ступеня їх впливу та виявлення динамічних змін сум податків, здійснюється на етапі факторного аналізу податкових платежів.

Зокрема, причини зміни суми податку на додану вартість при умові реалізації продукції за ринковими цінами та застосування однієї податкової ставки, можуть бути визначені за допомогою найпростішої моделі, яка побудована з врахуванням порядку обчислення податку на додану вартість, що підлягає внесенню до бюджету (ПДВ).

У випадку необхідності проведення поглибленого факторного аналізу наведені вище комбіновані моделі можуть бути розширені в їх адитивній частині шляхом деталізації кожного врахованого в них фактора-дodatка. Факторний аналіз забезпечує наочне уявлення процесу формування податкових платежів, регулювати їх величину та знаходити можливості їх зниження.

Четвертий етап. Вивчення дотримання термінів сплати податків в бюджет.

Стан розрахунків з бюджетом з позицій дотримання встановлених законодавством термінів сплати податків доцільно розглядати як одну з візуальних характеристик платоспроможності підприємства. Наявність простроченої заборгованості за сплатою податків до державного та місцевих бюджетів характеризується незадовільною платоспроможністю в певні моменти аналітичного періоду або навмисного порушення податкового законодавства і стає причиною нарахування та сплати пені.

П'ятий етап. Визначення впливу на прибуток податкових платежів, пені та штрафів, нарахованих на податкові правопорушення. Із всієї сукупності податкових платежів чистий прибуток залежить безпосередньо від суми податку на прибуток/

Величина чистого прибутку може бути деталізована за її складовими, отриманими за результатами факторного аналізу на основі запропонованої моделі. Подальше поглиблення аналізу величини чистого прибутку пов'язане із залученням факторів впливу на зміну за всіма видами діяльності та обумовлених ними витрат.

Шостий етап. Заключний етап аналізу стану податкових розрахунків з бюджетом, передбачає узагальнення результатів проведеного аналізу, а також розробку пропозицій щодо вдосконалення податкового менеджменту.

До них слід відносити: вибір та обґрунтування найбільш ефективних механізмів здійснення податкових платежів і розрахунку податкового навантаження в цілому; удосконалення управління грошовими потоками з метою досягнення необхідної платоспроможності щодо своєчасної сплати податків у повному обсязі; підвищення якості внутрішнього контролю і аудиту фінансової звітності для уникнення сплати штрафних санкцій за податкові правопорушення.

Заремба О. О.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ТА СТАН РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Зміни в суспільстві, економічні реформи, які відбуваються в Україні, вимагають вдосконалення положень облікової системи. Державні підприємства та бюджетні установи є не тільки виконавцями державних завдань і функцій, а й повноправними суб'єктами господарювання на рівні приватних підприємств, що призводить до великої кількості багатогранних відносин, вимагає врахування їх статусу під час вдосконалення облікової політики. Отже, модернізація обліку у державному секторі повинна відбуватися за іншою моделлю, ніж у приватному секторі і значно повільніше, ніж у інших. У зв'язку із процесами гармонізації системи бухгалтерського обліку та звітності в Україні з МСФЗ та директивами ЄС, особливої актуальності набуває пошук методів і шляхів удосконалення національних підходів щодо бухгалтерського обліку та контролю державних підприємств, установ та організацій.

На виконання Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 № 34, Міністерством фінансів України було здійснено ряд заходів з удосконалення системи бухгалтерського обліку в державному секторі,

зокрема, прийняті в повному обсязі національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі, застосування яких передбачено Бюджетним кодексом України та Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Крім цього, затверджено план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, розроблений з урахуванням бюджетної класифікації, який містить субрахунки для відображення в бухгалтерському обліку інформації про операції з виконання бюджетів, розпорядників бюджетних коштів та фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, та порядок його застосування; форми фінансової звітності та порядок їх заповнення; типові положення про бухгалтерську службу бюджетної установи.

У той же час, у межах продовження завдань зазначеної Стратегії Міністерством фінансів України розроблено Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 № 437-р. Реалізація основних завдань цієї Стратегії дасть змогу продовжити модернізацію системи бухгалтерського обліку та підвищити рівень якості та порівнянності фінансової інформації. Зокрема, передбачається досягнення таких результатів:

- підвищення рівня відкритості, достовірності та прозорості фінансової звітності з метою забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень у сфері державних фінансів;
- забезпечення порівнянності показників фінансової звітності державного сектору України та державного сектору інших країн;
- забезпечення консолідації фінансової звітності на різних рівнях;
- запровадження якісно нової системи підготовки та перепідготовки кадрів бухгалтерських служб суб'єктів державного сектору;
- підвищення статусу керівників бухгалтерських служб суб'єктів державного сектору та ефективності їх діяльності.

Проте, запропонована модель не враховує сучасні вимоги щодо прозорості інформації, а особливо це стосується підприємств, які підлягають приватизації. Окрім того, не окреслене коло публічної звітності та її аудит незалежними аудиторськими компаніями. Вказані вище цілі в достатній мірі не забезпечують обліково-аналітичну підтримку процесів прийняття рішень у системі державного управління та місцевого самоврядування; не дозволяють використовувати

облікову інформацію для оцінювання ефективності діяльності суб'єктів бюджетної сфери.

Іншою проблемою цієї сфери є розподіл повноважень щодо ведення обліку між суб'єктами. Адже бюджетні установи знаходяться у вертикальному підпорядкованні вищих органів, що вимагає врахування їх вимог та ускладнює процес організації обліку.

Таким чином, організаційне, законодавчо-методологічне та методичне забезпечення обліку у бюджетній сфері знаходиться в активній фазі трансформації, проте потребує подальшого вдосконалення шляхом не тільки кількісного, але і якісного розвитку та гармонізації із МСФЗ.

Кукурудз О. М.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Органи державного фінансового контролю в зарубіжних країнах у відповідності до покладених на них завдань здійснюють контроль за виконанням бюджетів усіх рівнів, використанням державних коштів та використанням державного майна. Під дію контролю підпадають витрати на утримання органів державного управління.

Система фінансового контролю в західних країнах у цілому досить однотипна та складається з таких елементів: відомство головного ревізора-аудитора (рахункова палата) з підпорядкуванням безпосередньо парламенту або президенту країни. Головна мета існування цього відомства – здійснення загального контролю за використанням державних коштів; податкове відомство з підпорядкуванням президенту, уряду або міністерству фінансів. Воно призначене контролювати надходження в бюджет податкових доходів; контролюючі структури у складі державних відомств. Вони здійснюють перевірки та ревізії підвідомчих установ; недержавні контролюючі служби, які на комерційних засадах здійснюють перевірку достовірності звітної документації та законності фінансових операцій; служби внутрішнього контролю, основне завдання яких полягає в досягненні мети зниження витрат, оптимізації фінансових потоків та збільшення прибутку.

Важливе значення у системі фінансового контролю у розвинутих країнах належить спеціальним органам фінансового контролю, які зовні виступають як органи, незалежні від уряду та підзвітні парламенту.

У США до таких органів належить насамперед Міністерство фінансів (Казначейство). Воно є представником уряду, розробляє фінансову та податкову політику, здійснює емісію грошових знаків та чеканку монет, відає питаннями внутрішніх позик та управління державним боргом, контролює виконання фінансового законодавства, збір внутрішніх доходів, грошовий обіг. Іншим фінансовим відомством США є Адміністративно-бюджетне управління при Президенті, яке складає видаткову частину федерального бюджету і розробляє фінансові програми, організує оперативний контроль за управлінням бюджетом і є провідним органом виконавчої влади. Важливе значення у системі фінансового контролю у розвинених країнах належить спеціальним органам фінансового контролю, які зовні виступають як органи, незалежні від уряду та підзвітні парламенту.

У Великій Британії контроль фінансово-господарської діяльності державного сектору економіки здійснює Національне контрольно-ревізійне управління, яке є урядовим органом і функціонує відповідно до закону про фінансовий контроль. Управлінню надано право проводити перевірки рахунків усіх урядових установ і широкого кола державних органів, які здійснюють більше 60 % державних витрат, а також контролювати субсидії, які надаються місцевими органами влади системі охорони здоров'я, націоналізованим галузям промисловості і державним корпораціям.

В Швеції, яка є парламентською монархією, головним відомством у справах державного контролю та обліку виступає Державне ревізійне управління. Його метою є досягнення високоякісного управління фінансовою діяльністю. Діяльність Управління характеризується двома напрямками: проведенням щорічних ревізій фінансово-господарської діяльності національних установ і підприємств та ревізій ефективності державних закупівель. На відміну від багатьох інших європейських країн міністерства Швеції не наділені повноваженнями безпосереднього управління урядовими відомствами. Тому Конституція Швеції дозволяє парламенту та уряду мати власні структури контролю державного сектору.

В Італії управлінням фінансами займаються чотири державних органи: державними видатками та фінансовим контролем – Казначейство; доходами – Міністерство фінансів; розробкою державного бюджету та координуванням фінансових ресурсів – Міністерство

бюджету та планування; місцевими фінансами – Міністерство внутрішніх справ.

Державне управління організацією фінансового контролю в Україні перебуває на стадії свого формування. Досліджено, що існуюча система державного фінансового контролю в Україні є неефективною й затратною. На сьогоднішній день у нашій державі не сформовано прозору систему державного фінансового контролю, на стадії доопрацювання знаходиться правова, кадрова, організаційна, методологічна складова. Ці чинники сприяють негативному ставленню громадян до фінансової системи в цілому та до державного управління фінансовим контролем в країні зокрема.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

3. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

Негоденко В. С., Комірна О. В.

Київський національний торговельно-економічний університет

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах бізнес-середовища важлива роль належить фінансовій звітності, оскільки в умовах істотних змін ринкової інфраструктури та інтеграції суб'єктів господарювання, саме вона є основним джерелом інформації для зовнішніх користувачів. Постійні зміни в законодавстві призводять до помилок, що в свою чергу сприяють підвищенню ролі аудиту фінансової звітності.

Фінансова звітність є однією із складових інформаційного забезпечення, що пов'язує підприємство з суспільством та діловими партнерами. Дослідження фінансової звітності здійснюється в системі аудиту не тільки в якості його інформаційної бази, а і як об'єкт контролю, що в свою чергу, порушує ряд проблемних питань та суперечностей. Нераціонально та неефективно побудований аудит фінансової звітності підприємства може призвести до не виявлення викривлень, фальсифікацій у звітності, яка стане інформаційним базисом для подальшого проведення аудиту. При цьому на основі здійсненого аудиту будуть надані певні висновки керівництву для прийняття управлінських рішень, які будуть високо ризикованими та непередбачуваними для підприємства.

В аудиторській практиці нерідко виникають ситуації, коли звітність не можна вважати достовірною, тобто не всі її показники ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку та не відповідають нормативним вимогам порядку заповнення звітності. Для позначення такої звітності часто використовують такі поняття як «фальсифікована звітність», «прикрашена звітність», «спотворена звітність», «викривлена звітність», «звітність, що містить перекручення, завуальовані дані, приписки».

Окрім зазначених суперечностей існує значна кількість проблем аудиту фінансової звітності, яким на сьогодні в економічній літературі приділяється значна увага. Серед таких проблем можливо виділити та конкретизувати наступні: нестабільність законодавчої бази; формальний підхід до здійснення аудиту фінансової звітності; намагання стандартизації фінансової звітності у відповідності до міжнародних стандартів; використання шаблонних методів при здійсненні аудиту об'єкта перевірки; незрозумілість для керівництва підприємства необхідності проведення аудиту; недостатній рівень розуміння аудитором діяльності підприємства.

Аудитор висловлює думку щодо повного пакету фінансової звітності, а також щодо повноти розкриття інформації емітентом за видами активів відповідно до національних П(С)БО та/або МСФЗ. Це означає, що через розбіжності між П(С)БО і МСФЗ можлива ситуація наявності аудиторських висновків, які підтверджують, наприклад, прибутковість підприємства за П(С)БО та збитковість цього самого підприємства за МСФЗ.

У зв'язку з цим доречно або обмежитися вимогою до підприємств щодо подання фінансової звітності лише за МСФЗ або

розкривати пояснення щодо причин значних розбіжностей між показниками фінансових звітів за МСФЗ і П(С)БО.

Перепонами для втілення європейського досвіду з аудиту в практичну діяльність України є нормативно-правова неврегульованість цього питання, застаріла законодавча база, що регламентує здійснення державного фінансового контролю та аудиту в Україні, наявність у законодавстві великої кількості прогалин і різноманітних колізій.

Для вирішення вищенаведених проблем доцільно застосовувати наступні рекомендації, а саме, удосконалення нормативно-правового забезпечення фінансової звітності; коригування фінансової звітності відповідно до міжнародних вимог; освоєння «культури спілкування» з фінансовою звітністю, її складанням та вмінням читати; підвищення рівня поінформованості керівників підприємств з питань аудиторських перевірок; використання аудитором індивідуального підходу до об'єкту перевірки; удосконалення документального оформлення аудиторської перевірки.

Таким чином існування значної кількості проблем аудиту фінансової звітності зумовлюють необхідність підвищення уваги до рівня його якості, та розробки нових комплексних підходів до їх вирішення, як на загальнодержавному, так і на локальному рівні: на рівні кожного підприємства.

Міняйло В. П.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Необхідність внутрішнього контролю викликана прагненням власників до підвищення ефективності управління своїм підприємством. Залежно від напрямку діяльності, обсягів виробництва чи продажу товарів, робіт і послуг та організаційної структури, на підприємстві може бути утворений відділ внутрішнього контролю або ж ці функції покладено на визначену відповідальну особу.

Дієвий та своєчасний внутрішній контроль має забезпечувати безперебійне функціонування суб'єкта господарювання. Для досяг-

нення цієї мети та виконання інших функціональних завдань, внутрішній контроль потребує певного інформаційного забезпечення усіх процесів, що відбуваються на підприємстві.

Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю являє собою сукупність економічної інформації, яка систематизована, згрупована й структурована. В умовах використання сучасних інформаційних технологій, спеціальних програм для ведення обліку, здійснення аналітичних та контрольних процедур, збір інформації є оперативним, а її систематизація та акумулювання має стати результативним процесом при прийнятті управлінських рішень. Адже завдання інформаційного забезпечення внутрішнього контролю полягає в інформуванні учасників ведення господарської діяльності, щодо стану та ефективності застосування всіх ресурсів підприємства, відповідності їх використання чинним нормативно-правовим вимогам.

Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю формується із врахуванням особливостей зовнішньої та внутрішньої інформації, а також характером її створення – вхідної та вихідної інформації, яка включає: законодавчу, нормативно-правову, технологічну, організаційно-управлінську та обліково-економічну (фактографічну) інформацію. Збір та систематизація цієї інформації є достатньо складним, відповідальним та трудомістким процесом, оскільки охоплює не лише управлінські підрозділи підприємства, а й інші структурні підрозділи. Вчасна та достовірна інформація підвищує рівень організації внутрішнього контролю та забезпечує систему управління об'єктивною та достатньо зворотною інформацією відповідно до поставлених завдань.

Особливу у вагу під час здійснення контролю варто приділити фактографічній інформації, яка характеризує господарські процеси виробничої, фінансової та господарської діяльності підприємства. До неї відноситься оперативна, поточна, первинна, поточна, проміжна та інша інформація. Така інформація відображена в первинних документах, реєстрах бухгалтерського, статистичного, оперативно-технічного, податкового, управлінського обліку, а також звітності підприємства. Фактографічна інформація є базою для досліджень внутрішнього контролю, адже на її основі ґрунтуються докази фактів здійснених господарських операцій та процесів. Такий вид інформації є найбільш вразливим до здійснення викривлень, порушень, внесення до неї неправдивої на необ'єктивної інформації, що може бути причиною прихованих порушень та розкрадань ресурсів підприємства. Оформлені належним чином документи мають юридичну доказову силу при вирішенні спорів, адже вони мають забезпечити

достатню упевненість у тому, що всі активи належним чином контролюються і усі господарські операції адекватно обліковуються.

Будь-яка економічна інформація має відповідати певним вимогам, вона має бути: значима для прийняття управлінських рішень; повною, точною та достовірною; репрезентативною; вчасною; доступною та цінною. На якість інформації можуть вплинути компетентність працівників, які її формують; двозначність трактувань і дискусійних моментів в нормативно-правових документах; корпоративна культура підприємства; неефективність системи внутрішнього контролю тощо.

Від якісної роботи з інформаційним забезпеченням контролю, від вміння його правильно інтерпретувати та презентувати зацікавленим особам, буде залежати оцінка ефективності господарювання підприємства, дотримання ним норм законодавства, виконання зобов'язань перед державою та учасниками підприємницької діяльності, які ґрунтуються на достовірних даних, безперервних докази істинності висновків і забезпечуються нормами права.

Микитюк І. С.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА ВНУТРІШНІЙ АУДИТ В ОРГАНАХ КАЗНАЧЕЙСТВА

Внутрішній аудит і контроль, який здійснюється органами казначейства, є важливою і невід'ємною складовою сфери державного управління, тому його результати вимагають постійного моніторингу та глибокого аналізу. Результати моніторингу можуть використовуватися для аналізу якості діяльності як органів казначейства, так і для міністерств і відомств з точки зору оцінки рівня фінансових ризиків при проведенні операцій з бюджетними коштами. Тому, здійснюючи контрольну діяльність в системі казначейства повинна враховуватись потреба у постійному моніторингу діяльності для оцінки її результатів та вжиття відповідних заходів. Це вимагає оптимізації взаємовідносин та обміну інформацією між усіма структурними підрозділами органу казначейства та іншими учасниками бюджетного процесу.

Порядок організації та здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту охоплює кілька етапів: планування і підготовка (план, графік проведення, програма, формування груп); проведення (організаційні вимоги, контроль якості); оформлення результатів (документування, наявність доказів, оформлення звітності); розгляд результатів (дані про порушення, рекомендації, строки для прийняття заходів); контроль (усунення порушень). Заключним етапом проведення внутрішнього аудиту в органах казначейства є оцінка якості внутрішнього аудиту, яка проводиться з метою забезпечення дотримання внутрішніми аудитором законодавства, досягнення цілей аудиторської діяльності та підвищення її ефективності.

Під час проведення внутрішнього аудиту особлива увага має приділятися дієвості попереднього та поточного контролю, який здійснюють органи казначейства щодо дотримання розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів вимог законодавства при здійсненні видатків, веденні бухгалтерського обліку та складанні звітності про виконання кошторисів.

Практична реалізація системи внутрішнього аудиту базується на створенні в органах Державної казначейської служби України спеціальних структурних підрозділів, які повинні мати функціональну та організаційну незалежність та підпорядковуватись безпосередньо керівнику установи. Ця служба створюється з метою належної оцінки діяльності та підвищення результативності процесів управління в системі казначейства. На неї покладаються функції щодо організації та проведення внутрішніх аудитів у структурних підрозділах центрального апарату Казначейства та його територіальних органах.

При здійсненні внутрішнього аудиту та контролю повинна проводитися ідентифікація (визначення) й оцінка ризиків, з якими стикаються органи казначейства. Аналіз та оцінювання ризиків передбачає визначення ймовірності виникнення ризиків, суттєвості їх впливу на діяльність організації та можливі наслідки від їх настання. Тому керівник служби внутрішнього аудиту органу казначейства має впливати на виникнення ризиків – визначати тип реагування на певні ризики та пропонувати заходи з управління ними. Такий вплив може здійснюватися за допомогою фінансового механізму та відповідної чітко розробленої стратегії управління. Це вимагає розробки й застосування певної системи організаційних методів управління ризиком. Управління ризиком передбачає пошук оптимальних шляхів його зниження, таких як: попередження ризику шляхом проведення моніторингу необхідності проведення касових видатків в межах

прогнозої наявності коштів на кореспондентському рахунку; страхування ризику на стадії реєстрації фінансових зобов'язань; прийняття (збереження чи навіть збільшення) ризику у випадках, коли це має сенс; передбачення резервів (запасів) на покриття ймовірних витрат тощо.

Результатом роботи підрозділів служби внутрішнього аудиту щодо управління ризиками мають бути конструктивні пропозиції щодо вдосконалення системи внутрішнього аудиту з урахуванням ризиків, які загрожують ефективній роботі органів казначейства. Визначити, оцінити й мінімізувати ризики органу казначейства – найважливіше завдання системи внутрішнього аудиту та контролю.

Створення ефективної системи внутрішнього аудиту та контролю в системі казначейства має відбуватися в контексті розвитку державного внутрішнього фінансового контролю з урахуванням сучасних умов розвитку України та норм і правил Європейського Союзу. Чинна практика організації системи внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту потребує розроблення та реалізації новітніх інформаційно-програмних проектів, задоволення потреб у підготовці професійних кадрів та підвищенні їх кваліфікації, посилення наукового потенціалу. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності діяльності органів Казначейства; раціональному використанню бюджетних коштів та зміцненню фінансової дисципліни; оперативному реагуванню на виникнення або загрозу виникнення фактів неефективного використання бюджетних фінансів та фінансових порушень.

Список використаних джерел

1. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018. № 1(13). Ч.1. pp. 54–61.
2. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.
3. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

НАГЛЯД ТА АУДИТ У ПУБЛІЧНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ

У публічному акціонерному товаристві та акціонерному товаристві, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі, а також акціонерному товаристві, 50 і більше відсотків акцій (часток, паїв) якого знаходяться у статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, обов'язково утворюються комітет з питань аудиту.

Комітет з питань аудиту очолюють члени наглядової ради товариства, які є незалежними директорами. Більшість членів зазначених комітетів повинні становити незалежні директори.

Комітет з питань аудиту це колегіальний консультативний робочий орган, який створюється для здійснення нагляду та координації у сфері внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансово-господарською діяльністю з метою сприяння Наглядовій раді компанії у реалізації стратегії сталого розвитку.

До предмета відання комітету з питань аудиту щодо організації внутрішнього аудиту належать:

- здійснення моніторингу цілісності фінансової інформації, що надаються товариством, зокрема перегляд відповідності та послідовності бухгалтерських методів, що використовуються товариством та юридичними особами, що перебувають під контролем товариства;
- перегляд не менше одного разу на рік ефективності здійснення внутрішнього аудиту та систем управління ризиками;
- надання рекомендацій щодо підбору, призначення, перепризначення та звільнення керівника відділу внутрішнього аудиту та відділу бюджету або іншого підрозділу, до компетенції якого належить питання бюджетування;
- складання проекту бюджету наглядової ради товариства та подання його на затвердження.

До компетенції комітету з питань аудиту щодо зовнішнього аудитора (аудиторської фірми), залученого товариством, належать:

– надання рекомендацій наглядовій раді щодо підбору, призначення, перепризначення та звільнення зовнішнього аудитора та умов договору з ним;

– контроль незалежності та об'єктивності зовнішнього аудитора відповідно до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг;

– встановлення та застосування офіційного визначення політики, видів послуг, які не підлягають аудиту та які виключені або допустимі після перевірки комітетом або допустимі без рекомендації комітету;

– перегляд ефективності процесу зовнішнього аудиту та швидкості реагування керівництва на рекомендації, надані у письмовій формі зовнішнім аудитором (аудиторською фірмою);

– дослідження проблем, що можуть бути підставою для будь-якого звільнення зовнішнього аудитора (аудиторської фірми), та надання рекомендацій щодо будь-яких необхідних дій.

Тому, створення аудиторського комітету є передумовою формування ефективного нагляду та координації у сфері контролю за фінансово-господарською діяльністю товариства.

Шевченко С. О.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ОБЛІК МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

На сьогодні в обліково-економічному середовищі нашої держави відбуваються активні трансформаційні процеси, котрі, в свою чергу торкнулися організації та ведення бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору. Бухгалтерський облік в установах державного сектору є організаційно відокремленим від обліку комерційних підприємств і потребує застосування окремих підходів до його вивчення. Зокрема це і стосується розгляду питань, пов'язаних з обліком запасів.

Оснoву трансформaцiйних процесiв облiкових операцiй в державнoму секторi становить впровадження Нацiональних стандартiв (положень) бухгалтерського облiку державного сектора (далi НП(С)БОДС).

У процесi своєї дiяльностi кожна устанoва, органiзацiя використовує запаси. Основним нормативним документом, який регулює порядок облiку запасiв загалом, i МШП, зокрема, є НП(С)БО 123 «Запаси». В цьому стандартi не визначено, якi матерiальнi цiнностi входять до складу МШП.

Згiдно з Порядком № 1219 до складу МШП належать предмети, якi використовуються не бiльше одного року або протягом операцiйного циклу, якщо вiн бiльше одного року, а саме:

- знаряддя лову (трали, неводи, сiтi тощо);
- пилки, сучкорiзи, троси для сплаву;
- спецiальнi iнструменти та спецiальнi пристосування для серiйного i масового виробництва певних виробiв або для виготовлення iндивiдуальних замовлень;
- предмети виробничого призначення, обладнання, що сприяє охоронi працi, предмети технiчного призначення, якi не можуть бути вiднесенi до необоротних активiв;
- господарський iнвентар – предмети конторського та господарського облаштування, столовий, кухонний та iнший господарський iнвентар, предмети протипожежного призначення;
- господарськi матерiали, що використовуються для поточних потреб установ (електричнi лампи, мило, щiтки тощо);
- iншi предмети, зокрема смарт-картки.

Слiд звернути увагу, що iз запровадженням Плану рахункiв бухгалтерського облiку в державнoму секторi №1203 та Методичних рекомендацiй зi сiвставлення субрахункiв бухгалтерського облiку та перенесення залишкiв №1127 до складу МШП почали вiдносити канцтовари, а також бланки документiв (у тому числi бланки посвiдчень, студентських квиткiв, документiв про освiту тощо), якi не належать до бланкiв суворої звітностi, тобто фактично всi господарськi матерiали (окрiм будiвельних матерiалiв та медикаментiв) i канцелярське приладдя, якi ранiше облiковувалися на субрахунку 234 «Господарськi матерiали i канцелярське приладдя», тепер вiдносяться до складу МШП. На нашу думку, так i повинно бути, оскiльки всi

вищеназвані активи відповідають всім вимогам, які висуваються до МШП.

Таким чином, вивчивши нормативно-правове забезпечення та проаналізувавши практичну діяльність установ державного сектору, ми дійшли висновку, що з запровадженням в дію національних положень стандартів бухгалтерського обліку державного сектору, які регламентують облік запасів в цілому та МШП зокрема, багато дискусійних питань знайшли своє вирішення.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

3.Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

СЕКЦІЯ 4

РИНОК ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Антонюк О. А.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У зв'язку з важкою економічною ситуацією, яка склалася в Україні в останні роки і державною кризою, питання про розвиток банків і банківської системи в цілому стає все більш актуальним.

Якщо порівняти сьогоднішні дані з 2013 роком, можна побачити, що кількість банків значно скоротилася зі 180 до 75 [1].

На банківську систему та показники діяльності банків негативно вплинули такі фактори, як політична та військова нестабільність, значна інфляція та загальна економічна дестабілізація. Також важливим фактором, що характеризує сучасний стан банківської системи є активне втручання НБУ. Не можна дати однозначної оцінки політиці «оздоровлення» банківської системи, яку проводить її головний регулятор. З одного боку, ліквідація неплатоспроможних банків та банків, які порушували українське законодавство, повинно позитивно вплинути на прозорість банківської системи. З іншого боку, надмірне зменшення учасників банківського сектору може призвести до погіршення умов та якості надання банківських продуктів.

До найбільш гострих проблем банків в сучасних умовах функціонування слід віднести наступні [2]:

- зростання недовіри до банків;
- негативний вплив політичних процесів;
- суперечливість механізму рефінансування українських банків;
- девальвація національної грошової одиниці;
- подорожчання кредитних ресурсів в Україні;
- погіршення якості кредитного портфеля банків;
- низький рівень ризик менеджменту (управління) банків.

Слід зазначити, що останнім часом простежується певне покращення у фінансовому стані банків України. Банківська система України у 2019 році отримала найбільший прибуток (59634 млн грн) і мала найвищі показники рентабельності (ROE = 34,15%; ROA = 4,35%) [3]. Слід зазначити, що високі показники прибутковості банківського сектору в 2019 році насамперед були обумовлені високоприбутковою діяльністю Приватбанку, прибуток якого склав 32609 млн грн., або 54,7% від загальної суми прибутку по системі банків України. В умовах високої прибутковості банки демонстрували й високий рівень ліквідності.

Подальша орієнтація на вкладення в цінні папери, в т.ч. в ОВДП, та довгострокові інвестиції, зростання ризику концентрації банківських операцій в державних банках, може негативно вплинути на фінансовий стан та результативність діяльності банків а також створити в майбутньому загрозу для їх стабільності. У зв'язку з цим важливого значення набуває підвищення ефективності банківського регулювання та нагляду, удосконалення ризик-орієнтованого нагляду та впровадження механізмів державного антикризового регулювання банківської системи з урахуванням системного ризику, макроекономічних шоків та глобальних викликів [4].

Найнебезпечнішим глобальним викликом є можлива фінансово-економічна криза внаслідок останньої епідемії так званого covid-19.

Тому всім банкам, НБУ слід негайно проаналізувати і прорахувати можливі сценарні варіанти таких наслідків. В першу чергу слід звернути увагу на підвищення рівня капіталізації, ліквідності, платоспроможності банків, вдосконалення ризик-менеджменту та роботи аналітичних відділів, розроблення надійних систем раннього реагування банкрутства банків, підвищення персональної відповідальності власників та керівників банків за погіршення ситуації в банку. Тільки такі невідкладні «жорсткі» міри дадуть змогу забезпечити ефективність функціонування і стабільної роботи банків України, підвищити їх системну стійкість.

Список використаних джерел

1. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.
2. Золотарьова О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України/ Золотарьова О.В., Галаганов В.О.// Проблеми економіки та політичної економії. 2017.– № 1.– С. 83–98.

3. Карчева Г. Т. Фінансовий стан банків України в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи / Г. Т. Карчева // Ефективна економіка. 2020.–№3.– <http://www.economy.nayka.com.ua>

4. Vasiljeva T., Stadnyk A. (2019) Innovative Approaches to Evaluation of Concentration of the Banking System as a Basis of Improving the State Crisis Management. Marketing and Management of Innovations, vol. 1, pp. 302–313.

5. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Белянко Л. Л.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Формування стійкої фінансової інклюзії відбувається у трьох взаємопов'язаних площинах – доступність фінансових послуг, фінансова грамотність, а також захист прав споживачів, як гарантія безпечного, прогнозованого та якісного надання послуги, забезпеченої третьою стороною [1].

Проблема захисту прав споживачів фінансових послуг на сьогодні залишається відкритою, її розв'язання полягає у розробці та дотриманні відповідного законодавчого і нормативного забезпечення не лише в банківській системі, але й в цілому на фінансовому ринку, що дозволить гарантувати ринок безпечних та надійних фінансових послуг. Так, в Україні захист прав споживачів фінансових послуг донедавна відбувався лише в загальному контексті захисту прав споживачів та був не врегульованим законодавством.

Зокрема, згідно Закону України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 р. [2], який покликаний захистити права боржника шляхом надання достовірної та повної інформації про кредитні продукти, банки все ж продовжували порушувати вимоги щодо наступних питань. По-перше, понад 10 % усіх рекламних матеріалів

обходили заборону реклами нульової процентної ставки за кредитом. По-друге, у 98 % випадках клієнт не отримував повної письмової інформації про кредит, зокрема, реальну річну ставку та орієнтовну річну вартість кредиту [1].

Упродовж останніх років захистом прав споживачів фінансових послуг в Україні не опікувався жоден із держорганів. Як наслідок, тільки за 2018 рік і лише Національний банк України отримав понад 13 тис. скарг від споживачів, обурених якістю фінансових послуг. Водночас через відсутність відповідного мандату НБУ не мав можливості ані попередити порушення, ані вжити заходів до порушників [3]. Ключовими проблемами, з якими стикнувся національний регулятор, були: нав'язування непотрібних послуг (страховок, додаткових платіжних продуктів тощо), оманлива інформація про вартість фінансових послуг, зміна процентних комісій без попередження, розкриття персональних даних.

У вересні 2019 року ситуація змінилася. У першому читанні було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг» (до цього – законопроект № 1085-1). Ухвалений Закон покладає на НБУ зобов'язання із захисту прав споживачів фінансових послуг та надає йому інструменти регулювання поведінки учасників фінансових ринків щодо клієнтів.

Отже, Україна стала 120-ю країною світу, де держава забезпечуватиме захист прав споживачів фінансових послуг. А Національний банк України став 98 центральним банком у світі, який реалізуватиме цю функцію [3].

Законом передбачено обов'язкове розкриття інформації про реальну вартість фінансових продуктів та послуг. Оманливо вказані відсотки за кредитами як банків, так і небанківських фінансових установ стануть неможливими після появи спеціального уніфікованого формату розкриття інформації. Також буде усунено нав'язування фінансовими установами непотрібних послуг, зміну істотних умов договорів без попереджень чи в односторонньому порядку, а також передачу персональних даних третім особам.

Крім того, у НБУ вже створений профільний підрозділ, Управління захисту прав споживачів фінансових послуг, який відповідає на скарги споживачів, розробляє відповідну нормативну базу, встановлює вимоги до прозорості та достовірності інформації, яку банки та небанківські установи розкривають, а також проводить перевірки установ.

Список використаних джерел

1. Бережна Л. В., Снитюк О. І. Шлях до стійкої фінансової інклюзії в Україні: аналіз актуальних проблем / Бережна Л. В., Снитюк О. І.// Фінанси та оподаткування.– №2 (84). 2019.– С. 71–80.
2. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016. №1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/ukrayina-stala>
4. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Гвоздь В. С.,

Київський національний торговельно-економічний університет

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ НАДАННЯ ДЕПОЗИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах підвищення ефективності функціонування ринкової інфраструктури, шляхом забезпечення її відповідності загальносвітовим тенденціям, набуває вагомого значення. Динамічні якісні зміни спостерігаються і у банківській системі

Депозитні послуги, що надаються банківськими установами, мають неоціненне значення, оскільки ефективність банківської діяльності залежить від обсягів і структури ресурсів, які в більшій мірі формуються за рахунок тимчасово вільних коштів фізичних та юридичних осіб, а не власних. Можливості комерційних банків у залученні коштів регулюються НБУ. Так, згідно з показником платоспроможності банку, нормативне значення якого встановлює НБУ, залученні та позиченні кошти не повинні перевищувати розмір власного капіталу більше ніж у 12 разів [1, с. 87].

В основному, кредиторами банківських установ є фізичні особи, які формують не лише банківські ресурси, а і довіру до установ і до банківської системи загалом. Досвід зарубіжних країн підтверджує,

що депозити фізичних осіб є найбільш стійким ресурсом, але разом з тим і найбільш вразливим: в окремих випадках він може створювати загрозу не лише для одної установи, а й для всієї банківської системи. Тому слід удосконалити надання депозитних послуг з метою уникнення депозитних ризиків як банківськими установами, так і вкладниками.

Для того, щоб визначити шляхи вдосконалення надання депозитних послуг в Україні, пропонуємо виділити такі сегменти, які потребують змін чи удосконалення.

Розширення асортименту банківських послуг. Для того, щоб такі банківські послуги, як депозитні, користувались попитом серед населення, необхідне не лише вдосконалення існуючої пропозиції, а й розроблення нової, яка б відповідала міжнародним тенденціям розвитку в даній галузі. Сьогодні, сучасна банківська практика містить велике різноманіття депозитів, з метою якомога повніше забезпечити попит клієнтів і залучити їх заощадження на депозитні рахунки.

Одним з важливих елементів при наданні депозитної послуги є відсоткова ставка. Досвід зарубіжних країн демонструє механізм варіювання відсоткової ставки за депозитом в залежності від суми вкладу: чим більшою є сума, тим більшим відсоток. Даний елемент депозитної політики банківських установ використовується з метою стимулювання заощаджень. Особливо часто дані заходи застосовуються по відношенню до вкладів на тривалий термін.

Менеджмент. Питання удосконалення надання депозитних послуг стосується змін у сфері менеджменту установи. Це може здійснюватися через рекламу, тому що через велике різноманіття її видів, її використання може мати вплив на велику кількість людей. Ще одним перспективним і сучасним методом комунікаційної політики банку є мерчандайзинг. Банківський мерчандайзинг – це одна із складових маркетингу та інструментів збутової політики, направлена на збільшення обсягу продажу банківських продуктів. Він являє собою комплекс заходів щодо розробки та реалізації методів із залучення нових клієнтів та просування банківських продуктів і послуг на ринку [2].

Система гарантування вкладів. Система гарантування вкладів є важливою складовою стабільності економіки. Наявність даної системи в країні запобігає виникненню кризових явищ. Захищаючи інтереси вкладників, вона створює відчуття безпеки і стимулює населення інвестувати власні заощадження. З метою підвищення довіри до банків, зарубіжні країни підвищили суми гарантій закладами. Наприклад, у США гарантоване державою страхове

покриття банківських вкладів було збільшено зі 100 до 250 тис. дол. Міністри фінансів країн ЄС схвалили поетапне підвищення мінімальних гарантій по приватних вкладах [3].

Одним із напрямків удосконалення безпосередньо системи гарантування вкладів є встановлення диференційованих сум відшкодувань залежно від відсоткової ставки за вкладом та сумою вкладу. Подібна практика застосовується у Великобританії, де сума не є фіксованою, а варіюється, в тому числі, залежно від установи.

В загальному, банкам необхідно забезпечити ефективне комплексне обслуговування клієнтів на високому рівні, оскільки залучені ресурси мають вагомe значення не тільки в системі ресурсного забезпечення установ а й економіки в цілому.

Список використаних джерел

1. Азаренкова Г.М. Управління фінансовими ресурсами банку [Текст]: монографія / Г.М. Азаренкова, І.І. Біломістна, В.Г. Сословський. – Київ: УБС НБУ, 2012.– 179 с.

2. Удосконалення якості депозитних продуктів та послуг як вагомий аспект модернізації депозитної діяльності українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users F/Downloads/inek_2013_6_65.pdf](file:///C:/Users/F/Downloads/inek_2013_6_65.pdf)

3. Удосконалення системи гарантування вкладів в умовах сучасної фінансової кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream>

Гербич Л. А., Еркес О. Є.,

Київський національний торговельно-економічний університет

СИСТЕМА ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ЧЛЕНІВ КРЕДИТНИХ СПІЛОК: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Система гарантування (страхування) вкладів є невід’ємною складовою економічних систем більшості країн світу, що відіграє важливу роль у забезпеченні їх фінансової стабільності. Ці системи,

переважно, охоплюють вклади в банках, проте в багатьох країнах система гарантування захищає й вкладників інших фінансових установ, зокрема, кредитних спілок.

В Україні на сьогодні функціонує система гарантування вкладів тільки для банків. Разом з тим, гарантування вкладів в кредитних спілках України до цього часу на державному рівні не забезпечується. При цьому в країні діють добровільні організації кредитних спілок, які сприяють підтримці їх фінансової стабільності та підвищенню довіри до них, зокрема, Об'єднання кредитних спілок «Програма захисту вкладів», Стабілізаційний фонд Національної асоціації кредитних спілок України (НАКСУ). Проте до їх функцій не входить безпосереднє гарантування коштів вкладників[1].

Системи гарантування вкладів в кредитних спілках активно розвиваються в багатьох країнах. Зокрема, США мають дві федеральні системи страхування вкладів. Захист депозитів у банках та ощадних асоціаціях забезпечує Федеральна корпорація страхування вкладів. Захист коштів вкладників у кредитних спілках забезпечується окремим органом – Національною адміністрацією кредитних спілок (NCUA). Національна адміністрація кредитних спілок (NCUA) була створена Конгресом США в 1970 році. Це незалежне федеральне агентство, яке страхує вклади у федеральних страхових кредитних спілках, захищає власників кредитних спілок, а також регулює діяльність федеральних кредитних спілок [2].

Усі кредитні спілки на федеральному рівні та більшість державних кредитних спілок застраховані NCUA через Національний фонд страхування кредитних спілок (NCUSIF). NCUSIF страхує вклади на суму до 250 000 доларів США. Вклади державних кредитних спілок у дев'яти штатах також відшкодовуються місцевими корпораціями страхування понад федеральний ліміт [3].

Канадські провінційні кредитні спілки є обов'язковими членами провінційних фондів страхування вкладів, тоді як банки та федеральні кредитні спілки є членами Канадської корпорації страхування вкладів (CDIC). Усі канадські страховики депозитів фінансуються за авансовою формою. Відповідно до цього підходу кожен член фінансової установи здійснює регулярні фінансові внески для створення колективного фонду, який призначений для погашення будь-яких майбутніх претензій [4]. В Канаді існує 9 провінційних систем страхування вкладів для кредитних спілок [3].

Всі уряди провінцій Західної Канади в даний час мають законодавчі режими, які забезпечують необмежене страхування вкладів своїх провінційних кредитних спілок. Вкладники інших провінційних кредитних спілок мають максимальне покриття від 100 000 до 250 000 канадських доларів. Федеральні кредитні спілки та банки підлягають страхуванню вкладів у розмірі 100 000 канадських доларів [4].

Ідея запровадження системи гарантування депозитних вкладів кредитних спілок в Україні не нова і неодноразово обговорювалась як в парламенті, так і на заходах, що організовуються НБУ, ФГВФО, а також на інших рівнях. Нового поштовху для висвітлення проблем захисту вкладів членів кредитних спілок надало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» від 12 вересня 2019 року № 79-IX (Про «спліт»), згідно якого повноваження щодо регулювання та нагляду за діяльністю кредитних спілок передається Національному банку України.

Список використаних джерел

1. Національна асоціація кредитних спілок України. URL:<http://www.unascu.org.ua>
2. The National Credit Union Administration. URL: <https://www.ncua.gov>
3. International Association of Deposit Insurers. URL: <https://www.iadi.org/en>
4. McDonald R. (2017) Credit Union Deposit Insurance Policy – 1/2 – Overview, History, Pros&Cons. URL: <https://www.cleanwest.com/publications/credit-union-deposit-insurance-policy-overview-history-pros-cons>
5. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка. Київ:– Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

КОНТРОЛІНГ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Необхідність державного регулювання страхової діяльності зумовлене рядом причин. По-перше, страхування, виступаючи одним із видів комерційної діяльності, виконує важливу соціальну функцію – захист інтересів фізичних, юридичних осіб і держави в цілому від непередбачуваних несприятливих подій, які можуть спричинити шкоду життю, здоров'ю, майновим інтересам страхувальників і третіх осіб, навколишньому природному середовищу тощо. По-друге, страхування є важливим елементом фінансової системи держави, адже грошові кошти, які знаходяться в розпорядженні страховиків, складають значну частину фінансового ринку, і виступають не лише як гарантія фінансової стабільності суспільства, але й можуть бути використані в якості інвестицій у різні галузі народного господарства.

Основною метою державного регулювання страхової діяльності є забезпечення формування та розвитку ефективно функціонуючого ринку страхових послуг, створення необхідних умов діяльності страхових компаній різних організаційно-правових форм, захист інтересів страхувальників, страховиків, третіх осіб. Державне регулювання повинне стимулювати до успішної діяльності страхові компанії, які мають потужну фінансову та матеріальну базу, тобто можуть гарантувати, з великою долею імовірності, виконання взятих на себе зобов'язань. Тому процес державного регулювання діяльності страховиків спрямований, в першу чергу, на забезпечення їх платоспроможності, що є одним із основних елементів фінансової стійкості страхових компаній.

Слід зазначити, що поняття «платоспроможність» та «фінансова стійкість» охоплюють багато факторів, тому вирішення проблеми забезпечення платоспроможності страховиків та їх фінансової стійкості потребує комплексного підходу. З огляду на це вважаємо, що саме контролінг може бути тим механізмом, застосування якого забезпечуватиме, з одного боку, здійснення страховою компанією комплексу функцій з управління елементами її фінансової стійкості, а, з іншого державі «контролювати» рівень платоспроможності страховика.

Суть контролінгу платоспроможності страхової компанії полягає у системній координації та інтеграції різновекторних напрямів її діяльності з метою ухвалення правильних управлінських рішень, вироблення альтернативних підходів для забезпечення економічного зростання та ефективного формування грошових потоків шляхом синтезу елементів планування, прогнозування, обліку, аналізу та контролю з використанням даних комплексної інформаційної системи з метою забезпечення платоспроможності в поточному періоді та в перспективі, тобто прогресивного розвитку страховика в умовах ринкового середовища, посилення конкуренції й впливу на його діяльність дестабілізуючих факторів.

Отже, контролінг платоспроможності є одним із основних інструментів державного регулювання діяльності страхових організацій. Це обумовлюється тим, що платоспроможність та фінансова стійкість є головними умовами життєдіяльності, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності страхової компанії. Саме платоспроможність та фінансова стійкість характеризують ефективність страхової, фінансової та інвестиційної діяльності страховика, містять необхідну інформацію для інвесторів, а також відображають здатність страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями. Як свідчить практика, фінансово стійкі та платоспроможні страхові компанії мають переваги перед іншими страховиками в залученні страхувальників, інвестицій, підборі кваліфікованих кадрів. Окрім того, вони не вступають в конфлікт з державою через сплату податків і зборів, неподаткових платежів та з суспільством – через здійснення страхових виплат (відшкодувань), виплату заробітної плати, дивідендів.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2 Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp.– 54–61.

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДІВ ПРИВАТНИХ ІНВЕСТОРІВ ТА ВЕНЧУРНИХ ФОНДІВ

В умовах активізації громадянських свобод, боротьби за захист споживача на ринку фінансових послуг все більш значимою стає роль приватного інвестора. Приватні інвестори є основою для формування і функціонування інститутів спільного інвестування (ІСІ) – інвестиційних фондів, роль яких у фінансовому забезпеченні суспільного розвитку у світі важко переоцінити.

Згідно визначенню Уїльяма Шарпа, інституційні інвестори – це організації, які емітують свої зобов'язання в обмін на залучені кошти, а потім вкладають ці кошти в фінансові інструменти [1]. Згідно Законодавства України, «інститут спільного інвестування – корпоративний або пайовий фонд» [2].

Проте, адекватне використання термінології інвестиційних фондів є важливою як для залучення інвестицій до фондів, так і захисту прав інвесторів.

Так, у непрофесійних інвесторів та студентів виникає питання: чи є суб'єктом фінансового ринку в Україні фонд приватних інвесторів / інвестицій? Чи можна віднести його до венчурних фондів?

Законодавство України не дає визначення фонду приватних інвесторів і не виділяє його як окремий суб'єкт фінансового ринку.

На інвестиційних форумах та в науковій літературі фонд приватних інвесторів розуміють як: а) венчурний фонд; б) благодійний фонд; в) фонд прямих інвестицій. Вочевидь, ці поняття не є тотожними.

Так, венчурний фонд (англ. Venture fund) – інвестиційний фонд, що орієнтований на роботу з інноваційними проектами («стартапами») і використовується як метод їх фінансування [3]. В той час як благодійний / приватний фонд (англ. Private charitable foundation) визначається як незалежна юридична особа, створена для виключно благодійних цілей.

Професійні учасники фондового ринку використовують терміни «приватний інвестиційний фонд» (англ. Private equity fund), «приватний інвестиційний радник» у значення фонд, створений на кошти однієї особи або сім'ї [4].

Глобальні стандарти результативності інвестування (англ. Global Investment Performance Standards, GIPS) застосовують Положення про приватний капітал GIPS до фондів, які є корпоративними, приватними, закритими фондами фіксованого періоду (англ. Private equity fund) [5].

Законодавство України трактує венчурний фонд як «недиверсифікований інститут спільного інвестування закритого типу, який здійснює виключно приватне розміщення цінних паперів інституту спільного інвестування серед юридичних та фізичних осіб».

Таким чином, визначення законодавством України венчурного фонду фактично відповідає зарубіжному аналогу «приватного інвестиційного фонду» (англ. Private equity fund), а не венчурного фонду (англ. Venture fund). Цей висновок підтверджують українські компанії з управління активами (КУА): «Венчурний фонд забезпечує комплексне рішення завдань з консолідації активів, використання податкових пільг ІСІ, надання позик підприємствам, корпоративними правами яких володіє Фонд, отриманню офіційного доходу фізичною особою – учасником Фонду, виплаті доходу у вигляді дивідендів власникам Фонду, централізованого управління активами холдинг [6].

З нашої точки зору, венчурні фонди – це метод фінансування інноваційних проектів / стартапів, а венчурні ІСІ – це інструмент для оптимізації оподаткування бізнесів вже розвинених.

Список використаних джерел

1. Sharpe, William F., Gordon J. Alexander and Jeffrey V. Bailey, Investments, prentice-Hall, 1999.

2. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5 липня 2012 року № 5080-VI [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>

3. British Venture Capital Association (BVCA): Офіційний сайт асоціації. – Режим доступу: <https://www.bvca.co.uk/>

4. Dragon-Capital: Офіційний сайт компанії [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://dragon-capital.com/ua/what-we-do/private-equity/>

5. Guidance Statement on Private Equity [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://www.gipsstandards.org>

6. Pro Capital Group: Офіційний сайт холдингу. – Режим доступу: <https://pro-capital.ua/ua/services/>

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ

В Україні поглиблюється процес розбудови бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів. Постановою КМУ №625 від 17.07.2019 року запроваджені вимоги щодо підготовки фінансової звітності за МСФЗ підприємствами, які надають фінансові послуги. Станом на 30.09.2019 року в країні функціонує 1140 підприємств – кредитних спілок, ломбардів, лізингових, факторингових, страхових компаній, установ накопичувального пенсійного забезпечення, тощо, яким необхідно створити систему бухгалтерського обліку, адекватну вимогам міжнародних стандартів. Інноваційною складовою процесу реформування є застосування таксономії фінансової звітності, яка має забезпечити відповідний МСФЗ склад статей і показників фінансової звітності, що підлягають розкриттю зовнішнім і внутрішнім користувачам. Першим звітним періодом, за який фінансові установи зобов'язані подати фінансову звітність на підставі таксономії за міжнародними стандартами в електронній формі, є 2020 рік.

З 01 липня 2020 року державне регулювання та нагляд за діяльністю страхових, лізингових, фінансових компаній, кредитних спілок, ломбардів, бюро кредитних історій здійснюватиме НБУ, який в межах своїх повноважень створить правила складання та подання звітності про їхню діяльність, вимоги щодо обсягу та строків оприлюднення такої звітності. Враховуючи, що банки практично завершили процес імплементації міжнародних стандартів у свою систему обліку та звітності, фінансовим установам було б доречно використати їх досвід.

Статистичні показники діяльності фінансових установ за 2017–2019 роки демонструють позитивні тенденції щодо їх кількості та обсягів наданих послуг. Зокрема, за 9 місяців 2019 року відбулося збільшення активів фінансових компаній на 24,3% при одночасному зменшенні власного капіталу на 1,2%; обсяг наданих фінансових послуг збільшився порівняно з відповідним періодом минулого року на 29,6%. Оскільки особлива активність спостерігалася у сфері надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту –

зростання на рівні 57%; лізингових і факторингових послуг – на 68,5% та 34,4%, відповідно розглянемо основні аспекти реформування системи обліку в частині фінансових активів.

Основоположним елементом побудови системи бухгалтерського обліку є Облікова політика, яка визначає конкретні принципи, правила та практики, застосовувані фінансовою установою при поданні фінансової звітності. Зважаючи на те, що в теперішній час залишається чинним План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу зобов'язань, затверджений наказом Мінфіну України від 30.11.99. № 291, який не відповідає сьгоднішнім потребам фінансових установ, вбачається доцільним окремим розділом Облікової політики кожної фінансової установи передбачити внутрішній план рахунків, що віддзеркалює специфіку діяльності фінансової установи та рекомендації МСФЗ. Особливо ретельно професійні судження управлінського персоналу в цьому напрямку мають стосуватися класифікації фінансових активів відповідно до обраних бізнес-моделей управління фінансовими активами згідно з МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» та ризиків, які ними генеруються. Використання тільки одного рахунку для обліку всіх резервів під зменшення корисності фінансових активів знижує інформаційні можливості обліку та звітності для управління ризиками. Так само існуючі рахунки дебіторської заборгованості нівелюють економічну сутність фінансових активів, що властиві статутній діяльності фінансових установ та інформаційно обмежують аналітичну складову процесу управління.

Важливою в процесі розбудови обліку фінансових установ є імплементація МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» та можливості застосування ефективної ставки відсотка до кожного виду фінансового активу у різних фінансових установах. На окрему увагу заслуговує підхід, який використовуватимуть фінансові установи при визначенні справедливої (ринкової) ставки процента за фінансовим інструментом і системи рахунків для обліку дисконтів та премії за ними та обґрунтуванні застосування справедливої вартості інструментів капіталу та боргових фінансових активів.

Крім зазначеного вище, на нашу думку в існуючому Плані рахунків недостатньо використовуються можливості позабалансових рахунків як інструменту реалізації методу обліку «на дату розрахунку», управління умовними активами та зобов'язаннями і грошовими потоками фінансової установи. Ще одним недоліком існуючого Плану рахунків є труднощі визначення балансової вартості

однорідних фінансових активів для подання їх у Звіті про фінансовий стан за відповідними класами, що певною мірою знижує контрольну функцію бухгалтерського обліку. До того ж, МСБО 1 «Подання фінансової звітності» звертає увагу на те, що для фінансових установ подання активів і зобов'язань в порядку зменшення чи збільшення ліквідності надає більш доречну інформацію, ніж поділ на поточні та непоточні, тому використання синтетичних рахунків для обліку поточних та довгострокових активів і зобов'язань для них є неактуальним. Якщо припустити, що НБУ висуватиме до фінансових установ тожонні з банками вимоги до оприлюднення статистичної звітності, то модернізація системи синтетичних рахунків має відбуватися в першу чергу з боку НБУ з метою зіставності даних фінансових установ та дотримання єдиної ідеології побудови облікової системи.

Ротова Т. А.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИКІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Сьогодні, коли Всесвітня організація охорони здоров'я визнала ситуацію із короно вірусом як пандемію, життя вимагає від всіх людей, різних сфер бізнесу суттєвого переформатування роботи.

Згідно з рішенням Уряду нашої країни страхові компанії віднесено до таких суб'єктів, які продовжують свою діяльність під час карантину і виконують свої зобов'язання перед страхувальниками та постраждалими.[1]

Враховуючи ситуацію, яка склалася, та з метою захисту життя і здоров'я людей, офіси вітчизняних страхових компаній максимально перейшли в онлайн режим. У більшості з них детальна інформація про це викладена на сайті. Зазначимо лише кілька напрямів.

По-перше, змінилися форми комунікації із клієнтами. Так, компанії перейшли на телефонне спілкування та електронні канали зв'язку. Консультації у провідних страховиків надаються цілодобово. По-друге, організовано дистанційний прийом споживачів із сучасними каналами зв'язку: чат боти, Telegram. Доречні рекомендації

страховиків встановити відповідні мобільні додатки. По-третє, більшість страховиків дозволяє надавати копії документів (скани, фотокопії) онлайн, а оригінали документів готові приймати після закінчення карантину. По-четверте, наприклад для огляду автомобілю, не вимагають приїжджати до офісу і пропонують у зручний для клієнта час і місце самим приїхати. У міжнародній страховій практиці випадки захворювань, що пов'язані із епідеміями або пандеміями і вимагають застосування карантинних заходів, як правило, є форс-мажором і не є страховими. Тобто страховики мають законні підстави відмовити у страховій виплаті, про що зазвичай зазначається у розділі «Виключення із страхових випадків та обмеження страхування». Відмітимо, що страхові компанії не покривають витрати застрахованих, які захворіли на коронавірус, однак до моменту, поки лікарем прийнято рішення щодо направлення застрахованої особи для проведення тесту на коронавірусну інфекцію, випадок вважається страховим і супроводжується медичним асистансом за умовами договору добровільного медичного страхування.

Щодо найбільш розповсюдженого виду страхування – цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВВТЗ), то тут ситуація, з одного боку, простіша (є можливість оформлення електронного страхового полісу, електронного європротоколу), з іншого – складніше, якщо йдеться про ДТП. Страховики дозволяють надавати інформацію через Skype або Viber, повідомляти й відправляти документи, фотографії з місця події. Для чіткого виконання послідовності дій, компанії на своїх сайтах розмістили інструкцію з дистанційної передачі документів, послідовності їх правильного оформлення.

Моторне (транспортне) страхове бюро України надало поради щодо укладення договорів та врегулювання страхових подій, на своєму сайті розмістило зразки документів, які необхідно заповнювати та подавати при ДТП.[2]

З метою мінімізації контактів можна оформити дистанційно не тільки електронний поліс ОСЦПВВТЗ, а також здійснити онлайн страхування квартири, відповідальності перед сусідами.

Страхові компанії беруть участь й у соціальних ініціативах. Так «УНІКА» підтримала сервіс пасажирських перевезень Bolt з надання безкоштовних поїздок для медичних працівників.

Певні кроки зроблено і регулятором. Нацкомфінуслуг України на час карантину обмежила офлайн-прийом документів і громадян й запустила три сервіси: «Електронне звернення», «Запит на отримання

публічної інформації», «Електронна канцелярія». Авторизуватись можна за допомогою інтегрованої системи електронної ідентифікації.

Зазначимо також, що заборонено проведення органами державного нагляду планових заходів із здійснення контролю у сфері господарської діяльності, а анулювання та видача ліцензій на страхову діяльність може надаватися у режимі онлайн через Єдиний державний портал адміністративних послуг. [3]

Отже, страхові компанії продовжують надавати такі необхідні споживачам фінансові послуги та забезпечують заходи зі збереження здоров'я персоналу компаній та їх клієнтів.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2020 р. № 239. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239-2020-%D0%BF>

2. Як змінилась робота українських страховальників ОСАГО у період карантину? URL: <https://forinsurer.com/news/20/03/26/37786>

3. Розділ «Електронна взаємодія» сайту Нацкомфінпослуг України. URL: <https://nfp.gov.ua/ua/Elektronne-zvernennia.html>

4. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Сидоренко В. А.,

Київський національний торговельно-економічний університет

БАНКІВСЬКЕ ІНВЕСТИЦІЙНЕ КРЕДИТУВАННЯ

Банківське інвестиційне кредитування об'єднує в собі поняття кредиту і інвестицій. Участь банків в інвестиційному процесі в загальному вигляді передбачає:

- мобілізацію та перерозподіл банками коштів на інвестиційні цілі;
- надання кредитів інвестиційного характеру;
- вкладення коштів в цінні папери, паї, пайові участі (як за рахунок банку, так і за дорученням клієнта).

З метою активізації інвестиційного процесу, у вітчизняній та зарубіжній літературі виділяють такі принципи організації банківського інвестиційного кредитування:

- розмежування функцій і відповідальності між кредитним та інвестиційним структурними підрозділами банку, а також забезпеченню організації системи внутрішнього контролю у банку;
- розподіл процедури організації інвестиційного кредитування на різних стадіях;
- уніфікація процедури надання інвестиційного кредиту в усіх банках України;
- пріоритетність інноваційних кредитних проектів;
- системність аналізу та оцінки інвестиційної кредитоспроможності при реалізації інвестиційного проекту в довгостроковому періоді;
- ефективність інвестиційного кредитування для банку і для позичальників;
- формування ресурсної бази інвестиційного кредитування .

Реалізація цих принципів дозволить забезпечити створення належних умов для управління кредитним ризиком, а також застосування належної процедури надання інвестиційних кредитів відповідно до рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду .

Вдосконалення системи надання та погашення банківського інвестиційного кредитування реального сектора економіки повинне включати два взаємопов'язані аспекти:

- вдосконалення оцінки інвестиційної кредитоспроможності;
- формування уніфікованого механізму визначення рівня процентної ставки.

Подібний підхід дозволить забезпечити компроміс інтересів банків і підприємств реального сектора економіки, посилити роль українських банків в забезпеченні інноваційного розвитку економіки, ефективного перерозподілу ресурсів в цілях модернізації і технічного переозброєння галузей реального сектора.

З метою забезпечення необхідної пропорційності в кредитній системі України, слід розподілити ризики від інвестиційного кредитування шляхом створення спеціалізованих банків, а також розвивати інших фінансових посередників і створювати венчурні фонди.

Таким чином, можна зробити наступні висновки про пріоритети банківського інвестиційного кредитування з метою розвитку реального сектора економіки:

- держава відіграє провідну роль у визначенні пріоритетів інвестиційного кредитування;
- основними напрямками розвитку інвестиційного кредитування реального сектору економіки є фінансування стратегічно важливих галузей промисловості України;
- також важливими пріоритетами банківського інвестиційного кредитування є проведення модернізації та впровадження енергозберігаючих технологій, розвиток інфраструктури, надання фінансової підтримки малому та середньому бізнесу.

Список використаних джерел

1. Іванець І. В. Банківське інвестиційне кредитування як ключове джерело фінансування розвитку реального сектора економіки / Іванець І. В., Жолнерчик Г. Ю. // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2018.– № 1.– С. 37–44.
2. Швайдак В. М. Макроекономічне регулювання банківського інвестиційного кредитування / Швайдак В. М. // Економіка та держава. 2017.– № 1.– С. 72–75.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

Смирнова О. В.,
Київський національний торговельно-економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ КРИПТОФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Недосконалість сучасної фінансової системи в умовах переходу до цифрової економіки призвела до виникнення ряду проблем таких як гальмування економічного розвитку, виникнення специфічних проявів тонізації бізнесу та інших видів незаконної діяльності. Вирішення цих проблем пов'язано з правовими, технічними та адміністративними аспектами та полягає у створенні повноцінної цифрової фінансової системи (крипто фінансової системи) на основі державних крипто грошей. Як наслідок, управління фінансовими інструментами ринку фінансових послуг потребує революційних трансформацій.

Розвиток інформаційних технологій дозволив вирішити технічні проблеми створення, впровадження та використання крипто фінансових інструментів на основі цифрових угод (смарт-контрактів) та відповідної інфраструктури (системи блокчейн). Але невідповідність правового регулювання та системи державного управління уповільнюють процес криптивізації фінансів.

За способом створення можна виділити три групи фінансових інструментів (ФІ): готівкові гроші та паперові ФІ; цифрові ФІ; крипто ФІ. Цифрові ФІ – це електронне віддзеркалення першої групи фінансів. Фактично, цифрові фінанси – це інформація в електронному вигляді про наявність готівкових грошей та інших фінансових активів. Зокрема, до них відносяться депозитні гроші (VISA, MasterCard) та різноманітні платіжні інтернет системи та знаки (WM Transfer, UkrMoney, Payoneer, PayPal, ApplePay, Google Wallet, NETELLER, QIWI Wallet та інші)). Сутність платіжних систем полягає в цифровізації готівки чи депозитних грошей і еквівалентному їх відображенні в інтернет-гаманцях. Так, система WMTransfer (нині заборонена в Україні) широко використовується для інтернет-платежів в країнах СНД (1WMZ=1\$). Наступна група – крипто фінанси – окрема самостійна галузь ФІ, що являє собою найвищий ступінь цифровізації, тобто створення повного електронного аналога ФІ з усіма необхідними реквізитами: електронний підпис, печатка, дата та обсяг емісії, номінал, серія, номер, історія транзакцій, власник тощо.

Усталені поверхи фінансової системи (готівкові гроші, депозитні гроші, цінні папери, деривативи, високоризиковані ФІ) незворотньо трансформуються в крипто рівень, формуючи нову крипто фінансову систему (КФС). Всі типи крипто ФІ передбачають високий ступінь захищеності та потребують окремої інфраструктури, вбудованої в інтернет мережу. Цього було досягнуто за допомогою блокчейн технологій.

Система блокчейн, як інфраструктура, вбудована в інтернет, забезпечує переміщення крипто фінансових інструментів та інших цифрових угод з усіма необхідними даними та ступенем захисту (крипто угоди). До таких фінансових інструментів відносяться токени (вбудовані токени, токени-акції, токени-сертифікати та кредитні токени). Сучасні токени здебільшого мають гібридний характер з можливостями додавання безлічі властивостей. Такі ФІ створюють принципово нові засоби фінансового інжинірингу і дозволяють гнучко вирішувати широке коло фінансових проблем в державі та

корпоративній діяльності. Так, крипто актив (cryptoassets) ZRcoin поєднує в собі всі перелічені властивості токенів. Власники можуть погасити його в будь-який момент часу через обмін на діоксин цирконію (базової активності) або на акції компанії, що виробляє даний матеріал. Токен, як фінансовий об'єкт – окремий варіант більш загального поняття смарт-контракту як цілісного юридичного документу в цифровому вигляді. Фактично, смарт-контракт разом із забезпечуючою інфраструктурою (блокчейном) стає фундаментом революційних змін у фінансовій системі, державному та корпоративному управлінні і полягає у створенні повноцінного безпаперового документообігу та фінансових операцій.

Таким чином, система державного та корпоративного адміністрування, управління фінансовими та іншими ресурсами трансформується у віртуальний простір, де суб'єкти управлінської діяльності (нормативно-правові акти, крипто активи тощо) замінюються цифровими документами типу смарт-контракту, а традиційна логістика документообігу – мережевими технологіями типу блокчейна. Для зазначеного перетворення активно відпрацьовуються різноманітні механізми: адміністративні, правові, інформаційно-технологічні. У фінансовій сфері таким механізмом є первинне розміщення токенів (ICO), аналог відомого IPO.

Список використаних джерел

1. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

2. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018. № 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

3. Chugunov I., Pasichnyi M. (2018) Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. Investment Management and Financial Innovations. 15(4). pp.113–122.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Сучасний ринок фінансово-кредитних послуг – це економічний простір, регламентований державою, де виникають відносини, зумовлені рухом позикового капіталу між позичальниками і кредиторами на загальних принципах кредитування, в яких беруть участь фінансові посередники та гаранті [1]. Економічна сутність якого полягає в його спроможності об'єднати дрібні, розрізнені грошові капітали у капітал продуктивного обсягу, який може створювати додаткову вартість, забезпечувати інтереси та пріоритети господарств та сприяти зростанню добробуту населення. Через цей ринок відбувається нагромадження, розподіл і перерозподіл позикового капіталу між сферами економіки, а сукупність суб'єктів ринку, забезпечує його діяльність.

Основними учасниками фінансово-кредитного ринку виступають банки та спеціалізовані фінансово-кредитні установи (надають у позику на різних умовах вільні грошові кошти), а також іноземні кредитори. Основною вимогою до позичальників на ринку кредитних послуг є своєчасне повернення позичених коштів у повному обсязі та сплата відсотків за користування ними [2]. На сьогодні спостерігається тенденція збільшення конкуренції між кредитними установами, а саме: банками та небанківськими фінансово-кредитними установами.

Зазначимо, що науковці та практики визначають конкурентоспроможність банку як здатність банку набувати чи володіти тими якостями, властивостями, тобто конкурентними перевагами, які сприятимуть забезпеченню його прибуткової діяльності, фінансової стійкості та розвитку. Головними властивостями поняття «конкурентоспроможність банку» є:

– конкурентоспроможність банку формується під впливом факторів зовнішнього і внутрішнього середовища: ресурсного та інформаційного потенціалу, умов функціонування, вимог споживачів, видів банківських продуктів та послуг, а відтак – зазнає постійних кількісних і якісних змін, які відбуваються в певних часових рамках;

– конкурентоспроможність банку має стратегічний характер, тобто постійно існує орієнтація на її підвищення у довгостроковій перспективі та необхідність розробки банком відповідних концептуальних підходів щодо передбачення та розвитку перспективних напрямків його діяльності;

– конкурентоспроможність банку тісно пов'язана з ефективністю його діяльності, оскільки наявність конкурентних переваг не дає гарантії виходу на нові позиції чи утримання наявних, натомість високоефективний процес управління банківськими ресурсами та наявність дієвої системи адаптації до змін ринку визначають можливості банку щодо нарощування обсягу прибутку та подальшого розвитку. Також, може бути визначена як абсолютний параметр діяльності банку, оскільки останній може бути більшою чи меншою мірою конкурентоспроможним за окремими напрямками діяльності чи на конкретному рівні, що вказує на відносність займаної конкурентної позиції на ринку;

– щоб оцінити, наскільки конкурентоздатним є банк, необхідно визначити ключові змінні (чинники), що впливають на його розвиток та визначають конкретні заходи задля досягнення успіху на ринку кредитних послуг [3].

Таким чином, конкурентоспроможність банків на ринку фінансово-кредитних послуг у всіх випадках є категорією динамічної. Її зміна в часі обумовлена як зовнішніми, так і внутрішніми факторами, значна частина яких може розглядатися в якості керованих параметрів. Крім того, конкурентоспроможність відображає ефективність використання економічного потенціалу банківської установи й по суті формує комплексну оцінку її позиції на ринку кредитних послуг.

Список використаних джерел

1. Мірошніченко О. Дослідження факторів конкурентоспроможності банку / О. Мірошніченко, О. Криклій // Економічний аналіз. 2012. Випуск 10 (ч.3). – С. 83–89.

2. Миськів Г.В. Сутність та структура внутрішнього механізму функціонування кредитного ринку / Г.В. Миськів // Наук. вісн. Чернівецького університету : зб. наук. пр. Вип. 694–695. – Сер. Економіка. – Чернівці: ЧНУ. 2014. – С. 22–25.

3. Коваленко В.В., Белова Ю.М. Забезпечення конкурентоспроможності банків України в умовах структурних дисбалансів економіки / В.В. Коваленко, Ю.М. Белова; Наук. вісн. ХДУ. // Економічні науки. 2016. № 20. – С. 149–152.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ РЕПУТАЦІЇ БАНКА

Позитивна репутація є важливою передумовою стабільного та довготривалого функціонування банку на ринку. Для її збереження банку необхідно сформувати ефективну систему управління ризиком репутації, значну роль в якому відіграє організаційне супроводження. Особливість ризику репутації полягає у раптовості його настання, а тому банку доречно:

- налагодити постійний моніторинг потенційних причин втрати репутації та розробити заходи щодо її відновлення чи зміцнення, а також встановити тісні комунікаційні зв'язки зі усіма стейкхолдерами для збору та аналізу найбільш повної інформації;

- визначити, які комітети на рівні ради та правління є відповідальними за забезпечення нагляду, координації та організації управління ризиком репутації;

- чітко розмежувати обов'язки та відповідальність між суб'єктами системи управління, що здійснюють ідентифікацію, оцінку, вибір методів управління, моніторинг і контроль за ризиком репутації.

До основних суб'єктів управління ризиком репутації банку можна віднести: раду банку та його комітет з управління ризиком репутації (за наявності) або інший профільний комітет; правління банку; підрозділ внутрішнього аудиту (третя лінія оборони); підрозділи з ризик-менеджменту та комплаєнс (друга лінія оборони); підрозділ зв'язків із громадськістю, бізнес-підрозділи та підрозділи підтримки (перша лінія оборони).

На наш погляд, ідентифікація та оцінка ризику репутації є спільним завданням підрозділів першої та другої лінії оборони. Тісна співпраця між задіяними підрозділами в процесі управління ризиком репутації сприятиме формуванню підвищеної обізнаності про драйвери погіршення репутації в повсякденній діяльності банку, а також дозволить заощадити час на прийняття виважених управлінських рішень, спрямованих на пом'якшення цього ризику.

Для системно важливих банків виявляється доцільним сформувати комітет з управління ризиком репутації (в подальшому профільний комітет), який надаватиме рекомендації щодо питань репутаційного характеру, зокрема відмови від операцій і клієнтів, які

генерують значні втрати для банку. Комітет має бути підпорядкованим та підзвітним раді банку. Його роль полягатиме у: підтримці просування ідеї про мету, цінності, культуру та поведінку банку; перегляді системи управління ризиком репутації; проведенні комплексного нагляду щодо корпоративних та соціальних зобов'язань банку, відповідності підходів та стратегії, включаючи консультування ради банку та правління з цих питань; гарантуванні та захисті незалежності підрозділів ризик-менеджменту та комплаєнс, включаючи діяльність їх керівників.

Профільний комітет передаватиме на обговорення правління питання, що знаходяться в межах його відповідальності та здійснюватиме контроль за їх виконанням. У окремих випадках цей комітет може делегувати свої повноваження спеціально створеним підкомітетам для аналізу окремих питань та подальшого зворотного йому звітування. Профільний комітет повинен мати повноваження проводити розслідування з будь-якого питання в межах його функцій, а також вимагати отримання інформації від всіх співробітників та керівників банку.

Головою комітету може бути співробітник банку, призначений радою. При цьому голова комітету не повинен мати вирішального голосу на його засіданні. Комітет доречно сформувати мінімум з трьох співробітників банку, члени якого мають призначатися радою. Тривалість обов'язків члена комітету може складатися до трьох років з можливістю пролонгації продовжена ще на два додаткових періоди. Членам профільного комітету доцільно збиратися щонайменше чотири рази на рік, а у випадку необхідності – частіше.

На нашу думку, крім членів комітету та голови правління банку відвідувати його засідання у будь-який час повинні мати право керівники підрозділів комплаєнсу, ризик-менеджменту, комунікацій та внутрішній аудитор. До того ж будь-який співробітник може бути присутнім на засіданні профільного комітету за запрошенням його голови.

Чітка та тісна співпраця комітету з усіма підрозділами, правлінням та радою є запорукою успішної роботи банку не тільки в поточному періоді, але і довгостроковій перспективі.

СЕКЦІЯ 5

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Абдін А.В.,

Університет митної справи та фінансів

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

В умовах глобальних викликів, пов'язаних з спалахом пандемій, значно зростає навантаження на систему охорони здоров'я у багатьох країнах світу, підвищуються вимоги до її спроможності забезпечення належної медичної допомоги, що у свою чергу зумовлює посилення уваги до її фінансування.

Існуюча впродовж багатьох років в Україні застаріла модель фінансування системи охорони здоров'я передбачала спрямування бюджетних коштів на утримання інфраструктури, а не на відшкодування фінансових ризиків населення у разі хвороби. На сучасному етапі розвитку в Україні впроваджується нова модель фінансування системи охорони здоров'я, яка має забезпечити виконання гарантій держави щодо медичної допомоги, кращий фінансовий захист для громадян у випадку хвороби, більш ефективний та справедливий розподіл публічних ресурсів та скорочення неформальних платежів.

Нова модель фінансування буде ґрунтуватися на принципах державного медичного страхування. Базова модель фінансування системи охорони здоров'я, запроваджена в Україні полягає у створенні єдиного закупівельного агентства, Національної служби здоров'я України (НСЗУ), яка виступає державним страховиком в межах чітко визначеного гарантованого пакету медичних послуг, що фінансується із загальної системи оподаткування, та яка укладає договори про медичне обслуговування населення з державними та приватними надавачами медичних послуг. Розподіл наявних фінансових і матеріальних ресурсів фокусується на потребах населення та послугах, тобто здійснюється з огляду на показники здоров'я, фінансового захисту, доступу, якості надання медичних послуг з

використанням таких механізмів: стратегічні закупівлі медичних послуг, контрахтування та стимулювання для здійснення впливу на поведінку надавачів медичних послуг.

Згідно чинного законодавства, державні фінансові гарантії надання необхідних пацієнтам медичних послуг та лікарських засобів належної якості за рахунок коштів Державного бюджету України здійснюються за програмою медичних гарантій. Обсяг коштів Державного бюджету України, що спрямовуються на реалізацію програми медичних гарантій, щорічно визначається в Законі України про Державний бюджет України як частка валового внутрішнього продукту (у відсотках) (у розмірі не менше 5 %). Видатки на програму медичних гарантій є захищеними статтями видатків бюджету [1].

ВООЗ та Світовий банк позитивно оцінив впровадження в 2016-2019 роках базової моделі фінансування системи охорони здоров'я в Україні, зокрема, за такими напрямками, як виклики, пов'язані з урядуванням у сфері фінансування охорони здоров'я; зміни фіскального простору, механізму збору доходів та пулінгу (об'єднання) ресурсів; впровадження стратегічних закупівель медичних послуг; прогрес у розробці чітко визначеного гарантованого пакету медичних послуг та ін.

У Державному бюджеті на 2019 рік на охорону здоров'я виділено 95,08 млрд грн, що на 10% більше, ніж у 2018 році. Додаткові кошти спрямовані на забезпечення необхідних змін у медичній сфері в Україні, які охоплюють: трансформацію медичної допомоги, реалізацію програм «Безкоштовна діагностика», «Доступні ліки», розбудову мережі кардіоцентрів, підвищення рівня кваліфікації медичного персоналу та ін. У Законі України «Про Державний бюджет на 2020 рік» на Програму медичних гарантій виділено 72 млрд грн, що складає 64% від бюджету на всю медичну галузь. З них: на первинну медичну допомогу — 19,1 млрд грн; на спеціалізовану амбулаторну та госпітальну допомогу за новою моделлю фінансування з 1 квітня 2020 року – 44,4 млрд грн; на екстрену медичну допомогу— 4,6 млрд грн; на медичну реабілітацію – 0,5 млрд грн; на паліативну медичну допомогу – 0,3 млрд грн.; фінансування урядової програми «Доступні ліки» (безоплатно або з незначною доплатою за електронним рецептом (терапевта, сімейного лікаря або педіатра) – 2,1 млрд грн.

Стратегічна трансформація механізму фінансування системи охорони здоров'я спрямована на зниження рівня захворюваності, отже підвищення якості життя населення, та підвищення ефективності

використання бюджетних коштів завдяки переходу від фінансування постатейних кошторисів державних установ до закупівлі конкретизованих пріоритетних медичних послуг.

Список використаних джерел

1. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України (у редакції від 20.03.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>.

2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.

3. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Адаменко І. П.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Розробка дієвої державної фінансової політики щодо розвитку людського потенціалу потребує застосування системного підходу з огляду на важливість взаємоузгодження фінансових інституцій в умовах трансформаційних перетворень. Важливим є обґрунтування концептуальних положень координації складових системи державного регулювання розвитку людського потенціалу з урахуванням економічної циклічності. Вагомим є визначення пріоритетів фінансової політики щодо створення сприятливих умов для розвитку суспільних відносин.

Враховуючи соціальну спрямованість державного та місцевих бюджетів України бюджет має визначну роль у державному регулюванні галузей, пов'язаних з основними аспектами людського розвитку. Держава як суб'єкт громадянського суспільства, здійснює

функції влади, тобто управління суспільством для забезпечення суспільних потреб. Постійне зростання суспільних витрат є базовою характеристикою сучасного розвитку світової економіки.

На даний час залишаються нерозв'язаними проблеми методологічного та методичного характеру щодо уникнення регіональних диспропорцій людського розвитку, створенні можливостей гармонізації діяльності усіх гілок та рівнів влади для досягнення встановлених загальнодержавних пріоритетів в соціальній сфері, що в умовах ринкової економіки та глобалізації означає забезпечення конкурентоздатності країни.

Тому, пошук шляхів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку людського потенціалу потребує наукового переосмислення поняття та функцій бюджету із точки зору визначення його ролі як регулятора людського розвитку, встановлення методологічних засад єдиної координаційної системи соціальної та бюджетної політики, розробки нових бюджетних механізмів.

З моменту набуття Україною незалежності все більш загострюється питання про вибір стратегії розвитку держави у довгостроковій перспективі. Актуалізація проблеми людського розвитку в умовах глобалізації є наслідком збільшення соціальної орієнтації економіки розвинутих країн із одночасним загостренням проблем нерівномірності розвитку населення країн що розвиваються. Сучасні принципи формування соціально-економічної політики демократичних держав орієнтуються на пріоритетність людського розвитку, тобто необхідності розвитку людини в інтересах людини і власними силами людини. Обрання сталого людського розвитку як однієї із цілей такої стратегії є основою подальшого розвитку українського суспільства. Досягнення цієї мети передбачає створення сприятливого з позицій людського розвитку середовища.

Сучасна парадигма цивілізаційного прогресу передбачає перехід від домінанти економічного зростання, збільшення обсягів виробництва до усвідомлення цих процесів тільки як умови досягнення головної мети – розвитку людини в інтересах людини та власними силами людини, та, в свою чергу, розуміння людського розвитку як передумови для подальшого сталого економічного зростання. Прийняття цього постулату міжнародною спільнотою означає для кожної країни необхідність зміни пріоритетів державної соціально-економічної стратегії, створення відповідного наукового та інформаційно-методичного забезпечення.

Таким чином, з моменту набуття Україною незалежності все більш загострюється питання про вибір стратегії розвитку держави у довгостроковій перспективі. Сучасні принципи формування соціально-економічної політики демократичних держав орієнтуються на пріоритетність розвитку людського потенціалу. Фінансова політика є вагомим інструментом розвитку людського потенціалу, за його допомогою держава має можливість здійснювати вплив на формування та використання фінансових ресурсів з метою задоволення суспільних потреб. Основними передумовами досягнення якісного рівня здійснення фінансового регулювання є дієвість підходів щодо використання державних фінансових ресурсів, що сприятимуть реалізації стратегічних пріоритетів розвитку суспільства. Доцільним є формування бюджетних програм, які відповідають стратегічним пріоритетам розвитку країни, є найбільш ефективними та дієвими, спроможними забезпечувати економічну стійкість у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.
2. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.
3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13).– Ч.1. pp. 54–61.
4. Чугунов І.Я. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу/ Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. //Вісник КНТЕУ. 2017.– № 3.– С. 116–132.

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Сучасний стан економіки України обумовлений як впливом ревальвації гривні, падінням промислового виробництва, непослідовною фіскальною політикою, так і зовнішніми факторами, в першу чергу, пандемією COVID-19 та втратами внаслідок тривалого карантину, що, за різними оцінками, приведуть до падіння ВВП від 3% до 10%. Страховий ринок за час відновлення незалежності України не став вагомим чинником її економічного зростання, забезпечення всеохоплюючого захисту від ризиків, фінансової стабільності, розвитку в сфері інновацій, інфраструктури тощо. У кризові періоди актуалізується одне з найбільш проблемних питань його функціонування – можливість здійснення ефективної інвестиційної діяльності, що задовольняє інтереси самих страховиків, страхувальників і держави.

Однією з об'єктивних причин цього становища є доволі невеликі порівняно з іншими країнами Західної Європи інвестиційні можливості, які в першу чергу визначаються рівнем проникнення страхування: частка валових страхових премій у ВВП України у 2018 році становила 1,4%, у той час як у Польщі – 2,83%, Франції – 10,64%, Норвегії – 5,07% [2]. Страхування життя, яке є основним постачальником «довгих» грошей для економіки, у загальній структурі валових премій в Україні в 2018 році складало 7,9%, тоді як у 2017 році – 6,7%. Така ситуація також не відповідає загальносвітовому досвіду: в Італії у 2018 році премії зі страхування життя становили 73,6% загального обсягу премій, у Китаї – 54,5%, Японії – 75,9% [3].

Страхові резерви вітчизняних страховиків у 2018 році зросли на 18,0% у порівнянні з 2017 роком, при цьому резерви зі страхування життя зросли на 11,3%, технічні резерви – на 21,9%. У порівнянні з 2017 роком збільшились загальні активи страховиків на 10,7%, з них активи, визначені законодавством для покриття страхових резервів, – на 12,7%.

У структурі активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів, традиційно переважають банківські вклади

(34,7% загальної вартості таких активів) та цінні папери, зокрема цінні папери, емітовані державою (відповідно 34,3% та 19,4%). Дещо відрізняється структура активів при представленні коштів страхових резервів: банківські вклади та цінні папери, що емітуються державою, становлять 42,1% та 28,9% [1]. Інвестиційні пріоритети вітчизняних страхових компаній відповідають характеру їх основної діяльності, оскільки страховики традиційно є консервативними інвесторами, а інвесторами, напрями та нормативи розміщення коштів страхових резервів суворо регламентуються державою з метою захисту інтересів страхувальників.

Серед нереалізованих можливостей у сфері інвестування варто назвати практично повне ігнорування можливостей передавання страхових резервів в управління компаніям з управління активами (КУА). У третьому кварталі 2019 року лише одна КУА здійснювала управління активами двох страховиків [4]. У першу чергу, це викликано нерозумінням керівниками страхових організацій переваг довірчого управління активами.

Страхові компанії на ринку цінних паперів також мають потенційно цікаві інвестиційні інструменти інвестування за умови їх запровадження. З точки зору ризику та відповідно до світової практики їх могли б зацікавити інфраструктурні облігації муніципалітетів або цільові облігації, емітовані суб'єктами публічного права (муніципалітетами) чи спеціально створеними ними юридичними особами (фондами) для залучення фінансування будівництва чи реконструкції певного інфраструктурного об'єкта.

Таким чином, інвестиційна діяльність страхових компаній тісно пов'язана із загальними тенденціями розвитку страхового ринку, станом економіки, страховою та загалом фінансовою культурою населення.

Список використаних джерел

1. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00654.pdf>

2. OECD Insurance Statistics: Insurance activity indicators: Insurance spending. – Режим доступу: <https://data.oecd.org/insurance/insurance-spending.htm>

3. World Life And Nonlife Insurance In 2018. – Режим доступу: <https://www.iii.org/publications/insurance-handbook/economic-and-financial-data/world-insurance-marketplace>

4. УАІБ: Аналітичний огляд діяльності ринку управління активами в Україні за 3-й квартал 2019 року. Страхові компанії. – Режим доступу: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/publ-ici-quart/uaib-analitichniy-oglyad-diyalnosti-rinku-upravlinnya-aktivami-v-ukrajini-za-3-y-kvartal-2019-roku-strahovi-kompaniji>

5. Волков С. Облігації місцевого рівня – шанс для оновлення інфраструктури. – Режим доступу: https://dt.ua/finances/obligaciyi-miscevogo-rivnya-shans-dlya-onovlennya-infrastrukturi-323480_.html

6. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Ватульов А.В.,

Київський національний торгово-економічний університет

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Державна фінансова політика країни потребує узгодження цілей соціально-економічного розвитку країни із цілями фінансової політики, має бути спрямована на виконання функцій соціального захисту населення. На даному етапі економічних перетворень важливим є оптимізація соціальної інфраструктури відповідно до особливостей та потреб територіальних громад, принципів субсидіарності, економічної обґрунтованості. Функціонування фінансової системи має сприяти оптимізації та спрямування фінансових ресурсів на розвиток людського капіталу, що в свою чергу буде сприяти подальшому економічному зростанню. Бюджет є вагомим інструментом регулювання соціального розвитку суспільства. За допомогою зміни розмірів таких базових показників як мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум у розрізі існуючих категорій населення, використання механізму єдиної тарифної сітки посадових окладів працівників бюджетної сфери та регулювання розміру окладу першого тарифного розряду здійснюється значний вплив на рівень доходів населення, матеріальний добробут громадян.

Податкова система країни є важливим інструментом фінансового регулювання, від виваженості податкової політики значним

чином залежать темпи економічного зростання, показники зовнішньо-економічної діяльності, обсяги залучення інвестиційних ресурсів, пріоритети соціально-економічної політики держави. Розвиток фінансової системи держави супроводжується постійним удосконаленням механізмів стимулювання соціально-економічного розвитку країни, структурними перетвореннями податкової системи, посиленням дієвості регулюючої функції податків, покращанням якісного рівня планування податкових надходжень. Вагомим завданням реалізації механізму податкового регулювання є створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та забезпечення формування необхідного обсягу доходної частини бюджету для реалізації поставлених завдань. Ефективність функціонування податкової системи певною мірою визначається рівнем поєднання та узгодженості фіскальної та стимулюючої складової. Вагомим завданням податкового регулювання як інструменту впливу на економічні процеси, є встановлення певного оптимального рівня оподаткування та механізму адміністрування податків, що забезпечать поєднання інтересів платників податків та держави.

Пріоритетними напрямками державної фінансової політики на середньострокову перспективу мають стати вдосконалення інституційного середовища фінансового регулювання, підвищення дієвості фінансово-бюджетного планування і прогнозування, поступове та виважене зростання показника монетизації, вдосконалення механізмів валютного регулювання, утримання стабільного рівня цін, посилення взаємозв'язку фінансового регулювання із циклічністю економічного розвитку, забезпечення макроекономічної збалансованості. Вагомим є подальше зміцнення ролі фінансової складової розвитку суспільства в забезпеченні збалансованого економічного зростання. Водночас, необхідним є удосконалення інституційних засад фінансового забезпечення соціальної сфери, що надасть можливість підвищити рівень соціальних гарантій держави та стійкість бюджетної системи. Перспективне фінансово-бюджетне прогнозування спрямоване на посилення ролі бюджету як інструменту регулювання економіки та соціальної сфери, сприяння збалансованому економічному зростанню, оцінці можливих соціально- економічних варіантів розвитку, що впливатимуть на стійкість фінансово-бюджетної системи.

Важливим є створення належних інституційних умов для формування ефективної фінансової системи, оптимізації механізму державного фінансового регулювання соціально-економічного розвитку країни. Фінансова політика як вагомий економічний інститут має

відігравати провідну роль в визначенні цілей, завдань структурних перетворень бюджетно-податкової, грошово-кредитної системи з урахуванням циклічної динаміки економічного розвитку. З огляду на зазначене, інституційні фінансові механізми повинні посилювати рівень адаптивності до змін екзогенних чинників впливу на економічні процеси, підвищувати роль ендогенної складової у забезпеченні економічного зростання в середньостроковій перспективі. Доцільним є підвищення дієвості координації складових фінансово-бюджетної політики.

На даному етапі вдосконалення фінансово-економічних відносин, важливим є поглиблення сутності державної фінансової політики як складової соціально-економічного розвитку країни, удосконалення положень щодо впливу інструментів державного фінансового регулювання на соціальні та економічні процеси країни враховуючи інституційні особливості фінансової системи. Необхідним є активізація інвестиційної активності суб'єктів підприємництва з підвищенням рівня ефективності капітальних інвестицій, у тому числі за рахунок використання механізмів державної підтримки та стимулюючих заходів бюджетно-податкової, грошово-кредитної політики. Потребують підвищення рівня обґрунтованості пріоритетні напрями фінансової політики виходячи з основних завдань соціально-економічного розвитку країни, циклічної динаміки економіки.

Державна фінансова політика має формуватися на основі науково обґрунтованої концепції удосконалення фінансово-економічних відносин, спрямованої на створення умов для підвищення темпів економічного розвитку країни. Важливим є поглиблення економічної сутності фінансової політики держави як інструменту економічного зростання, подальший розвиток підходів щодо вдосконалення інституційних засад державного фінансового механізму регулювання соціально-економічного розвитку країни на середньострокову перспективу.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017. №32/1.– С. 241 – 251.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика як інструмент регулювання економічних процесів / Чугунов І.Я. // зб. наук. пр. «Бюджетна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання».– Київ, Міністерство фінансів України, 2001.– С. 242–246.

4. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни / Чугунов І.Я., Собчук С.І. // Вісник КНТЕУ. 2018.– № 3.– С. 103–116.

Грабчук О.М.,
Національна Металургійна Академія України,

ФІНАНСОВІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Контекст світової економічної кризи, поглиблення деструктивних фінансових тенденцій та стагнація товарних ринків визначили чітку тенденцію до балканізації світової економіки. Основою для процесів балканізації, крім відцентрових тенденцій сучасного глобалізму, є також численні прояви національного егоїзму. Тимчасовий розрив господарчих зв'язків, викликаний пандемією COVID-19, поступово трансформується у глибинну реструктуризацію світової економіки в цілому та української економіки зокрема. Зважаючи на невизначеність тривалості означеної пандемії та, відповідно, тривалості карантину, мова йде не про згортання національного господарства (хоча за окремими оцінками втрати економіки України за 2020 рік складуть дол. 10 % ВВП, а втрати світового ВВП складуть близько 5 %), не про його спроможність витримати навантаження додаткових витрат, не про вагомі людські втрати, а про формування економіки нового типу. Економіки, що матиме набагато більшу продуктивність виробництва, ніж нині, однак сформовану на основі існуючих господарчих процесів.

Формування шостого технологічного укладу, що анонсувалося у переддень сучасної пандемії, було вкрай неефективним з точки зору вкладення капіталу та використання ресурсів. Різноманітні стартапи слугували швидше декоративним розширенням існуючих виробництв та обслуговували додаткові технологічні процеси, не мали визначальної ролі у розвитку нових технологій. Виникнення самих нових технологій спрямоване перш за все на зростання вартості

нематеріальної складової у собівартості продукції. Відтак, розвиток матеріального виробництва носив екстенсивний характер.

Подібна ситуація була прийнятною при широкому міжнародному поділі праці, коли відбувалась дихотомія розвитку національних господарств – на господарства п'ятого-шостого технологічних укладів та господарства нижчих технологічних укладів. Останні забезпечували основну частку низько технологічної продукції матеріального виробництва. Однак в умовах кризової ситуації запитуваність продукції вищих технологічних укладів різко зменшилась. Зростання закритості національних економік також виявило інший проблемний аспект сучасного економічного розвитку – національні господарства високих технологічних укладів не є стійкими до значущих впливів деструктивних «чорних лебедів» з точки зору їх функціональності. Нерівномірність розвитку національних господарств визначає, таким чином, нестійкість світової економіки в цілому.

З цієї точки зору одним із найбільш значущих наслідків впливу пандемії COVID-19 стане реструктуризація національних економік у напрямі розвитку так званих «стратегічних галузей», до яких належать виробництва сфери життєзабезпечення. Причому модифікація технологій у цих сферах відбуватиметься у двох напрямках. Перший полягатиме у насиченні технологічних процесів новітніми розробками та зростанні складності виробництва задля забезпечення ефективності використання ресурсів. Другий – у забезпеченні можливості мінімального дотримання технологій за умови виключення інноваційних розробок, створення так би мовити «резервної копії» виробництва. Створення таких дворівневих за організацією виробництв стане орієнтиром розвитку найбільш передових національних економік.

Слід також враховувати, що фінансові наслідки сучасного «чорного лебедя» за умови його достатньої тривалості можуть бути не менш руйнівними, ніж втрати під час світової війни. Суттєве зменшення рівня життя може бути не найголовнішим destructor. Введення у ринкову площину резервів як матеріальних, так і фінансових, при скороченні обсягів виробництва зменшить стійкість фінансових систем. Наразі національні фінансові ринки завмерли в очікуванні довгострокових наслідків кризи. Однак такий період відносного спокою не буде тривалим. За оптимістичного сценарію падіння фондових індексів буде супроводжуватись реструктуризацією ринків із спрямованістю на зменшення торгів похідними паперами та наступним їх вирівнюванням. Зростуть обсяги продажу дорогоцінних металів та їх курс. Зростання інфляції у відповідності до очікувань

виробників та споживачів може викликати експоненціальне падіння курсу національних грошових одиниць, особливо значуще за умов високого рівня зовнішньої заборгованості та недостатності власних резервів країни. Слід також враховувати фіскальну недостатність більшості національних економік в умовах кризи, що посилюватиметься при замиканні фінансових потоків. При цьому МВФ засвідчує високий рівень стійкості світової фінансової системи до фінансових потрясінь.

Роль держави у підтриманні сталості фінансових процесів стане основною. Причому йдеться не про використання «м'яких» регулюючих інструментів, що повинні будуть забезпечити адаптивність фінансової системи до деструктивних фінансових впливів, а про використання (і досить тривале) жорсткого директивного управління фінансовими процесами. Це особливо стосуватиметься країн, у яких накопичені фінансові резерви є недостатніми для самостійного подолання наслідків пандемії, що змушуватиме їх збільшувати зовнішні запозичення у обсязі більшому, ніж є необхідним для сплати відсотків за попередніми кредитами. Економіки, що на момент пандемії знаходились на більш високому рівні розвитку, матимуть менш руйнівні наслідки, однак їх втрати резервів будуть такими, що сталість фінансових систем значно похитнеться. Посилення ролі держави спостерігатиметься також і за рахунок усталення обмежень прав і свобод громадян, які виникають під час карантину. Подібне обмеження громадянських прав і свобод є необхідним з огляду на необхідність організаційного забезпечення карантинних заходів та враховуючи інерційність суспільного мислення та зростанням пасіонарності суспільства на фоні зменшення рівня життя.

Загалом економічні, фінансові та соціальні наслідки сучасної кризи стосуватимуться трансформації самого механізму розвитку суспільства.

Івах Н. В.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах функціонування конкурентного середовища ефективність фінансово-господарської діяльності підприємницьких структур визначається використанням ефективних механізмів формування прибутку та раціональним його розподілом.

Визначальна роль прибутку у розвитку підприємства та задоволенні інтересів його власників, працівників, інвесторів, кредиторів, а також держави визначають сьогодні необхідність дослідження питань удосконалення механізму стратегічного управління прибутком за умов фінансової і політичної невизначеності.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад визначення прибутку як складної економічної категорії та виявлення шляхів удосконалення управління ним.

Не дивлячись на важливість даної категорії, не існує єдиного підходу до визначення терміну «прибуток». За тлумаченням економічного словника, прибуток – це перевищення доходів від продажу товарів та послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; один з найважливіших показників фінансових результатів господарської діяльності підприємства [2].

Економічна роль прибутку в умовах ринку виявляється в таких рисах [3]:

- прибуток є рушійною силою функціонування та розвитку економіки, основним мотивом здійснення підприємницької діяльності;
- прагнення отримати прибуток сприяє ефективному розподілу та використанню ресурсів, впровадженню досягнень науково-технічного прогресу, скороченню витрат, поліпшенню якості продукції та її споживчих властивостей;
- прибуток є джерелом розширення суспільного виробництва, примноження національного багатства та задоволення потреб суспільства, що зростають.

Найбільш повно економічна сутність прибутку підприємства виявляється через виконувані ним функції: розподільчу, стимулюючу та оціночну.

Під механізмом управління прибутком розуміють систему основних елементів, які регулюють процес розробки і реалізації управлінських рішень в галузі його формування, розподілу й використання [1]. Головною метою управління прибутком є визначення дієвих механізмів формування за прийнятного рівня ризику та оптимального його розподілу, що спрямовані на забезпечення довгострокового розвитку та зростання ринкової вартості підприємства.

З метою ефективного управління прибутком, суб'єкту господарювання необхідно:

Спланувати необхідний рівень прибутковості від різних видів діяльності підприємства.

Визначити можливі резерви зростання прибутку та припустимий рівень ризиків, пов'язаних із операційною та фінансово-інвестиційною діяльністю підприємства.

Забезпечити надійний контроль за розподілом та використанням прибутку.

Отже, прибуток є одним із основних джерел розширення виробництва і забезпечення інших потреб підприємства, результатом показником його діяльності. З метою забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання, ефективного управління та максимізації прибутку необхідно визначити найбільш стабільні джерела його формування, пріоритетні напрями розподілу та використання.

Список використаних джерел

1. Бланк І. А. Управління прибутком / І. А. Бланк. – Київ: Ніка-Центр, 2007.– 765 с.
2. Завадський Й. С. Економічний словник / Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич.–Київ : Кондор, 2006.– 356 с.
3. Мурашко А. В. Формування і розподіл прибутку на підприємстві / А. В. Мурашко, В. В. Думенков // Економіка та управління: науковий вісник УМО. 2016.– № 1.– С. 1–12.

Катан Л.І., Зубко О.В.,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РИБНИЦТВА

Розвиток рибництва є не лише необхідною складовою державної аграрної політики щодо збільшення рівня споживання населенням, але й важливим стратегічним напрямом диверсифікації агробізнесу та розширення зайнятості населення. Однак, економічні та соціальні проблеми розвитку сільськогосподарського виробництва країни негативно вплинули на фінансове забезпечення галузі рибництва.

Згідно із Законом «Про аквакультуру», рибництво (аквакультура) – це є сільськогосподарська діяльність із штучного розведення, утримання та вирощування об'єктів аквакультури у повністю або частково контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції (продукції аквакультури) та її реалізації, виробництва кормів, відтворення біоресурсів, ведення селекційно-племінної роботи, а також надання рекреаційних послуг.

Проте, не дивлячись на те, що проблеми розвитку рибного господарства є предметом багатьох наукових досліджень, багато

важливих питань через відсутність належного фінансування залишаються невирішеними. Зокрема, проблеми фінансового забезпечення розвитку та адаптації рибництва і рибопереробної галузі до сучасних умов господарювання.

З урахуванням потенційних можливостей розвитку рибного господарства України, стратегічної важливості його для гарантування продовольчої безпеки країни, а також необхідності відродити імідж України як великої морської та рибогосподарської держави, необхідно відродити галузь на новому рівні. Це потребує впровадження інноваційних досягнень, спрямування в галузь значних фінансових ресурсів. Досягнення зазначених цілей можливо за умов поліпшення інвестиційного клімату, перегляду існуючих положень щодо кредитування підприємств галузі та підтримки галузі на державному рівні.

У жовтні 2016 року було підписано Закон (№1530-VIII) «Про ратифікацію Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком». Ця угода є першим ефективним кроком в розширенні фінансового забезпечення розвитку галузі рибництва. Вона спрямована на підтримку аграрного сектора, зокрема, окремим напрямом в ній виділено фінансування підприємців аквакультури та рибного господарства. В цілому угода передбачає можливість залучити 400 млн. євро на 12 років з 4-річним пільговим періодом. Відповідні кошти планується спрямувати на модернізацію рибного господарства і аквакультури в Україні.

У лютому 2017 року відбулася перша в Україні конференція в рибній галузі – «Fish and Seafood – 2017», організатором якої була Рада з питань експорту продовольства (UFEB).

Підприємці, науковці, представники влади та експерти рибної галузі обговорили поточну ситуацію на ринку риби та морепродуктів, кооперацію виробника та переробника, державну політику з розвитку галузі та відкриття іноземних ринків.

Щодо питання фінансового забезпечення рибництва, то на конференції Голова Державного агентства рибного господарства України Ярема Ковалів повідомив наступне: «Буквально минулого тижня відбулася робоча зустріч з Європейським інвестиційним банком. Очікуємо що приблизно у квітні-травні усі формальні процедури завершаються, і ці кошти стануть доступними до отримання нашими підприємствами».

Фінансове забезпечення розвитку рибництва і у 2020 р. суттєво зменшилося, тоді як у державному бюджеті на 2017 рік було перед-

бачено фінансування програми «Селекція у рибному господарстві та відтворення водних біоресурсів у внутрішніх водоймах та в Азово-Чорноморському басейні» у розмірі 40 млн. грн , у 2018 році з бюджету України було заплановано фінансове забезпечення аграрної галузі в обсязі 5,9 млрд грн, у 2019-му – 6,9 млрд грн, а на 2020 рік планується лише 4,4 млрд грн на компенсацію кредитної ставки на купівлю землі фермерам.

На нашу думку, альтернативними механізмами фінансового забезпечення розвитку рибництва може бути, залучення коштів із інших джерел, а саме, використання власного капіталу підприємств, зменшення податкового тиску через запровадження спеціальних режимів та механізмів непрямого оподаткування.

Для ефективного функціонування галузі рибництва слід впроваджувати фінансове забезпечення за наступними напрямками: підтримка розвитку галузі рибальства, яка б ґрунтувалася на принципах ефективності використання ресурсів, інновацій, конкурентоспроможності та науковості; розвиток сфери реалізації та переробки продукції; фінансування наукових досліджень, адже вони мають першочергове значення для виробництва і забезпечення населення рибною продукцією та, в свою чергу, гарантують продовольчу безпеку держави; вдосконалювати державне фінансування розвитку інфраструктури ринку риби.

Коровій В. В.,

Київський національний торгово-економічний університет

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Еволюція суспільного розвитку та фінансових відносин призвели до виокремлення соціального захисту населення у вагомий фінансовий складовий елемент, що стало одним із дієвих інструментів стимулювання людського капіталу. Основною метою її реалізації є забезпечення довгострокової макроекономічної та соціальної стабільності в державі. Удосконалення системи соціального захисту мають супроводжуватись структурними змінами в бюджетно-податковій політиці країни, інституційним вдосконаленням механізмів державного управління, підвищенням якісного рівня прогнозування

соціально-економічного розвитку суспільства на середньострокову перспективу. На даний час, необхідним є поглиблення теоретико-методологічних засад фінансового забезпечення системи соціального захисту населення, розкриття її сутності як складової регуляторного механізму фінансової політики країни, що надасть змогу посилити взаємозв'язок фінансового регулювання із динамікою соціально-економічного розвитку.

Державна фінансова політика є вагомим інструментом забезпечення суспільного розвитку, підвищення її результативності ґрунтується на збалансуванні інтересів держави, місцевого самоврядування, суб'єктів економіки, соціальних груп та кожної особи для реалізації основної цілі соціального розвитку, досягнення такої якості життя населення, що узгоджується з певним рівнем світових стандартів, станом національної економіки, рівнем науково-технологічних досягнень, моделлю фінансової архітекtonіки та сформованими фіскальними, інвестиційними, монетарними, інституційними умовами. Формування фінансової політики країни має ґрунтуватися на дотриманні системи принципів, які забезпечують її соціальну спрямованість. Функціональна дієвість інституційних фінансових механізмів обумовлюється характером взаємозв'язку із завданнями сталого розвитку суспільства.

Соціальний розвиток залежить від посилення фінансового потенціалу, його ефективного використання в інтересах соціуму, регулювання фінансових ресурсів та суспільних відносин здійснюється засобами фінансової політики з врахуванням ступеню перерозподілу валового внутрішнього продукту, фази економічного циклу та якісного стану інституційного середовища. Вагому роль у цьому процесі відіграє розвиток фінансової системи, її архітекtonіки, динамізм фінансових відносин та збалансованість фінансових інтересів, які сприяють ефективному, відповідальному використанню інструментів бюджетної та грошово-кредитної політики. З позиції системного підходу, державну фінансову політику доцільно розглядати як складну цілісну систему, що визначає напрями дії державних інституцій для реалізації завдань і досягнення стратегічних пріоритетів стабільного збалансованого соціально-економічного розвитку суспільства, формування та використання ефективного інструментарію його фінансового забезпечення.

Актуальним є визначення ролі бюджетно-податкової і монетарної політики у регулюванні економічного розвитку, розбудова методологічних засад для їх узгодження з соціальною політикою.

Реалізація соціальної функції держави, що втілюється у соціальній політиці, узагальнена за наступними функціональними напрямками: відтворення, захисту, підтримки, зміцнення, розвитку соціуму та умов його життєдіяльності, нейтралізації соціальних ризиків, ймовірність виникнення яких суттєво зростає внаслідок впливу як ендегенних факторів, так і глобальних викликів, що відповідно актуалізує розроблення заходів підвищення дієвості, адекватності, відповідальності і водночас узгодженості інструментів державної фінансової та соціальної політики для підвищення якості життя населення.

Державна фінансова політика на загальнодержавному та місцевому рівні в умовах динамізму соціально-економічного середовища формується для сприяння стабілізації соціально-економічного розвитку суспільства. При розробці державної фінансової політики необхідною умовою є дотримання принципів, які визначають її соціальну спрямованість, основними з яких визначено: системність, справедливість, адаптивність, ефективність, результативність, відкритість. Вагомими завданнями державної фінансової політики суспільного розвитку є забезпечення соціальної стабільності, створення сприятливих умов для стійкого ендегенного економічного зростання, досягнення якості життя населення, стимулювання людського потенціалу, забезпечення достатнього рівня зайнятості населення.

Фінансового забезпечення системи соціального захисту населення як складова регуляторного механізму фінансової політики держави в умовах трансформації соціально-економічних відносин полягає у використанні сукупності фінансових інститутів, у тому числі бюджетного, податкового, страхового, кредитного механізмів з метою створення належних умов розвитку соціального забезпечення як вагової функції державного управління з урахуванням динаміки показників соціально-економічного розвитку країни, у тому числі прожиткового мінімуму, середньої заробітної плати у реальному секторі економіки, бюджетній сфері, що надасть можливість підвищити якість і доступність соціальних послуг.

Формування ефективного та прозорого механізму фінансового забезпечення соціального захисту потребує використання обґрунтованих підходів до підвищення якості рівня життя населення, забезпечення розвитку соціальної сфери, визначення довгострокових цілей суспільного розвитку, їх інтеграцію у бюджетний процес. У сучасних інституційних умовах, пріоритетними напрямками вдосконалення механізму фінансового забезпечення соціального захисту мають бути забезпечення макроекономічної та соціальної рівноваги, посилення дієвості використання видатків бюджету та коштів дер-

жавних цільових фондів, підвищення ефективності державного фінансового контролю, створення сприятливих умов для запровадження та реалізації недержавних форм страхування, удосконалення методологічних засад механізму планування та прогнозування видаткової частини державного та місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Чугунов І.Я. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни / Чугунов І.Я., Собчук С.І. // Вісник КНТЕУ.2018.– №3.– С. 103–116.

3 Чугунов І.Я. Бюджетна система як інструмент регулювання економічного розвитку: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра екон. наук. 08.04.01. Інститут екон. прогнозування НАН України /І.Я. Чугунов.– Київ, 2003.– 37 с.

4. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. 2017.– № 32/1.– С. 241–251.

Котенко У. М.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ТА ОСОБИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Сучасні світові тенденції розвитку фінансових послуг характеризуються масштабним охопленням значної кількості користувачів. Фінансове включення сприяє повсякденному життю та допомагає громадянам та компаніям здійснювати фінансове планування, забезпечувати довгострокові цілі і мати можливість впоратися з непередбачуваними ситуаціями, пов'язаними з власними зобов'язаннями та платоспроможністю.

Для різних вікових та соціальних верств населення фінансова інклюзія має свої особливості. З об'єктивних причин цей процес є менш ефективним у середовищі фінансового обслуговування людей похилого віку. За класифікацією Всесвітньої організації охорони

здоров'я, до категорії людей похилого віку належать особи віком старше 60 років. Україна входить до 30 «найстаріших» країн світу, спостерігається досить тривожна тенденція зі зростанням кількості людей похилого віку. Згідно з національним демографічним прогнозом на період до 2025 року частка осіб віком від 60 років становитиме 25%, а у 2030 році – понад 26% [1]. Отже, ігнорування цієї категорії клієнтів не можливе та недоцільне.

Незважаючи на те, що законодавство України гарантує певні права, проте для літніх людей це не вирішує проблеми доступу до рівних можливостей. Серед найважливіших проблем людей похилого віку виділяють низький рівень їхньої соціальної та економічної активності. Причинами такого явища є недостатня освітньо-професійна мобільність громадян, низький рівень інститутів і традицій самоосвітньої діяльності. Адаптація до змінних умов динамічного соціуму в такому віці є вкрай складною і люди такого віку потребують підтримки та стимулюючих заходів.

Отже, при накладанні цих особливостей даної категорії споживачів на тенденції розвитку фінансових послуг (особливо у напрямку їх цифровізації) державі та фінансовим регуляторним органам необхідно передбачати диференційовані підходи при запровадженні інновацій. Пенсійний фонд України заохочує вітчизняних пенсіонерів користуватися послугами банків, акцентуючи увагу на перевагах такого обслуговування та основних критеріях вибору банку [2]. Різні інформаційні ресурси надають корисну інформацію про банківські та фінансові продукти для пенсіонерів, у тому числі поради щодо відкриття пенсійного рахунку. Проте, швидкість оновлення в першу чергу найбільш популярних серед пенсіонерів платіжних послуг, їх переваг та ризиків, об'єктивно не дозволяє забезпечити достатній рівень резистентності споживачів.

Виходячи з аналізу світового досвіду фінансового включення та особливостей українського фінансового ринку максимального ефекту в цій сфері можна досягнути реалізувавши комплекс заходів, який повинен включати:

Використання високоякісних цифрових інструментів для розвитку фінансової грамотності, програми цифрової грамотності, які створюють знання, розуміння та впевненість у собі у використанні цифрових фінансових послуг (онлайн-ігри, цифрові набори інструментів для відстеження доходів і витрат, інтерактивні освітні програми).

Використання через власні та партнерські цифрові (відео, соцмережі, месенджери, е-майл) та не цифрові (плакати, газети) канали (пошта, будівлі, відділення банків та АТМ на підприємствах

зарплатних проектах) практичних, доступних матеріалів фінансової грамотності та інформування, для включених та не включених, незабезпечених і вразливих груп, щоб допомогти споживачам зрозуміти особливості, переваги, витрати при користуванні фінансовими послугами та засобами фінансової безпеки.

Надання якісної та безперебійної підтримки для клієнтів та користувачів, з простими та доступними інструкціями щодо правильних дій в тій чи іншій ситуації, включаючи механізм подання та трекінгу скарг, (цілодобовий колл-центр, он-лайн чат-бот, веб-сайт або соціальні медіа).

Забезпечити навчання персоналу про: особливості продукту; регулятивні обов'язки постачальника фінансових послуг; справедливе ставлення до недосвідчених та уразливих груп споживачів.

Список використаних джерел

1. Населення України. Імперативи демографічного старіння. – Київ: АДЕФУкраїна, 2014.– 288 с.
2. Про переваги обслуговування пенсіонерів в банках. URL: <https://www.pfu.gov.ua/pl/54565-pro-perevagy-obslugovuvannya-pensioneriv-v-bankah/>).

Назарова К.О., Федоренко О.П.,
Київський національний торговельно-економічний університет

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МЕРЕЖЕВИХ РИТЕЙЛЕРІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Відкрита економіка, частиною якої прагне стати й національна, все більше приділяє уваги новим важелям управління, які забезпечують стабільність та ефективність мережесистемних ритейлерів (як доволі нових і перспективних об'єктів М@А). Євроінтеграційні процеси вимагають підвищення якості інформації як для виходу вітчизняних мережесистемних ритейлерів на нові ринки, так і для потенційних інвесторів, які лише оцінюють можливості виходу на український

ринок. Якість такої інформації буде значно вищим, якщо користувач інформації володіє результатами аудиту ефективності. Такий аудит забезпечує якісний бік транспарентності євроінтеграційних процесів, а інформація, яку отримує потенційний інвестор або кредитор, є повною та об'єктивною не лише за формою, а й відповідає дійсності за суттю.

Є всі підстави вважати мережевих ритейлерів суб'єктами господарювання, діяльність яких становить суспільний інтерес (суб'єкти суспільного інтересу). Зазначений суспільний інтерес – це визнаний державою та законодавчо забезпечений інтерес суспільства, задоволення якого спрямоване на гарантування її повноцінного функціонування та розвитку. Держава, суспільство потребують підтверджуючої інформації щодо фінансового стану суб'єктів господарювання – юридичних осіб, насамперед, для суб'єктів суспільного інтересу.

В результаті аксіологічного підходу встановлено, що в Україні у правовому полі сформувалася потреба привести до «спільного знаменника» поняття, в яких застосовуються терміни «публічний» та «суспільний», передусім, «публічне акціонерне товариство», «суспільний інтерес», «суб'єкт господарювання, діяльність якого становить суспільний інтерес», «суб'єкт суспільного інтересу», «суб'єкт господарювання суспільного інтересу» тощо. Такий (суспільний) інтерес є епіцентром багатьох соціально-економічних процесів.

Для мережевих ритейлерів доцільно застосовувати нові інструменти підвищення ефективності діяльності, загалом, та аудиту ефективності, зокрема. В першу чергу, це стосується аудиторської синергії, оскільки аудиторська синергія – це ефективна взаємодія внутрішнього та зовнішнього аудиту, відповідно до якої отриманий результуючий ефект будь-якої природи перевищує алгебраїчну суму його складових і виявляється в точках аудиторської емерджентності, що утворює системний синергічний підхід до підсилення переваг двох видів аудиту та сприяє визначенню синергічного ефекту від їх взаємодії. Така синергія спрямована на отримання додаткового, синергічного ефекту. Досліджуючи теоретичні засади взаємодії внутрішнього та зовнішнього аудиту, її потреби, потенціал та прагнення отримати синергічний ефект, економічна наука та практика потребують розробок щодо синергічного підходу до узагальнення та визначення такого результату, коли буде досягнений додатковий, синергічний ефект, тобто буде доведено, що синергія двох видів аудиту відповідає формату « $1+1>2$ », « $2+2>4$ » тощо.

Оскільки ефективність – це здатність давати ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат [1, Т. 1, с. 508], в умовах синергії внутрішнього та зовнішнього аудиту нагальною проблемою постає необхідність визначити, скільки витрат суб'єкт господарювання зазнав на проведення і внутрішнього, і зовнішнього аудиту, а також який ефект внаслідок цих витрат суб'єкт господарювання отримав. В той же час ефект – це досягнутий результат у різних формах вияву, матеріальному, грошовому, соціальному та ін. [1, Т. 1, с. 505].

Ефект від проведення аудиту з математичної точки зору являє собою простий алгебраїчний підрахунок усіх видів ефектів, які отримані в результаті синергії внутрішнього та зовнішнього аудиту: економічного, соціального тощо. Надзвичайно неоднозначна при цьому методика розрахунку саме соціального ефекту. Оскільки методика розрахунку сумарного ефекту передбачає приведення показників до єдиних одиниць виміру, то постає актуальне питання можливості та методу визначення соціального ефекту. Попри певні напрацювання в цьому напрямі, на практиці соціальний ефект визначають спрощеним методом ранжування, констатуючи, наявність чи відсутність такого ефекту (або ж надання певному ефекту визначених балів, місця тощо).

Отже, аудит ефективності мережевих ритейлерів, діяльність яких становить суспільний інтерес, сприяє, з одного боку, підвищенню діяльності самих мережевих ритейлерів, а з іншого – загальному суспільному розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Економічна енциклопедія: У 3 т / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ: Академія, 2000–2002.

АУДИТ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

З метою прийняття адекватних управлінських рішень, в умовах поточної загальноекономічної кризи та необхідності залучення зовнішніх ресурсів, підвищення ефективності роботи бізнесу, жорсткого обмеження внутрішніх фінансових ресурсів, правовий аудит виступає потенційно цікавим інструментом для вирішення вищенаголошеної проблеми. Особливої уваги у процесі правового аудиту набуває підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, адже функціонування великої кількості підприємств в Україні, що не мають особливого статусу у нестабільних економічних умовах мають збитковий характер через неефективну діяльність або недофінансування. Реалізація процесу правового аудиту надає можливість більш глибокого стратегічного аналізу діяльності підприємства та освітлює потенціал та недоліки в організації для подальшого планування максимально ефективної діяльності компанії.

Значення правового аудиту полягає у виконанні низки важливих завдань: формування довіри до діяльності компанії, її подальших планів, стратегії, мінімізації можливостей порушення та шахрайства з обох боків угоди через маніпулювання фінансовими та нефінансовими показниками діяльності компанії та формування справедливої вартості з отриманням максимальної цінності від угоди, сприянні підвищенню конкурентоспроможності шляхом широкого аналізу діяльності компанії.

У традиційній діяльності в галузі злиттів і поглинань фірма-еквайринг займається аналітиками ризику, які виконують належну ретельність, вивчаючи витрати, вигоди, структури, активи та зобов'язання, або ж більш відомою як жорстка ретельна перевірка. Однак, угоди про злиття та поглинання все частіше підлягають вивченню культури компанії, менеджменту та інших людських елементів, інакше відомих як м'яка ретельна перевірка.

Процес правового аудиту відіграє важливу роль у формуванні конкурентоздатності підприємства за рахунок можливого залучення інвестицій та формування плану реструктуризації зальної діяльності для пошуку оптимальної угоди на ринку. По-перше, це створення (розрахунок) оптимальної інвестиційної пропозиції що включає в себе залучення кредитора або інвестора як партнера угоди, а також

розрахунок та прогноз оптимального використання залучень. По-друге, це можливість визначення потенційного напрямку діяльності, що може збільшити вартість компанії та принести їй додаткові прибутки за рахунок оптимального використання потенціалу злитих компаній за рахунок співставлення їх стратегій, позиціонування на ринку та фінансових співвідношень.

Надійна програма належної перевірки визначає потенційні ризики щодо залучення певної сторони до проведення угоди. Виходячи з належної ретельності, компанія може відмовитись від залучення сторонніх консультантів або розробки та впровадження ряду стратегій зменшення ризику. Зрештою, система правового аудиту компанії також орієнтована на юридичні ризики від залучення третьої сторони. У цьому контексті залучена сторона може потенційно бути пов'язана з протиправними діями, що може нанести відчутну шкоду репутації компанії та для її подальшого ведення бізнесу.

У випадку, якщо компанія стикається з розслідуванням діяння корупції, компанія часто покладається на надійні та ретельні стратегії пом'якшення наслідків, щоб протистояти будь-яким твердженням про те, що вона «свідомо» залучала сторонніх осіб з метою просування схеми хабарництва. Юристи компанії посилаються на правовий аудит, моніторинг та аудиторську діяльність, щоб показати, що дії компанії суперечили висновку про свідоме порушення законодавства. Хоча і вищенаведений випадок є вагомим аргументом впровадження надійної програми правового аудиту, проблема може бути набагато ширшою. Юридичні ризики є лише один із видів серйозних ризиків. Ще одна категорія ризиків стосується репутаційних ризиків.

Інформаційне забезпечення правового аудиту, в особливості його проведення, виходить за рамки легкодоступної інформації та поверхового аналізу даних. Правовий аудит включає в себе глибокий критичний аналіз даних та глибоке розуміння того, як це стосується цільового бізнесу, галузі та ринків, на яких ведеться бізнес.

Таким чином, важливим засобом захисту репутації компанії є забезпечення того, що суб'єкти, з якими компанія взаємодіє, мають порівнянне зобов'язання щодо законності їх діяльності, етики та доброчесності. Саме тут правовий аудит забезпечує важливу перевірку діяльності компанії. Проведення правового аудиту має більш широку мету, а саме управління не лише юридичними та фінансовими ризиками, – компанії проводять правовий аудит для захисту та просування своєї культури та бренду.

ФІНАНСОВИЙ ВИМІР ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ

Демографічна стійкість визначається динамічним балансом його економічно активної та неактивної страт суспільства, в контексті чого значення набуває тренд старіння населення, властивий більшості розвинених та емерджентних країн. У фокусі державної політики має перебувати не лише демографічне навантаження, яке детермінує кількість неактивних мешканців, що припадають на 1 економічно активного, а й множина відносин соціального страхування в контексті їх впливу на структуру споживання та реальні доходи населення.

Подовження тривалості життя при належній якості медичних послуг призводить до збільшення реальної працездатності, коли особи віком понад 65 років продовжують продуктивну трудову діяльність. Однак старіння може розглядатися в якості бар'єру для економічного розвитку й демографічної стійкості, який проявляється в рості капіталоємності та витрат на оплату праці, зниженні рентабельності, що частково компенсується за умов цільової підтримки осіб похилого віку трансфертами. Слід виділяти 3 типи суспільств, яких характерні особливості редистрибутивних процесів: старіюче, де частка населення віком понад 65 років становить 7–14 %; старе – 15–20 %; надстаре – понад 21 %.

Аналізуючи, яким чином демографічних перехід з потенційної вигоди може перетворитися в навантаження для економіки, слід враховувати регіональні особливості старіння міського та сільського населення. Старіння проявляється й у трансформації структури споживчих вподобань, що детермінує розподіл доходів, спричиняє низку явищ, які впливають на пропорції суспільного виробництва. До основних проявів старіння можна віднести: зростання публічних видатків на охорону здоров'я та солідарне пенсійне забезпечення; збільшення ставок соцстрахування; дефіцит людського капіталу, необхідного для забезпечення стійкого відтворення; домінування пенсійних заощаджень домогосподарств над їхніми інвестиціями; збільшення приватних витрат на охорону здоров'я.

Аналіз співвідношення між часткою населення похилого віку в загальній структурі та часткою соціальних відрахувань у структурі

ВВП здійснено для низки країн Центральної та Східної Європи за період 1991–2017 років. У якості старіючого охарактеризоване населення Словаччини, Білорусі, Польщі та Росії, в той час як населення всіх інших держав вибірки – старе. Соціальні відрахування і податки на працю за міжнародним групуванням є *distortional* інструментами, їх застосування спотворює пропорції відтворення, впливаючи на особисті доходи у розпорядженні й поведінку агентів. Частка перерозподілу ВВП через систему державного обов'язкового соцстрахування певним чином характеризує демнавантаження. Для Болгарії із її найвищою у вибірці часткою населення віком понад 65 років – 17,19 % (середнє значення – 14,66 %) – властива низька середня питома вага соцвідрахувань у ВВП на рівні 8,39 % (середнє значення – 11,29 %). Максимальна – 14,38 % – характерна для Чехії, де частка населення старшого віку сягнула 14,04 % у 2005 році й з того часу зросла до 19,42 % (середнє значення – 14,80 %). Це майже відповідає показнику України – 14,78 %, де середня частка соцвідрахувань у ВВП на 3,39 п. п. нижча – 11,00 % (близько до Білорусі та Естонії). Наймолодшим впродовж періоду було населення Словаччини, де середня частка осіб похилого віку у загальній структурі складала 11,96 %, при чому соціальні відрахування були високими – 13,49 %, – поступаючись лише Чехії [1].

Для розвинених країн властивий суттєвий ріст середньої очікуваної тривалості життя після виходу на пенсію, в межах 13,4–17,3 років для чоловіків та 16,8–22,1 років для жінок до 2050 року [2], що має знайти відгук у корекції пенсійного віку. Для емерджентних економік ситуація є складнішою, що зумовлює необхідність запровадження стратегії стійкості. Обсяг соцвідрахувань і їх частка у доходах населення корелюють з рівнем розвитку. Для розвинених економік з високим рівнем подушного доходу при старінні населення відчутне податкове навантаження внесками соцстрахування суттєво не відбивається на звичайній структурі споживання. В загальному ж випадку для трансформаційних економік доцільною є розробка виваженої фіскальної компоненти соціально-демографічного розвитку, що поєднуватиме імперативні заходи із заохоченням специфічної добровільної поведінки економічних агентів.

Список використаних джерел

1. World Bank Open Data [Electronic Resources] / Access to the resource <https://data.worldbank.org/> – Title of the screen.

2. Chomik, R., & Whitehouse, E. R. (2010). Trends in pension eligibility ages and life expectancy, 1950–2050. Organisation for Economic Co-operation and Development.

3. Chugunov I.Y., Pasichnyi M.D. Fiscal policy for economic development. Scientific bulletin of Polissia. 2018.№ 1(13). Ч.1. pp. 54–61.

4. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І. Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

Овчар О. А.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТА АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

На даному етапі розвитку фінансової науки виділяють три підходи до формування акумулювання ресурсів для фінансування груп активів, до яких належать консервативний, агресивний і компромісний. Вважаємо за доцільним виділити четвертий тип, що є характерним для трансформаційних відкритих економік з наявною нестачою доступних кредитних ресурсів.

Консервативний підхід наголошує на необхідності використання власних фінансових ресурсів і довгострокових пасивів для формування необоротних активів та частини змінних оборотних активів. Ми рекомендуємо цей підхід для підприємств, що прагнуть мінімізувати ризик, оскільки в даному випадку короткострокові пасиви залучаються в незначних обсягах для обслуговування змінної частини оборотних активів. Проте ця політика характеризується високою вартістю капіталу для підприємства, тому не може бути оптимальною в умовах трансформаційної економіки.

Агресивний підхід в свою чергу характеризується високим рівнем ризику для підприємства, оскільки власний капітал на довгострокові пасиви використовуються лише для фінансування необоротних активів, в той час як вся потреба в оборотних активів покривається за рахунок короткострокових пасивів. Перевагою є найнижча вартість капіталу ділової одиниці, проте підприємство є

занадто вразливим для будь-яких потрясінь під час економічних криз чи переходів між фазами ділового циклу. Ми не рекомендуємо вітчизняним підприємствам дотримуватися цього підходу в сучасних економічних умовах.

За компромісного підходу необоротні активи та постійна частина оборотних активів фінансується з таких джерел як власний капітал та довгострокові зобов'язання, а отже ризик фінансової діяльності є помірним. Лише змінна частина оборотних активів при такому підході обслуговується короткостроковими зобов'язаннями. Підприємства, використовуючи таку політику, досягають балансу між вартістю капіталом та ризиком втрат. Проте в економіках, де існують труднощі з отриманням довгострокових кредитів на вигідних умовах, підприємства змушені покладатися на власні фінансові ресурси при фінансуванні необоротних активів та постійної частини оборотних активів. Саме тому ми пропонуємо четвертий підхід, що, на нашу думку, є найефективнішим в транзакційних економічних умовах з високим рівнем відкритості.

За цього підходу фінансування необоротних активів повинно здійснюватися за рахунок зовнішніх та інноваційних джерел, таких як залучення іноземних прямих та портфельних інвестицій, вихід на міжнародний ринок ІРО, краудфандинг тощо. При такому підході підприємство піддається значно меншим ризикам, оскільки використовує позикові ресурси лише для фінансування оборотних активів. Проте треба врахувати факт, що первинні витрати для отримання фінансових ресурсів з вищезгаданих джерел є високими, оскільки потрібно підвищувати рівень прозорості підприємства, приводити звітність до міжнародних стандартів, вливати кошти в покращення ділової репутації та привабливості підприємства. На нашу думку, такий напрям використання коштів є економічно обґрунтований, оскільки принесе велику вигоду в майбутньому та дозволить забезпечувати належний рівень конкурентоспроможності підприємства у відкритій економіці.

Отже, варто підсумувати, що в умовах відкритої економіки підприємствам слід звертати увагу на останні два підходи до формування активів, оскільки вони забезпечують підприємству баланс між фінансовою стабільністю та можливостями виходу на міжнародні ринки.

Список використаних джерел

1. Григораш Т.Ф. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства / Т.Ф. Григораш, Є.С. Сокальська, А.В. Шабала // Молодий вчений. – 2014. – № 10 (13). – С. 59–61.
2. Захарченко О. Оптимізація структури фінансових ресурсів експортно-орієнтованого підприємства / О. Захарченко, Б. Альджу // Наук. вісн. Одеського нац. екон. ун-ту. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2014. – № 12 (220). – С. 48–61.
3. Линенко А.В. Оптимізація структури джерел фінансових ресурсів підприємства / А.В. Линенко, О.Д. Карягіна // Вісн. запорізького ун-ту – №2 (22) – 2014 – С. 47–55.
4. Щербань О. Д. Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства / О.Д. Щербань, О.В. Насібова, Р.В. Сухоруков // Економіка та держава. – 2017. – № 12. – С. 82–88.

Поліщук О. М.,

Київський національний торгово-економічний університет

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Система фінансово-економічних інститутів є результатом розвитку та постійного вдосконалення відповідних взаємовідносин у процесі формування, регулювання та використання національного доходу з метою задоволення потреб суспільства. Результативність економічних перетворень, значною мірою, залежить від якісного рівня інституційної складової фінансової архітектури, стійкості фінансової системи країни, дієвості впливу фінансових інструментів на економічний розвиток країни. Фінансова політика є дієвим інструментом впливу на соціально-економічні процеси. У країнах з достатньо високим рівнем розвитку фінансових інститутів та фінансового регулювання спостерігається позитивний вплив збільшення видатків бюджету на економічне зростання. Доцільним є проведення у країнах з трансформаційною економікою інституційних змін системи державних закупівель, державного фінансового контролю та аудиту, розбудови механізму середньострокового бюджетного планування і прогнозування, збільшення частки соціальних трансфертів, які мають адресне

призначення, дієве застосування програмно-цільового методу планування в бюджетному процесі та результативне використання видатків бюджету.

Основними результатами розвитку фінансового ринку в країні в контексті інтеграції до світового економічного та фінансового простору є зростання залежності вітчизняного фінансового ринку від глобальних потоків капіталу із відповідним погіршенням показників національної безпеки та послабленням позицій в геополітичному просторі; посилення боргової залежності економіки від зовнішніх джерел фінансування як у державних фінансах, так і підприємницькому секторі економіки. Сучасні тенденції розвитку ринку фінансових послуг обумовлюють необхідність підвищення дієвості та адаптивності системи державного регулювання, що направлено на посилення захисту прав інвесторів, впровадження міжнародних стандартів. Посилення інституційної спроможності державних фінансових інститутів, підвищення рівня прозорості їх діяльності сприятимуть зростанню функціональної ефективності системи регулювання ринку фінансових послуг.

Для посилення бюджетної результативності вагомим є забезпечення подальшого розвитку програмно-цільового методу в бюджетному процесі, який має здійснюватися на основі запровадження стратегічного та середньострокового бюджетного планування, ґрунтуватись на оцінці необхідного обсягу бюджетних видатків для фінансування розпорядника бюджетних коштів, бюджетної програми, здійснення державного фінансового контролю за досягненням мети діяльності державної інституції. Бюджетне регулювання є ваговою складовою бюджетної політики суспільного розвитку, що ґрунтується на сукупності фінансово-економічних взаємовідносин та полягає у використанні бюджетної архітекτονіки, яка визначається оптимальними співвідношеннями структури дохідної та видаткової частини бюджету з врахуванням динаміки економічної циклічності.

Фінансове механізм економічного розвитку країни є одним з важливих інструментів впливу на економічні та соціальні процеси шляхом перерозподілу та використання фінансових ресурсів між пріоритетними сферами суспільного виробництва. Державна фінансова політика є одним з вагомих інструментів впливу на соціально-економічний розвиток країни. Забезпечення цілеспрямованого впливу на темпи та якість економічного зростання потребує формування відповідної системи фінансового регулювання, спрямованої на управління результатами на основі удосконалення інституційного

забезпечення фінансово-економічних перетворень. Необхідність державного фінансового регулювання зумовлена тим, що за будь-якого типу економічної системи основним призначенням держави є забезпечення фінансовими ресурсами тих потреб, які не можуть бути задоволені через ринковий механізм. До них належить зокрема, структурна перебудова економіки, захист навколишнього середовища, оборона, правопорядок, соціальна підтримка малозахищених верств населення, проведення фундаментальних наукових досліджень, охорона здоров'я тощо. Виходячи з цього, держава формує фінансову політику, основним завданням якої є пошук оптимальної моделі перерозподілу фінансових ресурсів із метою забезпечення зростання матеріального виробництва й добробуту населення. Для побудови такої моделі доцільно визначити рівень впливу держави на економічну діяльність і рівень зобов'язань держави щодо соціального забезпечення громадян. Від цих факторів залежить, яка частка валового внутрішнього продукту має зосереджуватися у державних фінансових інституціях.

Вплив бюджетних видатків та дефіциту бюджету на соціально-економічні процеси достатньою мірою залежать від якісного рівня державного управління та ефективності використання бюджетних коштів. В країнах з достатньо високим рівнем розвитку фінансових інститутів та фінансового регулювання спостерігається позитивний вплив збільшення видатків бюджету на економічне зростання. Разом з тим, у країнах з трансформаційною економікою збільшення бюджетних видатків не завжди призводить до активізації економічного зростання. З огляду на зазначене, в цих країнах доцільним є проведення інституційних змін системи державних закупівель, державного фінансового контролю та аудиту, розбудова механізму середньострокового бюджетного планування і прогнозування, збільшення частки соціальних трансфертів, які мають адресне призначення, дієве застосування програмно-цільового методу планування в бюджетному процесі та використання видатків бюджету. Пріоритетними завданнями є підвищення рівня фінансової спроможності територій, запровадження середньострокового планування місцевих бюджетів та посилення їх інвестиційної складової. Вагомими завданнями у процесі розробки та реалізації фінансової політики є удосконалення системи державних фінансів, посилення ефективності регулятивної функції бюджетно-податкових, монетарних механізмів, здійснення структурних змін в економіці, спрямованих на підвищення темпів економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І. Я. Чугунов, Т. В. Канєва, М. Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ : Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

2. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Брижан К.В. // Економ. вісн. ун-ту. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди.– 2017.– №32/1.– С. 241 – 251.

3. Чугунов І.Я. Бюджетна політика як інструмент регулювання економічних процесів // Зб. наук. пр. «Бюджетна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання».– Київ, Міністерство фінансів України, 2001.– С. 242–246.

4. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 648 с.

Приймак І. І.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Найбільшою загрозою для світової спільноти в цьому році стала пандемія COVID-19, перший спалах якої зафіксували в китайському місті Ухань. Швидке поширення вірусу, велика кількість хворих та висока смертність змусили уряди багатьох країн запровадити низку карантинних заходів, які суттєво вплинули не тільки на спосіб життя населення, але й завдали серйозного удару по світовій економіці.

В Україні карантинні заходи були введені з 12 березня 2020 р. на три тижні, однак їх продовжили. Для того, щоб хоч якось окреслити правила життя і ведення бізнесу в умовах карантину 17.03.2020 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 530-ІХ (Закон №530) та Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків

на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» № 533-IX. (Закон №533).

Так, уряд дозволив фізичним особам-підприємцям, особам, які провадять незалежну професійну діяльність, членам фермерського господарства за березень та квітень 2020 р. не сплачувати єдиний соціальний внесок(ЄСВ) за себе, при цьому вважатиметься, що внесок сплачено в мінімальному розмірі, тобто буде збережено страховий стаж за ці місяці. Але за всіх найманих працівників роботодавці зобов'язані сплачувати ЄСВ, як раніше.

В умовах простою або скорочення діяльності багатьох підприємств зростає ризик масового звільнення працівників або відправлення їх у відпустки за власний рахунок, обмеження терміну яких зняті на період карантину. Тож якщо працівники перебуватимуть у відпустці без збереження зарплати весь місяць, то доходу не буде, відтак роботодавець не сплачуватиме ЄСВ. В цих умовах, очевидно, варто очікувати скорочення надходжень ЄСВ, що може поглибити дефіцит фондів соціального страхування. Наразі, за даними Державної казначейської служби України за перший квартал надходження ЄСВ склали 69,4 млрд грн, що на 16% більше, ніж за цей період минулого року. На скільки карантинні заходи вплинуть на наповнення бюджетів фондів соціального страхування зможемо побачити вже в наступному кварталі.

Законом № 533 додано новий страховий випадок, який передбачає виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності за період перебування у закладах охорони здоров'я, а також на самоізоляції під медичним наглядом у зв'язку з проведенням заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби. Допомогу виплачуватимуть з шостого дня непрацездатності у розмірі 50% середньої заробітної плати незалежно від страхового стажу.

30.03.2020 р. прийнято ще один «коронавірусний» закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» №540-IX (Закон №540), в якому передбачено порядок надання працівникам допомоги по частковому безробіттю у разі простою підприємства через оголошений обласними адміністраціями або Кабінетом Міністрів карантину. Виплату такої допомоги проводить підприємство за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. А допомогу по безробіттю призначатимуть дистанційно і з першого дня реєстрації у службі зайнятості.

Також законом № 540 передбачено продовження на період карантину виплати раніше призначених соціальних допомог мало-забезпеченим сім'ям та сім'ям з дітьми без додаткового звернення до органів соціального захисту, пенсії по інвалідності та інших соціальних виплат. При цьому повинна бути забезпечена їхня своєчасна індексація.

Додатково уряд анонсував доплати пенсіонерам у період карантину по 1000 грн, якщо розмір пенсії менший 5000 грн та по 500 грн пенсіонерам старшим 80 років. Для фінансування соціальних видатків за розрахунками уряду необхідно додатково виділити понад 9 млрд грн та ще 19,6 млрд грн спрямувати до Пенсійного фонду. Такі фінансові ресурси можна акумулювати в бюджеті тільки переглянувши видатки за іншими програмами, оскільки зростання бюджетних надходжень не очікується.

Пандемія коронавірусу стала справжнім викликом для системи соціального захисту населення, а наслідки її впливу залежатимуть від тривалості обмежувальних заходів, скоординованості дій влади, стабільності надходження ЄСВ, наповнення Державного бюджету та запасу міцності вітчизняної економіки.

Рязанцева В. В.,

Київський національний торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Впродовж останніх років Україна досягла певних здобутків у фінансовій сфері, що стали визначальними для зміцнення економічної безпеки держави в умовах гібридної війни та закладають передумови для забезпечення економічного зростання. Разом з тим, на тлі збереження широкого кола викликів, ризиків та загроз, потребує впровадження низки заходів фіскального, боргового та монетарного регулювання з боку держави.

У бюджетно-податковій сфері основними напрямками забезпечення фінансової безпеки держави є:

– забезпечення першочерговості бюджетного фінансування реформ з метою підвищення дієвості державної політики та ефективності витрачання бюджетних коштів;

– зосередження зусиль ДФС на розвитку ІТ-складової для спрощення процесів фіскального адміністрування та контролю;

– виконання плану боротьби з «розмиванням» оподаткованої бази і переміщенням прибутку за кордон (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS), у т.ч. шляхом налагодження автоматичного обміну податковою інформацією із компетентними органами зарубіжних країн;

– розбудова інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» з метою подальшого інформування широкого кола громадськості в доступній формі про бюджетну політику;

– середньострокове бюджетне планування з метою посилення координації фіскальної та монетарної політики на загальнодержавному рівні;

– поліпшення фінансової дисципліни.

У грошово-кредитній сфері ключовими напрямками забезпечення фінансової стійкості України мають стати:

– забезпечення стабільного валютного курсу гривні;

– забезпечення низької та стабільної керованої інфляції завдяки режиму інфляційного таргетування;

– завершення процесу оздоровлення банківської системи;

– відновлення довіри населення до банківської системи, що має забезпечити поживлення депозитного ринку;

– стимулювання кредитної активності банків, активізація корпоративного кредитування, у першу чергу тих галузей економіки, що відносяться до реального сектору (сільське господарство, переробна промисловість, будівництво, транспорт тощо);

– забезпечення накопичення та збереження обсягу міжнародних резервів на достатньому рівні.

У борговій сфері для зменшення вразливості публічних фінансів необхідними є:

– комплексний аналіз та оцінка боргових ризиків з метою упередження (мінімізації) наслідків їх реалізації згідно з встановленими обмеженнями щодо боргових показників, забезпечення яких в наступних роках спрямовані на зміцнення фінансової стійкості та економічне зростання;

– посилення співпраці з МФО відповідно до Концепції партнерства з Україною на 2017–2021 фінансові роки за такими напрямками: покращення урядування, боротьба з корупцією і залучення громадян; створення ринків; фіскальна і фінансова сталість; ефективно, результативно та комплексно надання послуг;

– стимулювання розвитку вітчизняного фондового ринку шляхом припливу інвестицій та розширення бази інвесторів у державні цінні папери;

- розширення можливостей страхового ринку для рефінансування внутрішнього боргу;
- активізація розвитку недержавного пенсійного забезпечення як джерела мобілізації «довгих» фінансових ресурсів;
- пошук внутрішніх резервів для вирішення невідкладних завдань боргової політики [1].

Практичне впровадження комплексу заходів у бюджетно-податковій, борговій, грошово-кредитній сферах з урахуванням безпекового виміру фінансової політики держави мають забезпечити фінансову стійкість держави у середньостроковій перспективі та прискорення соціально-економічного зростання в Україні [2].

Список використаних джерел

1. Про основні напрями бюджетної політики на 2019-2021 роки : Постанова ВР України № 8357 від 16.05 2018р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc
2. Безпековий вимір фінансової політики забезпечення економічного зростання в Україні. – Київ: НІСД, 2018. Аналітична доповідь [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://niss.gov.ua/sites/default/files/201905/Dopovid_Vezpescov_vumir_fin_polityky.pdf
3. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова.– Київ: Глобус-Пресс, 2018.– 354 с.

Савченко Н. Г.,

Київський національний торговельно-економічний університет

СТАН ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Система державного пенсійного страхування є одним з основних інститутів соціальної політики держави, яка покликана убезпечити громадян від негативної дії соціальних ризиків, до яких належить досягнення пенсійного віку, настання інвалідності, або втрата годувальника. Поряд з цим, визначальною тенденцією процесу формування фінансового забезпечення соціального захисту населення в Україні є посилення ролі фінансових ресурсів системи державного пенсійного страхування, обсяг яких щороку зростає, і в 2019 році сягнув майже 11% ВВП країни.

На сучасному етапі система державного пенсійного страхування є фінансово нестабільною, не забезпечує розмір пенсій відповідно до трудового внеску більшості громадян. Поряд з цим, реалізація механізмів державного пенсійного забезпечення не здійснюється в повній мірі відповідно до страхових принципів, принципів соціальної справедливості та соціального партнерства.

У сформованих умовах все ще актуальним залишається питання забезпечення реальної фінансової стійкості державного Пенсійного фонду та ефективного управління його фінансовими ресурсами.

Однак, у найближчий час, і, особливо, в довгостроковій перспективі, вони не можуть бути вирішені за допомогою тільки оперативних заходів щодо мобілізації страхових внесків та залучення коштів з державного бюджету для фінансування передбачених законодавством пенсійних виплат, без аналізу причин та прийняття дієвих заходів щодо зменшення залежності Пенсійного фонду від державного бюджету. Глибинні причини фінансової нестійкості Пенсійного фонду не можуть бути нівельовані і тим більше усунені без докорінної зміни стратегії формування та використання його фінансових ресурсів.

Підтримуємо думку про те, що для того «щоб Пенсійний фонд став нормально функціонувати, потрібно забезпечити не зменшення його видатків. Це зробити, практично, неможливо, зважаючи на нинішнє співвідношення пенсіонерів і платників страхових внесків... Для цього потрібні значно жорсткіші заходи. Але йти на них тепер не можна, – люди не виживуть. Треба збільшувати доходи. І для цього у нас є тільки два способи: перший – забезпечити детінізацію економіки і зарплат, другий – збільшити кількість робочих місць, щоб змінити співвідношення працюючих і непрацюючих» [1].

Виходячи з вищезазначеного, можна говорити про те, що вирішення проблем пенсійного забезпечення населення певною мірою знаходиться в площині соціально-трудових відносин в суспільстві. Потрібні ґрунтовні зрушення на ринку праці, зміна структури, масштабів і характеру зайнятості. Вибір оптимального варіанту реформування чинної пенсійної системи має враховувати пріоритети загальної стратегії соціально-економічних реформуваль, тобто не лише завдання пенсійної реформи, а й реформ в інших сферах, зокрема, розвиток процесів у сфері державних фінансів, реструктуризації виробництва і зайнятості, модернізації системи охорони здоров'я та ін.

Зауважимо, що солідарна пенсійна система самостійно вже не в змозі протистояти соціально-економічним та демографічним викликам. Найвищий рівень соціального захисту пенсіонерів забезпечують ті країни, де функціонують кілька рівнів (складових) пенсій-

ного забезпечення [2]. Поєднання солідарних пенсійних систем першого рівня та накопичувальних пенсійних систем другого та третього рівнів може значно підвищити захист громадян від різкого зменшення розміру їхніх пенсій у майбутньому. Адже накопичувальні пенсійні системи, на відміну від солідарних, мають елемент інвестування первинних пенсійних внесків. Відповідно, накопичувальна складова системи пенсійного забезпечення створена насамперед як інструмент соціального захисту громадян в частині примноження пенсійних заощаджень.

Реалізація основних завдань реформування системи пенсійного страхування дасть змогу: перейти до більш високих стандартів матеріального забезпечення застрахованих осіб, досягти збалансованості бюджету Пенсійного фонду, посилити вплив пенсійного страхування у формуванні надскладного механізму соціальної безпеки суспільства.

Список використаних джерел

1. Лібанова Е. Потрібно стимулювати економію URL: <https://dt.ua/socium/ella-libanova-potribno-stimulyuvati-ekonomiyu-.html>

2. Чугунов І.Я. Фінанси пенсійного забезпечення: монографія / І. Я. Чугунов, О. В. Насібова. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017.– 248 с.

3. Чугунов І.Я. Еволюція фінансового механізму пенсійного забезпечення / Чугунов І.Я., Насібова О.В. // Вісник КНТЕУ.– 2016.– № 1.– С. 80–97.

4. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації / В.Р. Сіденко, М.І. Скрипниченко, В.С. Пономаренко, І.Я. Чугунов та ін.; за ред. В.Р. Сіденка.– Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017– 648 с.

Сас С. П.,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

Сьогодні Україна переживає важкий етап системних змін в усіх сферах суспільного життя, а ринкове реформування національної економіки в умовах фінансово-економічної кризи потребує коригування напрямів фінансування соціально-економічного розвитку країни.

Зростає роль вищої освіти й науки в умовах трансформаційних процесів, що зумовлює необхідність реформування цієї галузі й приведення її у відповідність із світовими стандартами, зокрема щодо вирішення проблеми фінансування діяльності державних закладів вищої освіти (далі – ЗВО).

Утім, процес перебудови вітчизняної освіти й науки має здійснюватися поступово, зважаючи на економічну кризу та її наслідки, обмеженість державного фінансування, недостатній рівень доходів населення, демографічну ситуацію тощо. У цьому контексті, державна політика має передбачати розроблення стратегічних напрямів розвитку вищої освіти в розрізі галузей знань з врахуванням особливостей територіальних громад, встановлення індикативних науково-обґрунтованих норм і нормативів, а також застосування ефективної тактики в процесі стимулювання діяльності ЗВО.

Фінансове забезпечення державних ЗВО України повинно бути максимально ефективним з використанням сучасних методів та форм його фінансування. Так, Дем'янишин В. Г. під методами розуміє конкретні прийоми і техніку виділення бюджетних коштів відповідним розпорядникам у процесі використання тих чи інших форм фінансування [1]. Нині виділення головним розпорядником коштів бюджетного фінансування ЗВО здійснюється шляхом використання, на нашу думку, декількох методів, а саме: кошторисно-нормативного, результативного, програмно-цільового. Кошторисно-нормативний метод до недавнього часу був основним у застосуванні та залишився актуальним й у теперішній час. Проте, у сучасних підходах до фінансового забезпечення ЗВО все частіше застосовують результативний та програмно-цільовий методи. Хоча поєднання у використанні усіх зазначених вище методів фінансування в умовах кризи, на наш погляд, найбільш ефективним.

Наголосимо що, кошторисно-нормативний метод полягає у забезпеченні закладу фінансовими ресурсами шляхом формування планового документу – кошторису та у визначенні оптимальних обсягів фінансування для кожного закладу на основі звітних показників передпланового року та розрахунків майбутніх витрат, використовуючи нормативи. Показниками, які впливають на підготовку розрахунків витрат є, передусім, кількість здобувачів вищої освіти, штатний розпис закладу, в тому числі науково-педагогічний персонал, матеріально-технічне забезпечення. Важливим є те, що все більш актуальним стає результативність діяльності. Так, прийняті останнім часом законодавчі акти регулюють отримання базового фінансування науки, фінансування на розвиток діяльності

ЗВО за результатами оцінки показників освітньої, науково-дослідної міжнародної діяльності закладу.

При використанні програмно-цільового підходу, фінансування здійснюється в межах упроваджених великих цільових програм, з чітко визначеними цілями, етапами та виконавцями. Ці програми об'єднують у єдиний комплекс ресурси, виконавців та терміни здійснення освітніх, науково-дослідницьких, організаційно-господарських та інших заходів, спрямованих на ефективне вирішення конкретних завдань [2]. В умовах сьогодення важливо звернути увагу на використання витратного методу фінансування ЗВО, що стосується формування надходжень від надання платних послуг ЗВО, які утворюють його спеціальний фонд. Оскільки державні ЗВО є неприбуткові, то при формуванні вартості платної послуги у неї включаються лише відшкодування економічно обґрунтованих витрат на її надання. Такий метод регулює беззбиткове утворення вартості послуг з урахуванням усіх потреб на її реалізацію та рівня інфляції. Розвиток освіти і науки в системі вищої школи, їхня інтеграція в світовий простір на сьогодні є одним із пріоритетних завдань України. Тому використання дієвих методів фінансування та отримання максимальних результатів є необхідною передумовою ефективного функціонування ЗВО та його інноваційного розвитку.

Список використаних джерел

1. Дем'янишин В. Г. Бюджетне фінансування та його особливості в сучасних умовах /В.Г. Дем'янишин // Світ фінансів.– 2007. Вип. 2 (11).– С. 34–48.
2. Каленюк І. С. Напрями трансформації механізмів фінансування освіти в сучасному світі. //Демографія та соціальна економіка. – 2017.– № 1 (29).– С. 24–36.

Наукове електронне видання

**ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

(Київ, 15–16 квітня 2020 року)

Видавець і виготовлювач
Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ-156, Україна, 02156
Електронна пошта knute@knute.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4620 від 03.10.2013 р.